

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

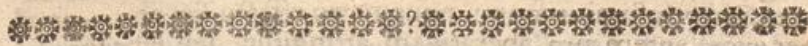
Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

Tractatus IV. De Virtutibus Theologicis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

nem, dicitur *Verbositas*: & si per inquietudinem corporis, quando scilicet aliquis per inordinatos membrorum motus vagacitatem indicat mentis, tunc dicitur *Inquietudo*. verbositas,
&
Inquietudo.

TRACTATUS IV. DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

1. **I**ustitia Christiana generatim duo involvit, fugam scilicet peccatorum, & actionem bonorum operum; juxta quod dicitur Psalm. 36. *Declina a malo, & fac bonum*. Et Isaia. cap. 1. *Quiescite agere perverse, discite bene facere*. Quia igitur præcedente Tractatu visum est de Peccatis, superest, ut perspectâ peccatorum malitiâ, Virtutum excellentia, decor, & natura declaretur; atque earum in primis, quæ cæteras antecellunt, uti sunt Virtutes Theologicæ, sic dictæ, quia DEUM pro suo immediato objecto respiciunt. Porro Tractatus de Virtutibus Theologicis celebris est, atque ob sui utilitatem, simul ac necessitatem, non solum in Theologia speculativa, sed etiam Morali communiter examinatur. Iustitia
Christiana
involvit
duo, quæ?

DISTINCTIO I.

De Virtutibus Theologicis generatim.

QUÆSTIO I.

Quid, & quotuplex sit tum Virtus ut sic, tum Theologica?

2. **P**ro clariori resolutione præmittendum, quod nomen Virtutis latissimè spectatum varias habeat significaciones. Et in primis quandoque Virtus accipitur pro qua. Virtutis no-
men variè
accipitur.

Y

cun.

cunque perfectione, præfertim ea, quæ in vi seu facultate operandi consistit. Sic *Psal. 32.* dicitur: *Verbo Domini cali firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Sic econtrà membra languida hominis, dicuntur esse destituta omni virtute suâ. Deinde nomen Virtutis sumitur nonnunquam pro effectu seu opere, quod per excellentem vim operativam attingitur, seu efficitur: sic *Marci cap. 6.* dicitur de Christo: *Non poterat ibi virtutem ullam facere.* Sed hæc Virtutis acceptiones nostro proposito parùm deserviunt.

Et quomodo in proposito?

Tertiò igitur, & magis ad propositum, Virtus accipi solet, vel pro actu, sive operatione moraliter bonâ; ut est actus Fidei, Spei, & Charitatis Divinæ, actus humilitatis, patientiæ, & hujusmodi: in quo sensu D. Augustinus *lib. 2. De libero arbitrio, cap. 19.* dixit, *Virtutem esse bonum usum liberi arbitrij.* Vel pro habitu, seu facilitate & promptitudine quadam, inclinante ad ejusmodi bonam operationem: & hæc posterior est magis propria Virtutis acceptio, de qua loquendo sit

Virtus, quid?

3. **CONCL. I.** *Virtus generatim sumpta, est habitus perficiens substantiam intellectualem, & ad bonam operationem inclinans.* Ita in re communis Doctorum. Unde & Aristoteles *2. Ethic. cap. 6.* dixit, quòd Virtus hominis aliud non sit, quàm habitus, ex quo & bonus homo ipse efficitur, & bonum ejus opus: sive, ut verbis ejusdem utamur, *Virtus est, qua facit habentem, & opus ejus bonum.* Et in hoc sensu Virtus opponitur vitio; nam vitium reddit habentem malum, & opus ejus malum.

Sumitur magis propriè pro habitu.

4. Dicitur I. *habitus.* Quamvis enim Virtus quandoque sumatur pro ipsomet actu virtuoso, ut proximè dictum est; communius tamen, & magis propriè, accipitur pro habitu, ad eliciendos ejusmodi actus bonos inclinante: neque enim illicò solet dici virtuosus, temperans, vel mansuetus, &c. qui unum vel alterum actum virtutis temperantiæ, vel mansuetudinis elicit, sed qui ex actibus illis jam frequentatis acquisivit habitum, sive promptitudinem quandam sic operandi. Dicitur II. *perficiens substantiam intellectualem:* quia Virtus propriè accepta non datur in brutis, aut rebus inanimatis, sed in homine duntaxat, & Angelis, perfectissimè autem in Deo. Dicitur III. *& ad bonam operationem inclinans:* quia sicut generaliter habitus inclinant ad actus sibi correspondentes promptè atque faciliter eliciendos, ita & Virtus jam habituata, seu radicata in homine.

Virtus ut sic tripliciter dividitur.

5. **CONCL. II.** Virtus generatim dividitur tripliciter, nimirum ex parte subjecti in Virtutes intellectuales & morales, ex diver-

Quæst. 1. Quid, & quotuplex sit tum Virtus ut sic, tum Theolog. 171

diversitate causæ efficientis in infusas & acquisitas, & ex diversitate objecti in Theologicas & Morales. Ita communis; idque probatur inductione.

6. In primis enim *Virtutes intellectuales* sunt eæ, quæ intellectum, in quo subjectantur, perficiunt: & tales juxta Aristotelem 6. *Ethic. cap. 3* sunt quinque, videlicet Intellectus, Scientia, Sapientia, Ars, & Prudentia; nam hæc spectant ad intellectum, in eoque subjectantur: quibus addi potest Fides infusa & Theologica, quam Philosophus ignoravit. Verùm de his (de præ Prudentiâ, & Fide, de quibus infra suo loco) meliùs agitur in Philosophia. *Virtutes morales* prout contradistinguuntur ab intellectualibus, dicuntur, quæ subjectantur in appetitu rationali (hoc est, in voluntate) & versantur circa dirigendos mores, atque juxta dictamen rectæ rationis moderantur, & dirigunt affectus animi nostri. Et hujusmodi Virtus moralis tum ab Aristotele 2. *Ethic. cap. 6* & Doctore nostro 3. *dist. 36. quæst. un. §. dicitur*, tum ab aliis passim, definitur dicendo: *Virtus est habitus electivus in mediocritate consistens, quoad nos determinata ratione, prout definerit sapiens.*

Virtutes intellectuales, & morales, quid?

7. Deinde dari Virtutes infusas, & acquisitas, patet ex eo: quia cum Virtutes nobis à natura non infint, imò defactò, ac post lapsum primi parentis nostri Adæ, cogitationes hominum potius intentæ sint ad malum ab adolescentia sua; hinc duæ generatim sunt causæ effectivæ Virtutum, videlicet Deus per infusionem earum, & proprium exercitium hominis, quo quilibet sibi comparat quosdam habitus virtuosos. Proinde & juxta hoc duplex principium effectivum, Virtutes ut sic rectè dividuntur in infusas, & acquisitas. Et quidem *Virtutes infuse* dicuntur eæ, quæ nobis à DEO immediatè infunduntur: ut sunt habitus Fidei, Spei, & Charitatis, qui etiam parvulis in Sacramento Baptismatis divinitus infunduntur; ut taceantur eæ virtutes, quæ Angelis, & primis nostris Parentibus in sua creatione à DEO infusæ fuerunt. *Virtutes acquisitæ* e contra sunt, quæ nostrâ industriâ, nostrisque frequentatis actibus comparantur, seu acquiruntur: ut sunt habitus Temperantiæ, Mansuetudinis, & hujusmodi; nam, ut inquit Philosophi, *ex frequentatis actibus fit habitus*. Cæterùm de tertio membro datæ divisionis in Virtutes Theologicas, & Morales, mox amplius dicetur; hinc sit

Virtutes infusæ & acquisitæ dantur, & quid sint?

8. CONCL. III. *Virtus Theologica* ut sic rectè describitur, dicendo: *Virtus Theologica est virtus à DEO infusa, cujus principia*

Virtus Theologica, quid?

cipalis actus tendit in DEUM tanquam objectum immediatum. Ita in re Doctores communiter. Dicitur imprimis, *Virtus a DEO infusa*: nam Virtutes Theologicæ, prout sumuntur pro habitu, infunduntur homini à DEO in Sacramento Baptismi. Et additur, *cujus principalis actus tendit in DEUM*: quia non est necesse, ut omnis ejus actus immediatè tendat in DEUM; nam actus ille, quo quis credit propter revelationem Divinam, Mundum esse creatum in tempore, canem Tobie in hujus adventu moville caudam suam, *Tobie cap. 11*, est quidem actus Fidei, non tamen tendit in DEUM immediatè. Sufficit proinde ad rationem Virtutis Theologicæ, quòd actus ejus principalis sic immediatè tendat in DEUM, utpote in quem credimus, quem consequi speramus, quem super omnia amamus.

Virtutes
Theologi-
cæ quomo-
do differant
à Morali-
bus?

9. Cæterum per illa verba, *tanquam objectum immediatum*, assignatur differentia Virtutum Theologicarum à Moralibus, proveniens ex diversitate objecti. Siquidem Virtutes Theologicæ habent pro suo immediato objecto DEUM, in quem earum actus principalis tendit tanquam in objectum terminativum *Quod*: secus autem fit in Virtutibus Moralibus, puta in Religione, Temperantia, Misericordia, & aliis hujusmodi: nam hæc pro suo immediato objecto non habent DEUM, sed vel cultum DEO exhibendum, vel passiones moderandas, aut miseriam indigentium sublevandam, &c. Quamvis & hæc saltem mediatè ac remotè tendant in DEUM, propter quos tales actus boni eliciuntur.

Religio,
quomodo
respiciat
Deum?

10. Si dicas, Religio etiam immediatè respicit DEUM, utpote cui defert cultum debitum, eumque honorare satagit; ergo. Resp. claritatis gratiâ distinguendo antecedens: Religio respicit DEUM ut objectum immediatum, ac terminativum *Quod*, negatur; ut objectum *Cui*, conceditur antecedens, sed negatur consequentia. Quia Virtutes Theologicæ respiciunt DEUM ut objectum *Quod*, & quidem principaliter (nam actus principalis earum est, credere DEUM esse, sperare DEUM consequi in æterna beatitudine, DEUM super omnia amare) Religio verò pro objecto *Quod* respicit cultum DEO deferendum, ipsum verò DEUM respicit duntaxat ut objectum *Cui*, cui videlicet cultum illum deferre laborat.

Tres tan-
tùm sunt
Virtutes
Theologicæ

11. CONCL. IV. Tres tantùm dantur Virtutes Theologicæ, videlicet Fides, Spes, & Caritas, & non plures. Ita omnes Theologi; nam prædictis tribus duntaxat convenit definitio Virtutis Theologicæ proximè allata. Hinc & Apostolus 1. Co-
rinth.

vinth. 13. has tres tantum enumerat, dicens: Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec. Et Concilium Trid. Sess. 6. cap. 7. de his tribus solummodo mentionem facit, dum inquit: Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum haec omnia simul infusa accipit homo per JESUM Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem. Quotamen non obstante quaelibet harum Virtutum Theologicarum distinguitur in habitualement, & actualem; per hanc intelligendo actuale exercitium, sive actum ipsum Fidei, Spei, vel Charitatis; per illam vero habitum istarum Virtutum divinitus nobis infusum.

QUAESTIO II.

De perfectione, & cessatione Virtutum Theologicarum, & an habeant medium?

12. **C**ONCL. I. Virtutes Theologicae sunt perfectiores omnibus Virtutibus Moralibus. Ita communis: nam Theologicae habent perfectius objectum, videlicet ipsummet

Virtutes Theologicae sunt perfectiores Moralibus.

DEUM.

13. **C**ONCL. II. Inter ipsasmet Virtutes Theologicas omnium excellentissima est Charitas, deinde Spes; non obstante, quod ordine generationis Fides praecedat Spem, & haec Charitatem. Ita communis omnium, cum Doctore Angelico 1. 2. q.

Inter Theologicas quae sit perfectior?

62. art. 4. & desumitur ex illo 1. Corinth. 13. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec: major autem horum est charitas. Accedit ratio: quia Charitas nos perfectius conjungit Deo, quam Fides, & Spes. Imo Charitas est mater omnium virtutum, ac sine ea caeterae virtutes non sunt meritoriae, nec profunt de condigno ad vitam aeternam, juxta illud Apostoli 1. Corinth. 13. Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

14. **C**ONCL. III. Charitas amittitur quidem per quodlibet peccatum mortale, non tamen semper Fides & Spes. Ita omnes Theologi. Nam Charitas defacto est impossibilis cum quolibet peccato mortali, ac per illud demeritorie destruitur: habitus vero infusus Fidei amittitur per oppositum actum Infidelitatis, & Spes per actum Desperationis.

Charitas amittitur per omne peccatum mortale, non Fides & Spes.

Y 3

15. **C**ONCL.

Fiæ tamen
tunc infor-
mes sunt,
non vivæ.

15. CONCL. IV. Fides & Spes, quando in peccatoribus reperiuntur sine Charitate, non obitante, quòd in propria sua specie sint perfectæ, nihilominus sunt informes, non vivæ, ac imperfectæ in tantum, quia non perducunt ad beatitudinem. Ita Doctor Subtilis in 3. dist. 36. §. de tertio. idque desumitur tum ex verbis Apostoli 1. Corinth. 13. proximè relatis; tum ex illo ad Galat. 5. ubi dicitur: *In Christo JESU neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, qua per charitatem operatur.* Et in hoc sensu D. Augustinus lib. 14. de Civitate DEI, cap. 9. ait: *Sic igitur fides est quidem sine charitate, sed non perfecta virtus.*

In Beatis
manet Cha-
ritas, non
Fides, &
Spes.

16. CONCL. V. In Patria, seu in Statu gloriæ cœlestis, non remanet in Beatis Fides & Spes, benè tamen Charitas. Ita omnes Doctores. Probatur hoc imprimis de Fide: quia Fides est solum de illis rebus, quæ non videntur; unde D. Augustinus Serm. 27. De verbis Apostoli, ait: *Quid est Fides? Credere, quod non vides.* Atqui Beati vident DEUM semper, ac intuitivè; ergo non possunt amplius in DEUM credere. Confirmatur: quia, ut inquit Apostolus 1. Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem, &c. Cùm autem venerit quod perfectum est, evanescit quod ex parte est.* Probatur idem de Spe: quia, ut ait Apostolus Rom 8. *Spes que videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat?* Atqui Sancti in cœlis vident id, quod est objectum Spei, scilicet DEUM, eoque perfectè fruuntur; ergo amplius non sperant. Quòd autem in Beatis maneat Charitas, certum est, juxta illud 1. Corinth. 13. *Charitas nunquam excidit.* Unde Sancti in cœlis perfectissimè amant DEUM.

Virtutes
consistunt
in medio,
vel formaliter,
vel tantum materialiter.

17. Quantum attinet ad posteriorem partem Quæstionis, est præmittendum, quòd Virtutes variè possint intelligi consistere in medio, videlicet formaliter & secundum se, vel duntaxat materialiter. *Formaliter*, ac secundum se, *virtus consistit in medio*, quando ipsemet habitus virtutis inter duos extremos habitus vitiosos sibi oppositos versatur: prout Liberalitas mediat inter Avaritiam, & Prodigalitatem, nam quodlibet horum vitiorum extremè opponitur Liberalitati; Avaritia quidem per defectum, sumptus etiam necessarios non faciendo; Prodigalitas verò per excessum, expendendo bona sua in sumptus non necessarios. *Materialiter* dicitur *virtus consistere in medio*, quando ex una quidem parte contingit formaliter peccari contra illam virtutem, ex altera verò parte non sic, sed solum per oppositionem ad aliam virtutem ob certas rationes & circumstantias: sic Temperan-

rantia mediat inter Intemperantiam in cibo & potu, & inter Inediam; nam Inedia, per quam quis voluntariè se interficit, formaliter non opponitur Temperantiæ, sed Charitati erga seipsum.

18. Alio adhuc modo Virtutes possunt intelligi habere medium, nempe vel ex parte objecti, vel solum ex parte actus. Priori modo contingit, Virtutes habere medium, quando objectum actus virtuosi ita requirit medium, ut neque certam mensuram ejus excedere, neque ab eadem deficere possit: sic fit in virtute Temperantiæ, quæ salvatur in mediocritate cibi & potus sumendi, ita ut neque plus, neque minus sumatur, quam exigit natura juxta præscriptum rectæ rationis. Posteriori modo Virtus intelligitur habere medium, quando virtus non petit certum modum ex parte objecti observandum, benè tamen in actibus circa illud versantibus, ne scilicet alio modo, quàm oportet, exercentur: sic Amor DEI consistit in medio; nam non potest excedere ex parte objecti (DEUS enim est dignus omni amore) benè tamen ex parte actus, volendo scilicet amorem DEI elicere illicito modo, v. g. occidendo seipsum.

Et habent medium vel ex parte objecti, vel solum ex parte actus.

19. CONCL. VI. Virtutes Theologicæ habent quidem suo modo medium, quod possunt, ac debent observare; non tamen habent medium ex parte objecti sui formalis, sed solum ex parte actus, sive exercitii earum. Ita communis; idque suadetur ex illo vulgato dicto: *Virtus consistit in medio*. Hinc *Isaia cap. 38.* dicitur: *Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram (scilicet per excessum), neque ad sinistram (nempe per defectum) qualia etiam habentur Deuter. 5. & Proverb. 4.* Et D. Apostolus *Rom. 12.* generatim præcipit, *Non plus sapere, quam oportet sapere.* Accedit ratio: quia in exercitio Virtutum Theologicarum potest dari non solum defectus, prout fit in omissione talium actuum tempore urgentis præcepti (ut taceamus vitia extremè opposita per defectum, nempe Infidelitatem, Desperationem, & Odium DEI) sed etiam excessus, si actus illi fiant modo indiscreto, & plus quam oportet, sapere volendo; prout fieret, seipsum ob amorem DEI putativum interficiendo, aut eisdem immolando filium suum, prout olim fecerunt Gentiles.

Virtutes Theologicæ, an, & quomodo habeant medium?

DISTINCTIO II.

De Fide.

QUÆSTIO I.

Quid sit Fides, & quod objectum ejus?

Fidei no-
men variè
accipitur,

1. **S**Tylo receptissimo inter Virtutes Theologicas primo loco sponitur Fides, non quòd ea sit dignior cæteris, sed quia, ut inquit Concilium Trid. Sess. 6. cap. 8. *Fides est humane salutis initium fundamentum, & radix omnis justificationis*: quod intelligendum de Fide supernaturali, & Theologica. Siquidem generatim Fidei nomen variè sumitur, quandoque pro fidelitate, seu veritate in servandis promissis: in quo sensu is dicitur servare fidem, qui stat suis promissis. Deinde, pro conscientia, seu dictamine ejus: sic accipitur Rom. 14. *Omne quod non est ex fide* (id est, quod est contra dictamen conscientie) *peccatum est*. Quo modo etiam in Jure dicitur quis bonæ fidei possessor, qui bonâ conscientia quidpiam possidet, credens illud esse suum. Tertiò, Fides quandoque sumitur pro fiducia consequendi rem desideratam, aut promissam: prout accipitur Matth. 14. *Modica fidei, quare dubitasti?* Et Jacobi cap. 1. *Postulet autem in fide nihil habitans*. Quamvis hunc locum multi Doctores non absque fundamento accipiant de ipso actu Fidei Theologicæ, seu assensu credulitatis Divinarum promissionum, cujus effectus est prædicta fiducia, juxta illud Marci cap. 11. *Omnia, quacunque petitis, credite quia accipietis*.

Aliæ Fidei
accepciones,

2. Rursus aliquando Fides accipitur pro objecto fidei, juxta illud Symboli S. Athanasii: *Hæc est fides Catholica*, id est, articuli Fidei Catholicæ, seu objecta materialia ejus. Ultimò tandem, & propriè, ac quantum ad propositum, accipitur Fides pro Virtute intellectuali, & quidem Theologica, qua creditur aliquid propter authoritatem Dei illud revelantis. Et dicitur, *propter authoritatem DEI*: non enim hic loquimur de Fide humana, qua aliquid creditur propter authoritatem hominum illud affirmantium; sed sermo est solummodò de Fide Divina, de qua Apostolus

Stolus ad Hebræ. 10. dicit: *Justus ex fide vivit.* His prænotatis sic

3. CONCL. I. *Fides supernaturalis actualis est actus superna-* Fides super-
raturalis, quo quis assentitur alicui propositioni ex eo, quia DEUS naturalis
ipsam revelavit. Ita in re communis. Siquidem motivum fi- actualis,
dei actualis est veracitas DEI, quidpiam nobis revelantis: nam
quia DEUS, qui nec fallere potest, nec falli, hoc aut illud homini-
bis revelare dignatus est, hinc fide Divinâ credimus, illud esse
verum.

4. CONCL. II. *Fides supernaturalis habitualis est virtus divini-* Et habitua-
tus nobis infusa, & donum DEI, quo firmiter assentimur lis, quid?
iis omnibus, quæ à DEO nobis revelata sunt, quatenus sunt reve-
lata. Ita communis Doctorum. Neque enim differt hæc defini-
tio ab ea, quam affert S. Paulus Apostolus ad Hebræ. 11. dicens:
Est autem fides, sperandarum substantia rerum, argumentum non appa-
rentium. Nam ly, argumentum non apparentium, indicat totam natu-
ram Fidei in data definitione clariùs explicatam: argumentum
enim idem est, ac firma adhæsiō intellectûs: ly, non apparentium &c.
denotat, quod talis firma & infallibilis adhæsiō intellectûs ni-
tatur certitudini revelationis Divinæ, factæ de iis, quæ quidem
nondum videmus, speramus tamen consequi in cælis. Unde ad-
dicur, sperandarum substantia rerum: quibus verbis partim nobis
indicatur primarium objectum Fidei, quî est DEUS, quémque piè
vivendo in cælis consequi speramus: partim verò manifesta-
tur quædam Fidei proprietas, utpote quæ debet esse certa & in-
fallibilis, unde appellatur substantia: simulque est fulcrum Spei
Christianæ, nam quæ speramus, fide Divinâ fiunt nobis certa.

5. CONCL. III. *Objectum materiale primarium incomple-* Objectum
xum Fidei, est solus DEUS; quamvis omnes aliæ à DEO nobis re- materiale
velatæ propositiones spectent ad objectum materiale, minùs Fidei, quod?
tamen principale, & complexum fidei Divinæ. Ita rursus Theo-
logi communiter. Ratio primæ partis est: quia, ut inquit D. Au-
gustinus lib. 4. de Civitate DEI, cap. 20. Fidei præcipuum officium est,
ut credatur in verum DEUM. Accedit, quod inter omnia credibi-
lia omnium maximum, atque præstantissimum, sit ipsemet
DEUS; utpote qui est Ens infinitum, & summè bonum, & ad cu-
jus cognitionem omnia cætera credibilia referuntur: atqui hoc
intelligitur per objectum primarium materiale Fidei; ergo.
Hinc in Symbolo Apostolorum mox à principio dicitur: Credo

in DEUM. &c. & postmodum pro clariori ejus cognitione ceteri Articuli subjunguntur.

Obiectum
Fidei com-
plexum, &
incomple-
xum, quid?

6. Altera pars ex eo patet: quia per obiectum materiale Fidei intelligitur illud, quod est credendum fide Divinâ, præsertim quando per auctoritatem Ecclesiæ nobis constat de tali revelatione à Deo facta; ergo etiam omne istud spectat ad obiectum materiale. Et additur, *complexum*: nam per *Obiectum Fidei complexum* intelligitur tota propositio obiectiva divinitus revelata, cui assentimur mediante actu Fidei: per *incomplexum* verò intelligitur subjectum, & prædicatum talis propositionis divinitus revelatæ.

Corollaria.

7. Infertur proinde, quòd ad obiectum materiale Fidei spectet imprimis Deus, ejusque existentia, & Mysterium SS. Trinitatis. Deinde creatio Mundi, & Redemptio generis humani per Christum facta. Insuper quicquid in S. Scriptura, seu Libris Canonicis continetur: nam quamvis eorum aliqua parum videantur ad DEI cognitionem facere, ut, quòd canis Tobix caudam moverit, quòd Saul quæsierit asinas, & hujusmodi; nihilominus quia & hæc à Spiritu S. in Sacris Litteris nobis sunt revelatæ, pertinent ad obiectum materiale, minus tamen principale Fidei, sùntque credenda propter auctoritatem Divinæ veritatis, ac revelationis. Insuper spectant ad obiectum materiale Fidei ea, quæ ex Traditione Apostolica nobis Ecclesia proponit credenda, ut dicitur inferius. (a)

(a) *Dist. 3.*
quest. 5.
Obiectum
formale Fi-
dei, est vera-
sitas Dei.

8. CONCL. IV. Obiectum formale & motivum Fidei supernaturalis, est prima & infallibilis veracitas Dei, seu veritas ejus in revelando. Ita Doctor Subtilis *Quest. 1. Prologi*, cum Scotistis, & multis aliis. Ratio est: quia ideò credimus fide Divinâ articulis Fidei, quia Deus eos nobis revelavit; & ideò credimus Deo revelanti, quia est prima veracitas: ergo veracitas Dei revelantis est ratio motiva fidei Divinæ, & consequenter ejus obiectum formale.

Plebei, quo-
modo cie-
dant ob
pe. positio-
nem Con-
cionatoris?

9. Nec dicas. Plurimi de plebe credunt articulis Fidei, non ex motivo veritatis DEI revelantis, sed ob propositionem Concionatoris, vel Ecclesiæ Catholicæ: atqui hi eliciunt veros actus fidei Divinæ; ergo. Respondetur enim, distinguendo majorem: credunt articulis Fidei, ob solam propositionem Concionatoris, aut Ecclesiæ, negatur; credunt ob hanc, & simul implicitè apprehensam revelationem veracissimam DEI, conceditur major:

major: & eodem modo distinctâ minori, negatur consequentia. Siquidem dum homines simpliciores credunt articulis Fidei, sibi per Concionatores atque Ecclesiam propositis, simul apprehendunt, id à Deo fuisse revelatum, ob cujus infallibilem veracitatem credunt auditis, ac propositis sibi per Ecclesiam & Concionatores. Nam, ut dicitur Rom. 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Et 1. Thesl. 2. *Quoniam cum accepissetis à nobis verbum auditus DEI, accepistis illud non ut verbum hominum, sed, sicut est verè, verbum DEI.* Occasione cujus proinde

10. Quæritur, quomodo sit intelligendum illud dictum S. Augustini lib. contra epist. Fundamenti, cap. 5. *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas.* Unde est communis praxis Fidelium, qui credunt, quidquid sancta Mater Ecclesia credendum proponit? Resp. hoc ex eo fieri, non quòd Ecclesiæ auctoritas sit objectum formale Fidei, seu ratio motiva credendi (hæc enim est sola veracitas DEI, quidpiam revelantis) sed quia Ecclesiæ auctoritas est ratio nobis proponens, seu ostendens objecta credendi. Nam per Ecclesiam proponuntur, ac exhibentur nobis illi Articuli, qui sunt credendi; atque per ipsam sive Libri Canonici Sacræ Scripturæ, sive Traditiones Apostolicæ determinantur, atque declarantur, quòd sint à Deo revelati, & à Spiritu sancto dictati, vel à Christo & tunc Apostolis traditi, atque per Apostolos posteris: sicque fit, quòd hi potius, quàm alii per Hæreticos, vel apocryphos Libros jactitati, propter infallibilem veracitatem DEI fide Divinâ sint à Fidelibus credendi. Quia igitur Spiritus sanctus in negotio tanti momenti non sinit Ecclesiam, dilectam suam Sponsam, errare, securissimè, & absque ullo erroris periculo creduntur propter DEI veracitatem, & fide Divinâ omnia ea, quæcunque Ecclesia nobis sic credenda proponit. Et hoc innunt citata S. Augustini verba: *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesia commoveret auctoritas*: prout clarè indicat Iy, *commoveret.*

Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas, quomodo intelligendum?

QUÆSTIO II.

Quænam puncta Fidei sint necessariò explicitè credenda?

11. **A**dvertendum cum communi Doctorum, dupliciter nos posse credere Articulis Fidei, nimirum explicitè, & implicitè, & implicitè. *Credere explicitè idem est, quod distinctè & in implicitè, par. quid?*

L 2

Fides expli-
cita, & im-
plicita, quæ?

particulari credere aliquod Myſterium Fidei; puta, quòd Deus fit unus in eſſentia, & in perſonis trinus; quòd Chriſtus pro nobis fit paſſus, &c. Unde *Fides explicita* dicitur, per quam res divinitus revelata, in ſe, & ſub propria ratione creditur: ut fit in allatis exemplis. *Implicitè* verò credere idem eſt, ac alicui propoſitioni Fidei aſſentiri confuſè, in communi ſeu univerſali, quatenus virtualiter continetur in alia propoſitione, quam diſtinctè credimus: ut ſi quis credat, quidquid ſancta Mater Eccleſia credendum proponit; talis enim implicitè credit omnes Articulos Fidei. Hinc *Fides implicita* appellatur, per quam credimus res in univerſali, ſeu prout in aliqua alia propoſitione continentur.

Salus ani-
mæ, prima,
& ultimata,

Necceſſitas
medii, &
necceſſitas
præcepti,
quid?

12. Notandum ulterius, quòd duplex poſſit intelligi neceſſitas Fidei ad ſalutem animæ (ſive primam, quæ eſt gratia ſanctificans; ſive ultimam, quæ eſt æterna gloria, ſeu viſio beatifica in cælis) una mediæ ſeu finis, alia præcepti. *Necceſſitas mediæ*, ſeu finis, dicitur illa, qua quidpiam ita eſt neceſſarium ad finem, puta ad ſalutem animæ conſequendam, ut ſine eo, quamvis inculpabiliter omittatur, finis, v. g. animæ ſalus, obtineri non poſſit: ſic in ſtatu Evangelii Baptiſmus eſt neceſſarius ad vitam æternam, quia ſine eo, etiam ex ignorantia invincibili, aut impotentia phyſica non ſuſcepto, ſalus æterna obtineri non poteſt; uti patet in parvulis in utero materno decedentibus. *Necceſſitas præcepti* dicitur ea, qua quidpiam ſub obligatione præcepti neceſſariò præſtandum eſt ad conſequendam ſalutem æternam, eò quòd alioquin quis transgrediendo præceptum mortaliter peccaret, niſi excuſet ignorantia, vel impotentia. Addunt Doctores tertium membrum, nempe *Necceſſitatem mediæ, & præcepti ſimul*: prout de factò adultis hominibus neceſſarius eſt Baptiſmus ad ſalutem, caſu quo poſſunt eum in re ſuſcipere. His prænotatis ſit

Fides tum
habitualis,
tum actualis,
quomodo neceſſaria ad ſalutem?

13. CONCL. I. Fides non ſolùm habitualis, ſed & actualis, ſeu accepta pro ipſo actu credendi aliquod ſupernaturale objectum, ſit omnibus, uſum rationis habentibus, pro quocunque ſtatu neceſſaria ad gratiam, & æternam gloriam conſequendam, & quidem neceſſitate mediæ ſeu finis: adeò, ut eâ prætermiſſâ ſalus animæ obtineri nunquam potuerit, nec poſſit, etiam ſi inculpabiliter ſeu ex ignorantia invincibili non habeatur. Ita communis Theologorum, & patet ex illo ad Hebr. 11. *Sine fide impoſſibile eſt placere DEO: credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Quæ verba non ſolùm de

de Fide habituali, quam solam suscipiunt parvuli in Sacramento Baptismatis, sed etiam de Fide actuali quorundam Mysteriorum quandoque ab adultis habenda, communiter intelliguntur à Doctoribus; idque ex se ipsis satis indicant. Hinc Innocentius XI. meritò inter alias propositiones sequentem, ordine 16. damnavit:

14. Dicitur notanter, omnibus hominibus usum rationis habentibus. Quia infantibus, ac perpetuò amentibus, non est necessaria Fides actualis, sed sufficit habitualis, id est, habitus Fidei supernaturalis in Sacramento Baptismatis infusus. Unde Concilium Trid. Sess. 7. can. 13. de Baptismo, ait: Si quis dixerit, parvulos, eò quòd actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse: ac propterea præstare, omitti eorum Baptisma, quàm eos non adu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesia, anathema sit.

Infantibus, & perpetuò amentibus, non est necessaria Fides actualis.

15. CONCL. II. Licet omnes Fideles teneantur explicitè credere aliquos Articulos Fidei, hæc tamen necessitas non est æqualis respectu omnium. Ita Scotus 3. dist. 25. q. 1. & alij. Ratio est: quia Majores Ecclesiæ, ut Prælati, & præsertim Episcopi, tenentur habere fidem magis explicitam Mysteriorum Fidei Catholicæ, utpote qui subditos suos ex officio instruere tenentur de rebus Fidei. Minores verò, præsertim rudiores & simpliciores, de necessitate non tenentur omnes & singulos Articulos explicitè & distinctè credere, sed sufficit, principaliores credere explicitè (quinam autem hi sint, mox dicetur) cæteros verò credere implicitè, seu in generali, credendo, quidquid Ecclesia credendum proponit.

Necessitas explicitè credendi aliquos Articulos, non est æqualis respectu omnium.

16. CONCL. III. Fides explicita de existentia veri DEI, & quòd is sit iustus remunerator, decernens præmia justis, & improbis supplicia, omnibus adultis, usumque rationis habentibus, est necessaria ad salutem necessitate mediij. Ita communis Doctorum; & desumitur ex citatis illis verbis Apostoli, Heb. 11. Sine fide impossibile est placere DEO: credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Hinc Innocentius XI. meritò inter alias sequentem, ordine 22. Propositionem damnavit: Non nisi fides unius DEI necessaria videtur necessitate mediij, non autem explicita Remuneratoris.

Fides explicita de existentia Dei, & ut Remuneratoris, requiritur necessitate mediij.

17. CONCL. IV. Insuper multi Doctores volunt, necessario esse explicitè credendum necessitate mediij Mysterium SS. Trinitatis, nec non & Mysterium Incarnationis, nempe Filium DEI esse pro nobis incarnatum, Christumque esse verum DEUM

Idem firmanant multi de Mysterio SS. Trinitatis.

sis, & Incarnatio-
nis
Verbi.

& hominem. Ita sentit Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 2. n. 8. & seqq.* citans pro hac sententia D. Thomam, Gabrielem, Molinam, Valentiam; idemque tenent Maltrius, Sannig, Billucius, Bassaus, alique plures. Rationem dant: quia hæc duo Mytheria sunt fundamentum totius nostræ Salutis. Nam in nomine SS. Trinitatis confertur Baptismus, sine quo nemo potest salvari: per Christum verò sumus salvari, atque redempti, ipsèque simul est verus Deus, verique DEI Filius, per quem creati sumus.

Notabilis
objectio
solvitur.

18. Nec obstat (inquiunt) quòd multi Gentiles, quin & adulti priùs in infantia baptizati, v. g. pueri in sylvis enutriti, & paulò post acquisitos annos discretionis morientes, aut muti & surdi à nativitate, invincibiliter ignorent hæc Mytheria, utpote nunquam sibi proposita. Resp. enim, tales non damnari propter peccatum Infidelitatis, sed vel propter peccatum originale, vel propter alia peccata contra Legem Naturæ commissa. Quòd si verò quis eorum jam baptizatus nunquam mortaliter peccaverit, ad Divinam providentiam pertinet, ut vel speciali lumine supernaturali interius illustretur, vel ab aliquo alio hæc Fidei Mytheria eidem proponantur, ut explicitè credere possit; prout in simili factum legitur Eunuchò Reginæ Candacis, *Actor. cap. 8.* & Cornelio Centurioni, *Actor. 10.*

Dic-
ta solu-
tio propu-
gnatur, &
objectio re-
torquetur.

19. Neque hæc responsio cuiuspiam rara, vel voluntariè data videatur. Siquidem allata instantia non solum urget contra sententiam, admittentem, quòd explicitè credendum sit necessitate mediæ Mytherium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini- cæ; sed ea etiam solvenda est ab omnibus Theologis, utpote qui juxta novissimum Decretum Innocentij XI. *num. 16.* allegatum, admittere tenentur, quòd Fides explicita *unius Dei ut Remuneratoris* sit necessaria ad salutem necessitate mediæ. Nam pariter quæritur, quomodo explicitè possit credere in Deum ut Remuneratorem, sicque salvari mutus & surdus à nativitate, aut puer jam baptizatus, sed post acquisitos annos discretionis illicò moriens, qui de æterna retributione, atque de Deo ut Remuneratore, invincibiliter nihil unquam audivit, imò (loquendo de illo surdo) neque audire potuit?

Cognitio, &
fides ex pu-
ris naturali-
bus, non ju-
vat ad justifi-
cationem.

20. Nec juvat dicere, talia lumine naturali posse cognosci. Nam (si non datur responsio proximè allata) contra est: quia vel Deum ut Remuneratorem non licet naturali ratione cognoscere, vel si hoc fieri possit (prout naturaliter potest cognosci, atque demonstrari existentia Dei) tamen istud non sufficit ad

ad salutem, juxta cit. Decretum Innocentij XI. in quo pariter sequens, ordine 21. Propositio, damnata legitur: *Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.* Et merito hæc Propositio est damnata: nam, ut loquitur Concilium Trid. Sess. 6. cap. 8. *Fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis*: atqui hujusmodi initium, fundamentum & radix, nequit haberi ex puris naturalibus, quidquid olim contradixerint Pelagiani & Semipelagiani hæretici; ergo.

21. Addunt tamen Auctores hujus sententiæ, quòd aliud sit, *explicitè credere* Articulos Fidei; & aliud, *explicitè scire*, ita ut quis interrogatus possit rationem reddere de prædictis Mysteriis Fidei: primum enim necessarium est necessitate mediij, non secundum. Insuper (inquiunt) sufficit, hujusmodi Articulos, & Mysteria Fidei, cognoscere saltem secundum substantiam: imò si quis tam hebes sit, ac obtusus ingenio, ut non possit hos omnes Articulos capere secundum substantiam, sufficit, si saltem assensum præbuerit hujusmodi Articulis ad salutem necessariis, eosque crediderit, dum sibi proponebantur à Parocho, vel alio. Quia sic jam tales explicitè credunt, licet non explicitè sciant illos, ita ut interrogati possint aptè respondere, & rationem reddere: hoc enim posterius non est necessarium ad salutem necessitate mediij; sed solum necessitate præcepti, à qua tamen rudes excusantur ratione suæ impotentis. Ballæus *¶ Fides l. n. 11.* cum alijs.

22. Dicitur notanter in Conclusionem, num. 17. data, *Insuper multi Doctores volunt, &c.* Nam oppositam sententiam, videlicet hæc duo Mysteria Fidei non esse necessario credenda necessitate mediij, sed duntaxat necessitate præcepti, etiam non pauci tenent; ut Lugo *disp. 12. de Fide, num. 91. & seqq.* citans Medinam, Vegam, Suarez, Turrianum, pluresque alios; eamque non minus probabilem censet Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 8.* & Herincx *disp. 7. de Fide, n. 49.* Ratio horum est: quia necessitas illa mediij post prædicationem Evangelij neque habetur clarè ex S. Scriptura, neque ex traditione Patrum, neque ex ratione; nam tam rationes, quam testimonia SS. Scripturæ, atque Sanctorum Patrum, commodè intelliguntur de necessitate præcepti, non mediij.

23. CONCL. V. Omnes Fideles, postquam ad rationis usum pervenerunt, tenentur necessitate præcepti explicitè credere, & saltem quoad substantiam seu crasso modo scire Mysteria contenta

Aliud est, explicitè credere; aliud, explicitè scire Articulos Fidei.

Non pauci tenent oppositam sententiam.

Quoniam tenentur Fideles ex-

placitè cre-
dere neces-
sitate præ-
cepti?

tenta in Symbolo Apostolorum, Orationem Dominicam, Sacra-
menta maximè necessaria, ut Baptismum, Eucharistiam, & Pœ-
nitentiam; reliqua verò tunc, quando quis ea recepturus est, &
v. g. Matrimonium initurus; item Præcepta Decalogi. Ita Do-
ctores communiter. Quæ de causa omnes ejusmodi Articuli, &
materiæ, dicuntur *Prima Fidei rudimenta*, quæ in Catechesibus &
Concionibus publicè circumferuntur in Ecclesia, & omnibus
proponuntur tanquam explicite credenda, & scienda.

Doctrina
notabilis
quoad hoc.

24. Hoc tamen intellige, nisi impotentia, aut invincibilis
ignorantia excuset: nam isthæc necessitas, talia explicite cre-
dendi & sciendi, est præcepti duntaxat; unde potest excusare
impotentia, aut invincibilis ignorantia, non minùs, ac in aliis
præceptis. Quod notandum pro hominibus agrestibus, & hebe-
tibus: quamvis & hi pro viribus sint instruendi, ut præter pri-
maria Fidei Mysteria sciant saltem ea, quæ ad dignam Sacramen-
torum receptionem ab ipsis peragendam, & itatùs sui condicio-
nem observandam, requiruntur. Certè Innocentius XI. anno
1679. sequentem inter alias Propositionem, ordine 64. damnavit:
*Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum
Fidei, & etiam si per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysterium Sax-
tissime Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri JESU Christi.* Hactè-
nus Propositio damnata.

Q U Æ S T I O III.

Quo tempore obligentur Fideles ad eliciendum
actum Fidei?

Præceptum
Fidei affir-
mativum, &
negativum,
quid?

25. **C**onveniunt Doctores, præceptum Fidei duplex esse,
unum affirmativum, aliud negativum. *Præceptum fidei
affirmativum* importat, ut ea omnia, quæ à DEO sunt re-
velata, atque ut talia nobis per Ecclesiam proposita, credamus.
Negativum est, ut Fidem nunquam negemus, neque dissentiamus
rebus Fidei, nec etiam erroneis dogmatibus Divinæ veritati
contrariis, atque ab Ecclesia reprobatis fidem præstemus. Quia
igitur certum est inter Doctores, quòd præcepta negativa obli-
gent semper & pro semper, hinc in nullo prorsus casu, aut tem-
pore, licitum est Fidem negare, aut falsum credere. E contra
verò, quia præcepta affirmativa obligant quidem semper, sed
non

non pro semper (id est, obligant solum pro determinato tempore, ac in certis calibus & circumstantiis) hinc Quæstio remanet, quoniam istud affirmativum Fidei præceptum obliget, five quoniam tempore quis teneatur ad eliciendum actum Fidei, & quidem internum; nam de Confessione externa Fidei dicitur

Quest. seq.

26. Cæterum duplex considerari potest obligatio eliciendi actum internum Fidei (quod servatâ proportionem pariter dicendum de obligatione eliciendi actum Spei, Charitatis, &c.) una per se & directè, altera verò indirectè & per accidens. Prior obligatio tunc censetur adesse, quando præceptum affirmativum Fidei (Spei, vel Charitatis, &c.) ex se ipso, atque immediatè obligat, ita ut omittens tunc actum Fidei, contra hanc virtutem directè peccet. Indirectè seu per accidens dicitur obligare præceptum affirmativum Fidei, quando talis obligatio provenit ratione alterius præcepti obligatorij, quod observari non potest absque actu Fidei: ut quando actus Fidei est medium necessarium ad implendum præceptum alterius virtutis, quod servari nequit, nisi præcedat actus Fidei.

Obligatio eliciendi actum Fidei, Spei, &c. alia per se & directè, alia per accidens.

27. CONCL. I. Datur præceptum Divinum per se obligans ad eliciendum quandoque actum internum Fidei. Ita communis Theologorum; atque desumitur ex S. Scriptura passim, ut ex cap. 16. Marci, n. 29. allegando; & cap. 1. ad Roman. *Justus autem ex fide vivit.* Ad Heb. 11. *Sine fide impossibile est placere DEO: credere enim oportet &c.* cum concordantiis. Hinc merito Alexander VII. hanc inter alias, ordine primam Propositionem, damnavit: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.*

Datur præceptum Divinum per se obligans quandoque ad actum Fidei.

28. CONCL. II. Præceptum Divinum de eliciendo actu Fidei per vitæ decursum sæpius obligat, nec sufficit actum Fidei tantummodò semel in vita elicere. Ita certa, & communis; atque præter textus S. Scripturæ proximè citatos, præbatur ex illo 1. Corinth. 16. *Vigilate, stete in fide.* Et 1. Petri 5. *Cui (diabolo) resistite fortes in fide.* Nam hujusmodi vigilantia, resistentia, & statio in Fide, non salvatur propriè in solo habitu, sed dicit actuale exercitium, simulque persistentiam in ea cum frequentatione actuum. Hinc rectissimè Innocentius XI. damnavit sequentem, ordine 17. Propositionem: *Satis est, actum Fidei semel in vita elicere.* Item hanc, ordine 65. *Sufficit illa Mystera semel credidisse;*

Non sufficit, actum Fidei tantummodò semel in vita elicere.

ubi sermo est de Mysterio Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri JESU Christi. Verum descendendo magis ad particularia tempora dictæ obligationis, sic

Primum
tempus, quo
præceptum
Fidei ob-
ligat.

29. CONCL. II. Primum tempus, quo præceptum Fidei obligat, illud est, quando fides cuiusdam primitus sufficienter proponitur; tunc enim præceptum hoc per se obligat ad elicendum actum credendi. Ita communis; & colligitur ex illo Salvatoris, Marci cap. 16. *Euntes in Mundum uniuersum, prædicate Evangelium omni creaturæ; qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Quæ postrema verba gravem obligationem denotant, cum nemo, nisi ob peccatum mortale, condemnetur. Sed occasione hujus

Quando in-
fidelibus
adultis cen-
setur vera
Fides suffi-
cienter pro-
posita?

30. Quæres, quando nam censetur cuiusdam vera Fides sufficienter proposita? Resp. I. Loquendo de adultis infidelibus, tunc Fides censetur ipsis sufficienter proposita, ita ut non temerè aut imprudenter, sed prudenter credant, & non credendo peccent contra præceptum Fidei, quando rationibus, signis sive notis, aut etiam miraculis, aliisque probationibus, accedente præsertim interiori lumine supernaturali, ita illis credibilia proponuntur Mysteria Fidei, ut recta ratio eisdem dicitur, nostram Fidem esse veram, & contrariam Sectam esse falsam; juxta quod

(b) De hoc
inferius
Dist. 3. n.
55. & seqq.

dicitur Psalm. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* (b) Et merito Innocentius XI. sequentem inter alias, ordine 4. Propositionem damnauit: *Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.*

Circa my-
steria Fidei
non licet se-
qui opinio-
nem minus
probabilem
relictâ pro-
babiliore;
& cur?

31. Neque obstat, quòd in aliis materiis moralibus quandoque liceat sequi opinionem minus probabilem. Disparitas enim est: quia in talibus non semper potest, adhibitâ etiam quâcumque diligentia, certitudo, atque veritas ipsa deprehendi; benè tamen circa Mysteria de Fide credenda. Unde cognoscens ex memoratis motivis, suam opinionem circa credenda de Fide minus probabilem existere, aut accedente interiori lumine supernaturali tenetur probabiliorem, tutioremque partem sequi; & credere; aut consulendo doctiores, & Divinum auxilium ferventiùs implorando, veritatem Fidei Catholicæ amplius investigare. Quòd si verò vel ex superbiâ, vel ex inordinato terrenorum affectu, aut negligentia aliunde culpabili id facere incernerit, jam hoc ipso ignorantia veræ Fidei erit vincibilis, atque culpabilis. Neque opinio illa, veritati Fidei contraria, respectu talis hominis potest reverà dici probabilis, eò quòd
sic

fit destituta gravi fundamento: cum contra eam stet, seu militet ratio convincens, ex infallibili veracitate Dei revelantis deprompta, quam talis, cognitâ præsertim majori probabilitate assertio- nis Catholicæ, magis investigare & potuisset, & debuisset; ac ni- hilominus hoc culpabiliter facere neglexit, haud obtante, quod istud cognoverit esse negotium gravissimum, & tangens totam æternitatem.

32. Resp. II. Loquendo de pueris inter Fideles educatis, tunc illi tenentur vi hujus præcepti elicere actum Fidei, quando rationis usum consecuti Mysteria Fidei audiunt, apprehendunt- que, quod illa credere sit necessarium ad salutem. Unde si tunc non eliciant actum Fidei, peccant contra istud præceptum, nisi forte per inadvertentiam excusentur, aut actus Fidei notabiliter non differatur. Et hoc ultimum idcirco additur: quia ejusmodi obligatio non est accipienda pro metaphysico instanti, sed mo- rali; ita videlicet, ut in re tanti momenti non fiat notabilis mora, arbitrio viri prudentis. Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 1. n. 3. & seqq. Herincx disp. 7. de Fide, quaest. 6. n. 76. & alij.

Quando pueri bapti- zati tenean- tur elicere actum Fidei?

33. CONCL. IV. Alterum tempus, quo præceptum Fidei per se obligat, tunc est, quando urget gravis tentatio contra Fi- dem, quæ aliter vinci nequit: tunc enim tempus est resistendi contrariis actibus Fidei, seque in vera Fide muniendi. Idem di- cendum, quando imminet periculum abnegandæ Fidei ex hor- rore tormentorum; idque ob rationem datam. Item, quando instat præceptum exterius confitendi Fidem: hanc enim debi- tæ ac veraciter confiteri non possumus, nisi interior Fidei assen- sus accedat. Herincx num. 77. Sanchez, Ballæus & Fides I. num. 16. & alij.

Secundum tempus, quo præceptum Fidei per se obligat.

34. CONCL. V. Insuper per vitæ decursum aliis quando- que temporibus urget præceptum eliciendi actum internum Fidei. Ita communis; atque desumitur ex dictis Concl. I. & II. Veruntamen in assignando determinato tempore hujus obliga- tionis, multum variant Auctores: nam aliqui statuunt tempus unius anni; ut Sanchez loc. cit. num. 3. post Ledesnam. Alij as- signant Festa solemniora, in quibus celebrantur aliqua Mysteria Fidei; tunc enim dicunt, teneri nos virtute hujus præcepti eli- cere actum Fidei circa talia Mysteria. Quidam verò non impro- babiliter asserunt, singulis diebus Dominicis adesse talem obli- gationem credendi; quorum sententiæ favet Doctor Subtilis

Tertium tempus di- ctæ obliga- tionis. Diversæ Do- ctorum sen- tentiæ circa tempus, quo in vitæ de- cursu tene- mur elicere actum Fidei.

A. a. 2

3. diff.

3. dist. 9. quest. un. §. de secundo, dicens, quod Dominicis diebus saltem videatur adoratio aliqua necessario exhibenda Deo. Et tandem nonnulli censent, hoc committendum cujusque arbitrio, dummodo actus internus credendi non nimium differatur; eò quod tempus hujus obligationis nullibi clarè determinatum reperitur.

Rariùs peccatur contra hoc præceptum Fidei, cur?

35. Pro praxi tamen advertendum, quod quamvis Fideles sæpiùs in vita teneantur elicere actum internum Fidei, ut dictum est; nihilominus ipsi ob hoc non debeant reddi anxij & perplexi, quasi non semper satisfecissent. Nam inprimis plerumque excusantur ratione ignorantie, vel inadvertentie hujus obligationis; eoque magis, quod neque Doctores conveniant in determinatione temporis, quo urget dicta obligatio, contra quam proinde rariùs peccatur. Deinde practicè loquendo, ejusmodi obligationi censetur satisfieri per actus Fidei, qui concurrunt in exercitio aliorum actuum bonorum, utputà Spei, Charitatis Dei, Pœnitentie, Orationis, devotæ recitationis Symboli, formatione signi Crucis, auditione Missæ, ac hujusmodi. Herincx loc. cit. num. 76. Sannig dist. 1. de Fide, quest. 21. n. 3. & alij.

Quartum tempus, quo per accidens & indirectè obligamur ad actum Fidei.

36. CONCL. VI. Ulteriùs per accidens & indirectè obligatur quis ad internum actum Fidei eliciendum, quotiescunque adest obligatio exercendi actum alterius virtutis præsupponentis actum Fidei. Ita certa, & communis. Ratio clara est: quia si quis obligetur ad exercitium alterius virtutis, hoc ipso obligatur ad ponenda media ipsius, atque omne illud, sine quo nequit haberi exercitium actus præcepti. Sic qui in certis circumstantiis tenetur Contritionem elicere, tenetur pariter actum Fidei habere; non enim potest quis propter DEUM offensum conteri de peccatis, nisi credat & DEUM esse, & ipsum pœnitentibus peccata remittere. Idem servatà proportione dicendum in casu, quo quis obligatur elicere actum Spei, vel Charitatis, aut Religionis &c. cum & hi præsupponant actum Fidei.

Qualis Confessio, tunc sufficiat?

37. Dicitur in Conclusionè, per accidens & indirectè, Siquidem hæc Conclusio loquitur de illis casibus, in quibus præceptum Fidei non obligat per se & directè, sed duntaxat per accidens, quatenus homo aliunde tenetur elicere actum certæ virtutis, quem elicere nequit absque præsupposito actu Fidei. Et hinc, qui in tali casu non elicit actum illius alterius virtutis, v. g. non convertitur ad Deum per veram contritionem, satisfacit in Confessione, dicendo, *Se non elicitisse talem actum virtutis*, v. g. Contri-

tritionis, cum elicere teneretur: nam præceptum Fidei tunc per se non obligabat. Basilius *ſ. Fides l. n. 15.* & alii.

38. CONCL. VII. Quintum & ultimum tempus, quo obligat hoc præceptum, est articulus mortis. Ita communis. Ratio est: quia tunc magis tenetur homo sese munire adversus tentationes diaboli, & sequi conjungere Deo, tanquam ultimo Fini, per actum Fidei, quæ est prima, & omnium reliquarum virtutum fundamentum, ac radix nostræ justificationis. Et hinc præsertim moribundi excitandi sunt ad eliciendos actus Fidei, aliarumque virtutum Theologicarum, nec non & Contritionis, prout passim monent Ritualia Diocesana, alique libri: idque tum ex eo, ut per exercitium harum præstantissimarum virtutum homo moriturus sese amplius conjungat Deo, tanquam ultimo Fini: tum quia hujusmodi actus sunt valde meritorii, atque ad depellendas, superandasque tentationes diabolicas, tunc fortius urgentes, efficacissimi: tum quia præceptum Divinum de exercendis harum virtutum actibus maximè tunc obligare dignoscitur.

Quintum tempus, quo obligat præceptum Fidei, est articulus mortis.

Moribundi ad actus virtutum Theologicarum maximè excitandi.

Q U Æ S T I O I V.

Quæ sit obligatio exteriùs confitendi, & profitendi Fidem?

39. **N**Orandum, quòd assensus seu actus Fidei corde fiat, confessio autem Fidei præstetur ore; juxta illud Apostoli ad Rom. cap. 10. *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Sicut autem exterior confessio Fidei fit verbis, ita professio fit factis, aut rebus externis, v. g. vestibus, vel aliis in signum illius assumptis.

Actus Fidei, item confessio & professio Fidei, quomodo differant?

40. CONCL. I. Datur præceptum Divinum de non neganda Fide externè. Ita est de fide, atque in Concilio Romano sub S. Cornelio Papa definitum contra hæresin Elcesaitarum, dicentium, posse instante persecutione negari Fidem exteriùs, dummodò ea corde retineatur. Sed Catholica veritas aperte desumitur ex verbis Christi, Matth. 10. *Qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Item 2. Timoth. cap. 2. *Si negaverimus eum, & ille negabit nos, & alibi.* Hoc ipsum confirmat exemplum tot millium SS. Martyrum, qui mori maluerunt, quam Fidem exteriùs negare.

Datur præceptum Divinum de non neganda Fide externè.

Etiā ex-
terna Fidei
confessio
quandoque
est de præ-
cepto.

Duplex ne-
cessitas ex-
ternæ con-
fessionis
Fidei.

Quando
obligemur
ad externam
Fidei con-
fessionem?

Casus, in
quibus ne-
cessitas est Fi-
dem occul-
tare modo
licito.

Variis modi
Fidem licitè
occultandi

41. CONCL. II. Etiā externa Fidei confessio pro aliquo tempore est de præcepto. Ita rursus omnes Catholici. Patet hoc ex illis verbis Christi, Matth. 10. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo; & alibi.*

42. Dicitur notanter, pro aliquo tempore. Duplex enim est necessitas externæ confessionis Fidei in præmissis duabus Conclusionibus insinuata: Una negativa, scilicet Fidem exterius negandi: & hæc, cum in præcepto negativo fundetur, obligat semper & pro semper; nunquam enim licitum est, Fidem exterius negare, licet corde retineatur, juxta dictum num. 40. Altera est affirmativa, videlicet Fidem exterius confitendi, sive verbis, sive factis: & hæc necessitas, quia fundatur in præcepto affirmativo, obligat quidem semper, non tamen pro semper, sed pro aliquo determinato duntaxat tempore. Quale autem sit hoc tempus, per sequentes Conclusiones restat declarandum: hinc sit

43. CONCL. III. Tunc obligamur ad externam Fidei confessionem, quando per ejus omissionem subtraheretur honor debitus DEO, aut utilitas proximis impendenda. Ita Doctores communiter cum D. Thoma 2. 2. q. 3. a. 2. Unde si quis de Fide interrogatus taceret, & ex hoc crederetur, quod Fides non esset vera, aut alii per ejus taciturnitatem averterentur à Fide, peccatum fieret: nam in hujusmodi casibus obligat præceptum confitendi Fidem, cum omisio talis confessionis foret contra honorem DEI, vel utilitatem proximi.

44. Secus est, quando spectatis omnibus circumstantiis nulla honori Divino injuria infertur, neque imminet detrimentum proximo, imò potius timeatur turbatio Infidelium suborbitura absque alia utilitate Fidei, aut Fidelium: nam tunc non obligat præceptum affirmativum Fidei exterius confitendæ (etsi hanc negare nunquam liceat) neque est laudabile, in tali casu Fidem publicè confiteri, imò necesse tunc est eam occultare modo licito. Unde ait Christus Matth. 7. *Nolite Sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & canes conversi dirumpant vos.* Ita rectè observat Doctor Angelicus loc. cit. ad 3. & alii passim.

45. CONCL. IV. Extra casum, quo propter honorem DEI, vel proximorum utilitatem urget præceptum affirmativum Fidei exterius confitendæ, licitè Fides occultatur variis modis. Et I. quidem tacendo, vel interrogantem, si fuerit privata persona,

sona, ratione quadam congruente eludendo. Additur notanter, Quando si fuerit privata persona: nam interrogatus de sua Fide ab eo, qui publicè auctoritate fungitur, aut à iudice, tenetur ex præcepto affirmativo Fidei eam confiteri, etiam si ex illa Fidei confessione sibi mors impendat: quia tunc redundat ingens honor DEI, & Fidei nostræ. Nec obstat, quòd sit secutura perturbatio Infidelium: hæc enim ob tantam utilitatem honoris Divini, Fideique Christianæ, tunc est contemnenda. Hinc Innocentius XI. sequentem inter alias Propositionem, ordine 16. damnavit: Si a Potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo; tacere, ut peccaminosum, per se non damno.

46. II. Potest licitè Fides occultari fugiendo. Siquidem licitum est homini Christiano, tempore persecutionis fugere, vel sese occultare, ne cogatur de rebus Fidei respondere, sicque possit periculum vitæ evadere: unde dixit Salvator, Matth. 23. *Cùm persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.* Accedit ratio: quia sic fugiens non significat, se non esse Christianum, vel se negare Fidem; sed potius indicat contrarium, scilicet se nolle Fidem Christi negare, ac malle fugiendo periculum eam negandi evitare. Potest tamen contingere, quòd huiusmodi fuga ob aliquas speciales circumstantias reddatur illicita, si nimirum ex tali fuga redundet periculum in honorem DEI, aut proximorum salutem, quod suâ præsentia evitaretur: ut si Episcopus, vel Parochus tempore persecutionis fugiat, cum tunc maximè illius operâ & auxilio subditi indigeant; tenentur enim ex officio subditis suis consulere in necessariis ad salutem. Unde Christus Joan. cap. 10. ait: *Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis; mercenarius autem videt lupum venientem, & fugit.*

47. III. Licitum est occultare Fidem signis, quæ ex se sunt indifferentia; non verò illis, quæ ad profitendam falsam Religionem instituta sunt. Ita Mastrius *disp. 10. Theol. Mor. num. 12.* & communis aliorum. Sic, ut alii taceantur, S. Sebastianus in Aula Diocletiani licitè occultavit Fidem sub clamide militari, ut Christianos commodiùs adjuvare valeret. Similiter secluso scandalo non est illicitum ingredi Tempa hæreticorum, vel eorum Conciones audire curiositatis gratiâ, cum talis ingressus de se sit indifferens. Item transiens per loca Infidelium, vel hæreticorum, potest diebus ieiunii vesci carnibus metu mortis, carceris, vel amissionis bonorum, alioquin si deprehenderetur, incurrendæ: quia etiam esus carniùm ex se est indifferens, neque

Quando
ceat eam occul-
cultare ta-
cendo, vel
non?

Quando
des possit,
vel non pos-
sit, occultari
fugiendo?

Licitum est,
eam occultare
signis
ex se indif-
ferentibus.

que abſtinentia illa eſt introducta ab Eccleſia ad diſcernendos Catholicos ab hæreticis, nec urget præceptum jejunii Eccleſiaſtici cum tanto periculo mortis, aut hujusmodi. Et idem dicendum de ſimilibus.

Niſi ea præcipiantur in contemptum Fidei, &c.

48. Hæc tamen intellige, niſi Princeps infidelis, aut hæreticus talia præciperet in contemptum Fidei, vel ad profitendam falſam Sectam ſuam: quia tunc talia non licerent, cum cederent in contemptum Fidei, aut legis Eccleſiaſticæ; unde potius cuidam moriendum eſſet, quàm comedere carnes, diebus prohibitis in contemptum Fidei, vel Eccleſiæ Catholicæ appoſitas. Similiter non liceret illis diebus comedere carnes ab Infidelibus, vel hæreticis appoſitas ad explorandum, an quis ſit Catholicus, ſi inde ſequeretur notabilis Divini honoris diminutio, vel proximi ſcandalum; juxta dicta *num. 43.* atque docet cum aliis citatus Maſtrius *num. 13.* Unde Apoſtolus *1. Corinth. 8.* ait: *Si eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.*

Et niſi ſint inſtituta ad profitendam falſam Religionem.

49. Additur notanter *num. 47.* *non verò illis, quæ ad profitendam falſam Religionem inſtituta ſunt.* Sic enim non eſt licitum, imò foret peccatum contra præceptum negativum Fidei, ſacrificare Idolis, vel coram illis genua flectere, aut imaginem inanum deorum ad collum geſtare, vel alias cæremonias, ſeu actiones facere, quæ ex ſua natura proteſtativæ ſunt falſæ Religionis, etiamſi quis talia fictè faceret. Ratio eſt: quia tales actiones cultum ſuperſtitioſum intrinſecè continent, ſuntque ex ſua natura falſæ Religionis proteſtativæ; unde neque metu mortis licet eum cultum exteriùs exhibere, quantumvis animo ficto.

Quid, ſi talia ſiant per jocum, aut in Comædiis?

50. Excipe, niſi id fiat per modum joci, aut repræſentationis, prout in Comædiis fieri ſolet: hæc enim non eſt illicita, cum non ſit falſæ fidei proteſtatio, ſed potius repræſentatio illius per modum irriſionis, idque aſpicientibus abundè pateat, uti ſupponitur.

Veſtibus infidelium, quando ſit licitum uti?

51. Quæres, an licitum ſit Fideli, per Provincias Infidelium tranſeunti, illorum veſtibus uti ad occultandam Fidem cauſam mortis vitandæ? Reſp. ſolutionem patere ex hætenùs dictis: nam licitum eſt deſerre habitum Infidelium, qui ab iſtis porratur ſine ullo Religionis intuitu, ſed ſolum varius eſt pro diverſitate Nationum, & Provinciarum; prout paſſim in Anglia, atque aliis hæreticis Provinciis, eorum veſtibus utuntur Catholici. Idem etiam quandoque ſit in Turcicis regnis.

Et quando non?

52. Secùs foret dicendum, neque liceret uti talibus Infidelium veſtibus, ſi eſſent per ipſorum Principes inſtitutæ ut ſignum ad

ad eorum Sectam profitendam : nam tunc , qui talibus vestibus ad professionem falsæ Religionis deputatis uteretur , hoc ipso talem Sectam vel Religionem exterius profiteretur , quod est contra præceptum negativum Fidei de non profitenda falsa Religione , neque neganda exterius vera Fide , ut dictum num. 40.

DISTINCTIO III.

De Ecclesia , Libris Canonicis , & Traditionibus.

QUÆSTIO I.

De vera Christi Ecclesia.

1. **N**omine Ecclesiæ, quantum ad propositum, communiter à Doctoribus Catholicis intelligitur certus hominum cœtus, ad veram Dei cognitionem & cultum, veramque Religionis societatem divinitus evocatus. Et Ecclesia sub hac ratione generaliter sumpta, dividitur in *Ecclesiam Triphantem*, quæ Beatos in cælis complectitur : *Purgantem*, quæ continet Animas Purgatorii : & *Militantem*, quæ Fideles in præsentis vite etiamnum cum hostibus humani generis militantes comprehendit. Nihilominus adhuc triplex hæc Ecclesia propter unitatem Capitis sui, quod est Christus Dominus, censetur unica tantum Ecclesia, tres ejusmodi diversas partes in se continens ; juxta quod dicitur in Symbolo : *Credo in unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam.*

Ecclesia, quid?

Dividitur in Triphantem, Purgantem, & Militantem.]

2. Cæterum in præsentis potissimum sermo est de Ecclesia Militante. Et hæc rursus dupliciter sumitur ; primò latè, seu universaliter pro cœtu omnium Fidelium ab initio mundi usque ad finem ejus existentium ; quomodo loquitur S. Gregorius Papa Homil. 19. in Evang. *Universalis Ecclesia, ab Abel justo usque ad ultimum Electum, qui in fine mundi nasciturus est.* Deinde, & quidem frequentius, Ecclesia sumitur pro cœtu, seu congregatione omnium Christi Fidem atque doctrinam profitentium, quæ sub uno & summo post Christum Capite & Pastore in terris gubernatur. Et hoc modo sumimus Ecclesiam in proposito : nam Ecclesia Dei, prout erat sub veteri Testamento, seu tempore Legis

Ecclesia Militans sumitur dupliciter.

Synagoga, quæ?

Bb

Mosai-

Mosaicæ, proprio nomine *Synagoga* appellatur; juxta quod ait Breviarium Romanum, *die 8. Maij*, de S. Michaële Archangelo: *Eum ut olim Synagoga Judæorum, sic nunc custodem & patronum Dei veneratur Ecclesia.*

Vera Christi
Ecclesia in
terris est vi-
sibilis.

3. CONCL. I. De fide est, veram Christi Ecclesiam in terris esse visibilem: cujus quidem Caput primarium, sed pro nunc invisibile, est Christus Dominus; post ejus verò discessum Caput visibile totius Ecclesiæ Militantis est Romanus Pontifex, Christi in terris Vicarius. Ita omnes Catholici; quamvis hæretici hoc visibile Caput Ecclesiæ communiter negent, ac multifariè impugnent, perpetuòque odio prosequantur, cum videant, ab eodem suas hæreses palàm confundi, condemnari, & profligari. Prior pars hujus Conclusionis, videlicet veram Christi Ecclesiam in terris esse visibilem, probatur ex S. Scriptura contra Hæreticos. Et in primis illo Salvatoris Matth. 18. *Quòd si non audierit eos, dic Ecclesia; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Similiter S. Paulus ait, Actòr. cap. 20. *Attendite vobis, & universo regi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam DEI.* Et 1. Timoth. 3. inquit idem Apostolus: *Hac tibi scribo, ut scias, quomodo oporteat te in Domo Dei conversari, quæ est Ecclesia DEI vivi.* Atqui nemo potest dicere Ecclesiæ, neque scire, num alter eam audierit; neque etiam potest quis regere Ecclesiam DEI, nisi ea sit visibilis, & sciat, quæ sit illa Ecclesia; ergo.

Solvitur ob-
jectio hære-
ticorum.

4. Nec obstat, quod objiciunt hæretici: Quidquid fide credimus, non est visibile: sed Ecclesiam fide credimus, juxta illud Symboli Apostolici, *Credo in sanctam Ecclesiam Catholicam;* ergo ea non est visibilis. Resp. enim, in primis retorquendo argumentum: nam Christus Joan. 20. dixit: *Quia vidisti me Thoma, credidisti;* ergo in sano sensu, quod videmus, credere possumus, dum videlicet aliud videmus, & aliud credimus, prout fit in proposito. Resp. itaque secundò, majorem esse veram duntaxat in hoc sensu, quòd sub ea ratione, qua aliquid videtur, id sub fidem non cadat; quamvis benè possit credi sub alia ratione, sub qua non videtur, ut probat exemplum S. Thomæ Apostoli. Sic in proposito Ecclesia est visibilis, in quantum videntur homines eam constituentes, & auditur professio Fidei, ac cernuntur sacræ Cæremoniæ: quòd autem isthæc constituent veram Christi Ecclesiam, hoc non videtur, sed creditur, Deo id multipliciter attestante.

5. Altera

5. Altera pars Conclusionis, quod hujus verae Ecclesiae Caput primarium sit Christus, nemo Christianorum est, qui neget; id siquidem expressissime docet Apostolus ad Ephes. cap. 5. dicens: *Christus est caput Ecclesiae. Et rursum Ephes. cap. 1. Et ipsum (Christum) dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius; videlicet Corpus mysticum, cuius ipse est Caput mysticum, & quidem ob suam supremam excellentiam, atque Divinitatem, primarium & principale. Ultima tandem pars, quae est contra haereticos, probatur ex eo: quia quamvis Christus in caelis existens maneat adhuc Caput Ecclesiae invisibile, quatenus eandem adhuc gubernat, & regit, fovetque per internum influxum gratiarum supernaturalium: non tamen manet Caput visibile Ecclesiae Militantis, utpote quam non amplius per semetipsum gubernat modo visibili (prout olim fecerat in vita sua) cum nec amplius eidem Ecclesiae Militanti sit visibiliter praesens. Unde ne Ecclesia sua visibilis careret Capite visibili, sanctum Petrum, atque eius legitimos Successores, Summos videlicet Pontifices, constituit Caput Ecclesiae visibile, suumque in terris Vicarium, dicens eidem Petro post resurrectionem suam trinam vice, Joan. 20. *Pasce agnos meos, Pasce oves meas.* Id ipsum patet ex aliis Sacrae Scripturae locis, prout amplius ostendunt Controversistae.*

Vera Ecclesia Caput invisibile est Christus, visibile Summus Pontifex

6. Nec dicas, hinc sequi, quod Ecclesia sit biceps, & consequenter monitrosa. Negatur enim sequela. Quia Christus est Caput Ecclesiae primarium, atque invisibile; S. Petrus vero, eiusque legitimi Successores, sunt Caput Ecclesiae duntaxat secundarium & vicarium, visibile tamen, quod est primario subordinatum. Unde non sequitur, quod Ecclesia sit biceps; sicuti neque Regnum quodcumque temporale censetur biceps, quod in absentia sui Regis gubernatur per Proregem, utpote qui plenè subordinatur Regi, ipsiusque vices duntaxat gerit, ac eius nomine cuncta gubernat.

Nec tamen Ecclesia est biceps.

7. CONCL. II. Vera ac visibilis Ecclesia ex speciali promissione Christi, & assistentia Spiritus sancti, non potest errare in Articulis Fidei, neque omnino deficere. Ita omnes Catholici: quamvis haec Conclusio intelligenda sit non de aliqua parte Ecclesiae (nam certum est, aliquam partem Ecclesiae, id est, nonnullos Christianos, imò & aliquas partes Orbis Christiani errare posse, & re ipsa quandoque errasse) sed de tota & universali Ecclesia. Conclusio sic explicata probatur ex illo Salvatoris, Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non*

Vera Ecclesia Christi non potest errare in articulis Fidei, neque deficere.

prævalerent adversus eam. Item Matth. 28. promisit Christus Ecclesie perpetuam suam assistentiam, dicens: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Et Joan. cap. 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Et 1. Timoth. 3. vocatur Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Atqui si Ecclesia universalis in Fide aliquando erraret, aut omnino deficeret, jam prævalerent adversus eam portæ inferi, neque ipsa esset columna & firmamentum veritatis, neque alia dictæ Christi promissiones verificarentur; ergo.

Extra eam
nemo salva-
tur.

8. CONCL. III. Extra veram Christi Ecclesiam nemo potest salvari. Ita certum, estque decisum in Concilio Generali, seu Lateranensi sub Innocentio III. atque refertur *cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, ubi dicitur: *Una verò est Fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur.* Idque SS. Patres passim declarant exemplo Arce Noë, extra quam regnante diluvio nullus hominum mortem evaserat; ac præsertim S. Hieronymus in Epistola ad Damasum Papam (& habetur *c. Quoniam venusto, 24. q. 1.*) ubi Cathedram S. Petri, seu Ecclesiam Catholicam Arce Noë comparans, subjungit: *Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio.*

quid di-
cendum de
Catechu-
menis?

9. Nec obstat, quòd juxta D. Ambrosium, aliosque Sanctos Patres & Theologos, Catechumeni possint salvari, & multi salventur, qui tamen per Baptismum necdum sunt ingressi Ecclesiam Dei. Resp. enim cum Sannig *Distinct. 3. de Fide, quest. 1. num. 6.* & aliis, allatam Conclusionem esse intelligendam sic, quòd nemo possit salvari extra Ecclesiam, id est, qui nec re, nec voto est in Ecclesia: Catechumeni autem, licet per januam Baptismi actu recepti necdum sint ingressi Ecclesiam, nihilominus voto jam sunt in Ecclesia. Et hoc sufficit ad salutem, non minus, ac Baptismus in voto susceptus; mediante quo, si desit occasio recipiendi Sacramentum Baptismi, posse hominem salvari, patet ex Concilio Trident. *Sess. 6. cap. 4.* ac pluribus locis Juris Canonici, & præsertim ex *cap. Veniens, de Presbyt. non baptizato*, ibi: *Cum quis non solum per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti efficiatur procul dubio membrum Christi.*

QUÆ.

QUÆSTIO II.

Quanam sint notæ veræ Ecclesiæ Christi?

10. Sciendum, quod ab initio nascentis Ecclesiæ jam diversæ Ratio præ- fuerint exortæ sectæ & hæreses, quarum quælibet præ- sentis Quæ- tendebat, apud se veram consistere Ecclesiam, hocque stionis. signis, seu notis ac symbolis quibusdam ostendere conabantur. Ut igitur vera Ecclesia deprehendi, & à falsis sectis dignosci valeat, consultò recurrendum est ad veras Ecclesiæ notas.

11. Hæretici nostri temporis satis communiter duas assi- Notæ Eccle- gnant Ecclesiæ notas, videlicet veram & inconcussam prædica- siæ à moder- tionem Evangelij, & sincerum usum Sacramentorum. Verum nis hæreti- hæc sententia communiter rejicitur à Catholicis: siquidem no- cis assigna- tæ veræ Ecclesiæ debent ipsâ esse notiores (generatim enim no- tæ, rejici- tæ debent esse notiores eâ re, cujus sunt notæ; quia aliàs non es- sent notæ, sed ignoræ) simulque aliis sectis seu Ecclesiis falsis non communes, ut patet; alioquin enim non sufficienter discernent veram Ecclesiam à falsa. Atqui ita accidit prædictis dua- bus notis: nam quælibet hæreticorum secta, tum Ariana, Sa- belliana, tum Lutherana, Calviniana, Zwingliana, & Anabapti- stica &c. hætenus semper iactitavit, & adhuc iactitat, apud se esse veram prædicationem Evangelij, usumque sincerum Sacramen- torum (quod ipsum cum primis, atque veraciter de se affirmat S. Mater Ecclesia Catholica) hinc prædicta duo non possunt esse signa, symbola, notæque veræ Ecclesiæ Christi, ac proinde aliæ erunt investigandæ. Unde sit

12. CONCL. I. Veræ notæ Ecclesiæ Christi principaliter sunt veræ notæ quatuor, videlicet quod ea sit UNA, SANCTA, CATHOLICA, ET Ecclesiæ APOSTOLICA. Ita omnes Catholicis. Siquidem hæc quatuor notæ par- Christi sunt tium habentur in Symbolo Apostolorum, ubi dicitur, *Credo in San- quatuor, ctam Ecclesiam Catholicam*: partim in Symbolo Nyceno & Con- nempe stantinopolitano, in quo aliæ duæ clarius sunt expressæ, vel addi- tæ; videlicet, quod sit *Una* (quæ particula tamen in Symbolo Apostolico sufficienter jam continetur, dicendo in singulari, *Sanctam Ecclesiam*) & *Apostolica*, dicendo: *CREDIMUS UNAM, SAN- CTAM, CATHOLICAM, ET APOSTOLICAM ECCLESIAM*. Et hoc quidem Symbolum, utpote in Concilio Generali Constantino- politano Anno Domini 381. receptum, approbatur, & in SS. Missæ Sacrificio fermè quotidie recitatur à tota Ecclesia univer- sali,

fali, imò neque ab hæreticis nostri temporis negatur: unde restant solum prædictæ quatuor notæ explicandæ.

Quod sit
Una,

13. Prima igitur Ecclesiæ nota est, quòd sit UNA. *Non enim est dissensionis Deus, sed pacis, I. Corinth. 14.* Cæterùm hæc Ecclesiæ unitas consistit imprimis in unitate Capitis, quatenus omnes in Ecclesia existentes idem agnoscunt Caput, tum invisibile, sive Christum Dei Filium; tum visibile, sive Summum Pontificem, Christi in terris Vicarium. Deinde in unitate & concordia doctrinæ, juxta illud Hebræ. 13. *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* Et rursùm in unitate cultûs Divini, & ritûs Sacramentorum, quatenus idem apud omnes Sacrificium offeratur, æqualitas in cultu Divino observetur, atque eadem Sacramenta & cum iisdem cæremoniis dispensentur. Et hanc trinam principalem unitatem, in vera Ecclesia Christi observandam, insinuat D. Apostolus, ex instinctu Spiritûs Sancti, scribens ad Ephes. c. 4. *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.*

Sancta,

14. Secunda veræ Ecclesiæ nota est, quòd sit SANCTA: juxta quod loquitur Apostolus, *Ephes. 5.* vocans *Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit Sancta & immaculata.* Dicitur autem Ecclesia, quantum ad propositum, præcipuè ex eo Sancta: quia professio eius & doctrina est sancta, nihilque continens contra rectam rationem bonosque mores, juxta illud Psalmi 8. *Lex Domini, immaculata, convertens animas, testimonium Domini fidele &c. Iustitia Domini recta.* Insuper Ecclesia dicitur Sancta, quia à Viris Sanctissimis propagata semper fuit, & in ea plurimi eximie Sanctitatis Viri per cuncta semper sæcula floruerunt, & florent.

Catholica,

15. Tertia Ecclesiæ nota est, quòd sit CATHOLICA, id est, universalis. Et quidem vera Ecclesia dicitur universalis seu Catholica, imprimis quoad locum, quatenus toto Orbe terrarum diffusa est, juxta illud Marci 16. *Euntes in mundum universum, predicate Evangelium omni creatura.* Et Actorum cap. 1. *Eritis mihi testes in Jerusalem & in omni Judea & Samaria, & usque ad ultimum terræ.* Deinde vera Christi Ecclesia dicitur universalis, etiam ratione temporis, quia semper durabit & nunquam deficiet, juxta illud Matth. 16. *Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prevalent adversus eam.* Et Matth. ult. *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi; & consequenter etiam semper manebunt Rectores Ecclesiæ, siquæ & ipsa Ecclesia perseverabit usque ad consummationem sæculi, finemque Mundi.*

16. Quar.

16. Quarta tandem veræ Ecclesiæ nota est, quòd sit APO-^{Et Apostoli-}
STOLICA. Porro vera Ecclesia Christi dicitur *Apostolica*, tum quia ^{ca.}
in Apostolis initium habuit, ab eisque per universum Orbem pro-
pagata est. Tum præsertim, quantum ad propositum, quia in ea
datur continua successio Episcoporum ab Apostolis deducta us-
que ad moderna tempora; qualem continuam, & non interrup-
tam successionem Episcoporum ab Apostolis usque ad nos, nulla
alia Congregatio habet præter Romanam Catholicam Ecclesiam.
Hinc S. Augustinus, *contra Epist. Manichæi, c. 4* inquit: *In Catholica
Ecclesia tenet me ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post
Resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum suc-
cessio Sacerdotum.* Quenam autem sit hæc successio Sacerdotum, idè
S. Augustinus *Epist. 165. ad Generosum*, declarat dicens: *Petro enim
successit Linus, Lino Clemens (numerat omnes Romanos Pontifices
usque ad sua tempora) Siricio Anastasius: in hoc ordine successionis nul-
lus Donatista (Lutheranus) Episcopus invenitur.* Idem passim obser-
vant alij sancti Patres, hac continuatâ successionem Episcoporum,
tanquam efficacissimo argumento, ad ostendendam contra hæ-
reticos veram Ecclesiam utentes.

17. CONCL. II. Hæ quatuor veræ Ecclesiæ Christi notæ <sup>Hæ quatuor
notæ con-
veniunt soli
Romanæ
Ecclesiæ.</sup>
conveniunt S. Romanæ Ecclesiæ, & nulli alij Sectæ. Hæc Con-
clusio est rursus omnium Catholicorum; & quia plurimum ab
ipsa dependet, oportet eam breviter per singulas partes probare.

18. Primò igitur S. Mater Ecclesia Romana (quam hæreti-
ci ex contemptu, & odio in Summum Pontificem, appellant <sup>Ea est Una,
& nulla alia
Sectæ.</sup>
Papisticam) est *Una*: tum quia præter Christum, Caput invisibile
veræ Ecclesiæ, agnoscit unum Caput visibile in terris, Papam vi-
delicet legitimum Petri Successorem, Christi que in terris Vicariū:
quod nulla alia Secta facit. Habet & unitatem atque concor-
diam veræ doctrinæ, cultûs Divini, usûs Sacramentorum, ejus-
demque incruenti Sacrificij Missæ, per totum quaquaversum
Orbem terrarum. Hoc autem nulli Sectæ hæreticorum com-
petit, cum neque habeant unitatem capituli visibilis in terris ne-
que conveniant in unitate doctrinæ, usûque & numero Sacra-
mentorum, ut palàm est cuilibet terras hæreticorum vel parùm
peragranti. Certè plerique eorum, qui ab hæreticis ad Catho-
licos, atque in gremium S. Matris Ecclesiæ redeunt, pro motivo
sue conversionis allegare solent discordiam suorum, concor-
diamque Catholicorum in doctrina Fidei, cultûque Divino. Huc
quadrat illud S. Hieronymi *Epist. 58. ad Damasum*, ubi ait: *Hinc*
in

in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat, &c. Ego interim clamo: Si quis Cathedra Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus (Lutherus, Calvinus, Zwinglius &c.) tibi harere se dicunt, possem credere, si hoc unus assereret: NUNC AUT DUO MENTIUNTUR, AUT OMNES.

Haec est Sancta,

19. Secundò Ecclesia Romana est *Sancta*, tum propter Sanctitatem doctrinæ, quam perpetuò tradit, docens præcepta Dei esse observanda, &c. ubi econtrà Lutherani, aliique Sectatores asserunt, ea esse observatu impossibilia, & plura hujusmodi. Tum propter Viros Sanctissimos, à quibus propagata, agnita, defensa & propugnata semper fuit, puta SS. Apostolos, Sanctos Ecclesiæ Doctores Augustinum, Hieronymum, Ambrosium, Gregorium, Bernardum, Thomam Aquinatem, Bonaventuram, aliósque. Tum propter hos eosdem, aliósque plurimos Viros Sanctitate vitæ conspicuos, qui à tempore Apostolorum usque nunc in Ecclesia Romana semper floruerunt, & adhuc florent, de quibus extant integri librorum Tomi: adeò, ut solus Ordo Seraphicus à tempore Lutheri numeret circiter quadraginta solemniter Canonizatos & Beatificatos, & quasi innumeros alios vitæ sanctitate, miraculisque conspicuos; ut taceamus cæteras Religiones, totamque Ecclesiam Catholicam. Ubi econtrà Lutherani, aliique hujus temporis Sectarij, neque unum è suis Sanctum, sive vitæ Sanctitate & miraculorum gloriâ conspicuum, assignare valent.

Haec est Catholica, non verò illa Secta hæreticorum,

20. Tertiò S. Romanam Ecclesiam esse *Catholicam*, id est, toto Orbe terrarum nobis cognito diffusam, clarum est: cum non solum in Europa, imò & in Asia, & Africa, in medio gentis perversæ Mahumeticæ, atque in ipsa America longè lateque diffundatur. Econtrà Sectarij, sive Lutherani, sive Calvinistæ, aut Anabaptistæ &c. non nisi in parva Germaniæ parte conclusi tenentur; aut si aliqui eorum propter negotiationes, & lucra mundana, in Indiis Orientalibus, vel Occidentalibus defacto existant, in comparatione ad Catholicos modicum sanè locum occupant. Accedit, ipsos hæreticos extremè inter se distare, & quamlibet eorum Classè damnare alteram, veluti in fide aberrantem, ut proinde factâ supputatione singulæ eorum Sectæ non nisi minimum locum obtineant. Unde hoc intelligentes ipsimet hæretici, nomen Catholicorum appropriatè attribuunt Romano-Catholicis. Quod ipsum jam suo tempore factum, rectè notavit D. Augustinus *lib. de vera Religione, cap. 7.* dicens: *Tenen-*
da

da est nobis Christiana Religio, & ejus Ecclesiæ communicatio, quæ Catholica est, & Catholica nominatur, non solum à suis, verum etiam ab omnibus inimicis: velint enim nolint ve ipsi quoque hæretici, & schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quam Catholicam vocant; non enim possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quæ ab universo Orbe nuncupatur. Hactenus, & ad propositum efficacissimè, D. Augustinus.

Notabile di-
ctum quoad
hoc D. Au-
gustini.

21. Quartò, Sanctam Romanam Ecclesiam esse Apostolicam, sive in ea dari continuam successionem Episcoporum ab Apostolis usque ad nos, patet vel maximè in continua & nunquam interrupta successionem Romanorum Pontificum, à quibus alij Episcopi per totum terrarum Orbem semper fuerunt creati, & destinati. Quod rursum neque Lutherana, neque Calviniana, aut ulli, Sectæ convenit, ut patet, cum ante Lutheri tempora nullum appareat vestigium talis successionis; imò omnes Episcopatus modò ab hæreticis occupati, antehac fuerint sanctæ Romanæ Ecclesiæ subjecti, & incorporati.

Eadem est
Apostolica,

22. CONCL. III. Methodus brevissima atque efficacissima, errantes animas, & hæreticâ pravitare seductas reducendi ad Fidem Catholicam, est clarè proponere atque explicare eisdem præmissas quatuor notas veræ Ecclesiæ Christi. Ita Controversiæ. Et ratio est: quia datur solum una Ecclesia Christi, non plures; ut constat ex Symbolo Apostolorum, in quo in singulari dicitur, *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam*. Simulque illa vera Ecclesia Christi est infallibilis in suis dogmatibus, neque potest errare in Fide, idque ob infallibilem Christi promissionem, ut dictum num. 7. ac proinde, quidquid ea proponit esse Fide Divinâ credendum, absque ullo erroris periculo credere oportet propter veracitatem Dei talia revelantis, nobisque per Ecclesiam suam proponentis. Cum igitur ex supra dictis quatuor Ecclesiæ notis pateat, Ecclesiam Romanam Catholicam esse veram Christi Ecclesiam, utpote cui soli competunt quatuor illæ notæ, non autem Sectæ Lutheri, Calvini, aut alij, jam ipsa in dogmatibus Fidei est infallibilis; & consequenter cum ea ritè creditur Purgatorium, numerus septenarius Sacramentorum, Missæ Sacrificium; & sic discurrendo de cæ-
teris Fidei Mysterijs.

Methodus
brevissima
reducendi
hæreticos
ad Fidem
Catholicam

Q U Æ S T I O III.

De Sacra Scriptura, seu Libris Canonicis.

Libri Cano-
nici seu S.
Scripturae,
qui?

23. **C**ONCL. I. Numerus Librorum S. Scripturae, qui & Libri Canonici appellantur, ille est, quem ponit Sacrum atque Oecumenicum Concilium Trident. *Sess. 4.* ubi Libros Canonicos ex unanimi totius Ecclesiae consensu, & antiquissimorum Conciliorum vestigijs inhærendo, recenset, eosque veluti à Spiritu sancto dictatos recipit, ac veneratur, dum inter alia sic habet. *Sunt verò infra scripti, Testamenti veteris, quinque Libri Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdra primus & secundus, qui dicitur Nee-mias, Tobias, Judith, Hester, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabola, Ecclesiastes, Canticum Canticoorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Hieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Propheta minores, id est, Osea, Joël, Amos, Abdias, Jonas, Micheas, Nahum, Abacuch, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum, primus & secundus. Novi Testamenti, quatuor Evangelia, secundum Mattheum, Marcum, Lucam, & Joannem, Actus Apostolorum à Luca Evangelista conscripti: quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli, ad Romanos, due ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, due ad Thessalonicenses, due ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos. Petri Apostoli due, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Jude Apostoli una, & Apocalypsis Joannis Apostoli. Siquis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro Sacris & Canonicis non susceperit, anathema sit. Haftenus verbatim Concilium Tridentinum.*

Numerus
eorum in
Ecclesia Ca-
tholica est
antiquissi-
mus.

24. Unde patet, Librum tertium & quartum Esdræ, simulque librum tertium Machabæorum non esse ex Libris Canonicis, quamvis in Biblijs communiter apponantur, ne penitus pereant. Cæterum prædictus numerus Librorum Canonicorum Sacrae Scripturae non est novus, quin imò est antiquissimus in Ecclesia Catholica, & receptissimus. Sic quippe S. Augustinus Libros inter Canonicos reponit, atque enumerat. Similiter omnes illi Libri inter Canonicos recepti sunt in Concilio Carthaginensi

tenfi (anno 397. celebrato) cap. 47. item in Concilio Romano primo sub Gelasio Papa anno 494. celebrato, atque in alijs subsequentibus Concilijs, & praesertim in Florentino in Decreto Unionis.

25. Nec obstat, quod olim de libro Tobiae, Judith, & quibusdam alijs fuerit controversia inter Catholicos Doctores, eoque quidam SS. Patres excluderint e numero librorum Canonico-
corum. Resp. enim, id contigisse ante definitionem Ecclesiae, quando re adhuc dubia, & necdum per Ecclesiam definita, utraque pars probabiliter amplecti & teneri poterat; prout fieri solet in alijs materijs necdum ab Ecclesia definitis, & adhuc inter Catholicos Doctores controversis. At post definitionem Ecclesiae nullus Sanctus Pater, aut alius verè Catholicus, ullum ex praefatis Libris Canonicis rejecit.

26. CONCL. II. Hunc vel illum librum esse Canonicum, & habere auctoritatem S. Scripturae à Deo dictatae, aliunde nobis non constat, quàm ex Traditione Majorum, & definitione Ecclesiae. Ita omnes Catholicos. Siquidem Ecclesiam in rebus Fidei ob specialem assistentiam Spiritus sancti errare non posse, jam (a) dictum est; ergo quidquid ipsa Fidelibus credendum, & tanquam librum à Spiritu sancto dictatum esse proponit, pro tali indubiè recipiendum est. Accedit, quod plura Evangelia sub nomine diversorum Apostolorum, ut Thomae, Thaddaei, Andreae, Bartholomaei, Barnabae &c. fuerint conscripta, de quibus fit mentio c. Sancta Romana, distinct. 15. ergo necessaria fuit auctoritas Ecclesiae, quae insistendo continuè Traditioni ab Apostolis hausta, atque à Spiritu sancto peculiariter directae, hujusmodi noxias & apocryphas scripturas à veris discerneret, verumque Evangelium à Deo dictatum Fidelibus credendum proponeret. Et hinc rectissimè S. Augustinus lib. contra Epistolam Manichaei, cap. 5. palàm protestatur, dicens: Ego verò non crederem Evangelio, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas. Et rursus ibidem ait: Evangelium Nazareorum non admittam, quia non admittitur ab Ecclesia.

27. Verissimum quidem est, potuisse Deum pluribus alijs modis veram Fidem, verbumque suum, seu S. Scripturam manifestare hominibus, puta per semetipsum immediate, vel per Angelos &c. Veruntamen sicut olim Saulum (id est, Paulum Apostolum) & Cornelium Centurionem, & Eunuchum Reginae

Solvitur
objectio.

Hunc vel
illum lib-
rum esse Ca-
nonicum,
unde con-
stat?
(a) Suprà
n. 7.

Declaratur
amplius
Conclusio.
Can.

Candacis, non per se, aut Angelos suos, in vera Fide erudire voluit, sed per homines, videlicet per Ananiam, Petrum Apostolum, & Philippum, ut legitur in Actibus Apostolorum *cap. 8. 9. & 10.* Ita etiam ordinarium medium agnoscendi veram Scripturam Sacram aliud esse noluit, quam auctoritatem Ecclesie Catholicae, utpote quae teste ipso met Spiritu sancto *1. Timoth. 3. est columna & firmamentum veritatis.* Hinc jam à primordiis suis, ortâ circa observantiam Legalium dissensione, S. Mater Ecclesia, in Spiritu sancto ex Apostolis, aliisque Fidelibus legitime congregata, *Apost. cap. 15.* determinavit, Gentiles ad fidem Christi convertos non obligari Lege Mosaica.

Vulgata vetus Editio Scripturae est authentica,

28. CONCL. III. Sacra Scriptura, in vulgata veteri Editione contenta, verè est authentica. Ita novissimè declaravit, & propter antiquissimum Ecclesie usum observari statuit Concilium Trident. *Sess. 4. in Decreto de Editione Librorum,* his verbis. *Insuper eadem Sacrosancta Synodus statuit, & declarat, ut haec ipsa vetus & vulgata Editio, qua longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, predicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis prae-textu audeat, vel praesumat. Hæc Concilium.*

An in hac quolibet minima vocula sit de Fide?

29. Num autem quælibet minima vocula, & particula Editionis vulgatae, sit de fide, variant Doctores. Affirmant Franciscus Turrianus *2. 2. disp. 22. dub. 4.* & quidam alii. Tum quia idem Concilium Trident. *cit. Sess. 4.* ait: *Siquis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Editione habentur, pro sacris & Canonicis non susceperit, anathema sit:* atqui etiam omnes voculae sunt partes. Tum quia alioquin tota Editio vulgata nutabit, si in ea quidpiam non canonicum, & quod non est de Fide, contineri dicatur: nam, ut inquit D. Augustinus, *Epist. 9. ad Hieronymum, Sacra Scriptura, quo ad fidem posteris edita est, admissâ auctoritate mendacij, tota dubia nutat, & fluctuat.*

Vetior opinio.

30. Oppositam nihilominus sententiam plures alii Theologi & Controversistae tenent, ut Bellarminus *lib. 2. de Verbo DEI, cap. 11.* Bernardinus Vetteis *in Speculo verae Ecclesiae, lib. 2. cap. 6. art. 4. n. 3.* Tannerus *tom. 3. disp. 1. de Fide, quest. 5. n. 79.* Burghaber *Controvers. 4. num. 16.* citans alios. Aserunt enim, quamvis Editio vulgata pro authentica ab omnibus habenda sit, utpote quoad fieri potuit, pura & emendata, nihilque continens,

nens, quod sit contra Fidem Catholicam, & bonos mores; nihilominus eam necdum ita ab omnibus mendis purgatam esse, quin adhuc emendari possit, aut aliquibus in locis, ubi jam olim ejusdem lectiones variabant, locus esse valeat disceptationi, & aliqua alia lectio ei, quæ in vulgata Editione posita est, subinde præferri. Ratio esse potest: quia hoc ipsum videtur insinuare Præfatio Bibliis vulgatæ Editionis præfixa, dum ait: *Quam quidem (Editionem vulgatam) sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hunc usque diem prodierunt, emendatiorem puriorémque esse, minime dubitandum.* Et infra: *In hac tamen pervulgata lectione, sicut nonnulla consilio mutata, ita etiam alia quæ mutanda videbantur, consilio immutata relicta sunt.*

31. Nec obstat Concilium Trid. loc. cit. Quia loquitur de partibus, utputa Capitulis, atque integris Libris, quorum nonnulli Hæretici, contra quos præcipue agit Concilium, rejecerunt; non autem de voculis, seu particulis. Idque ex eo amplius patet, quod primum post dictum Decretum Concilii Trid. Editio vulgata per Theologos à Sede Apostolica ad hoc destinatos fuerit revisa, & in nonnullis emendata. Dictum autem D. Augustini procedit admissio semel in quapiam Scriptura mendacio, quale nefas est admittere in Editione vulgata Bibliorum.

32. CONCL. IV. Lectio Sacræ Scripturæ in lingua vulgari sine Episcopi, aut Inquisitoris licentia, justè fuit interdicta. Et hæc quidem prohibitio habetur in *Indice Librorum Prohibitorum Regula 4.* Ratio hujus prohibitionis ibidem affertur: quia experimento manifestum est, si Sacra Biblia vulgari linguâ passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti, quam utilitatis oriri. Siquidem S. Scriptura, ob altitudinem Mysteriorum supernaturalium, de quibus tractat, ac plurimas locutiones Propheticas, & allegoricas &c. non tam intellectu facilis & clara est, ut à quovis, etiam cæteroquin indocto homine, vel muliercula, statim possit rectè intelligi, prout præsumptuosè jactitant Hæretici moderni. Sed de hoc plura *Quæst. seq.*

33. Notat tamen Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 15. num. 8.* quod hæc prohibitio non legendi Sacra Biblia vulgari idiomate, in hisce Regionibus nostris recepta non sit. Nam, ut inquit Nicolaus Serarius, *non puniuntur, sed laudantur, qui in Germania nostra nullâ difertè petita facultate, Biblia vulgata Eckij, vel Dietenbergij legunt.*

Versio autem Germanica Lutheri, & aliorum hæreticorum, prorsus interdicta est, utpote pestifera, ob multas admixtas depravationes, & falsas interpretationes.

QUÆSTIO IV.

De multiplici Sensu, Obscuritate, atque Interpretatione Sacræ Scripturæ.

Sensus S. Scripturæ duplex, literalis & mysticus.

34. **C**ONCL. I. Generatim, ac primâ sui divisione, Sensus sacrae Scripturæ alius est literalis, alius spiritualis seu mysticus: Ita communis: Et quidem *Sensus literalis* est, quem verba ipsa immediatè significant: prout v. g. hoc nomen *Jerusalem* significat civitatem Palestinæ, ac plurimæ historiæ in S. Scriptura contentæ literaliter significant res olim gestas.

Sensus literalis alius proprius, alius improprius.

35. Porrò Sensus iste literalis S. Scripturæ subdivitur in proprium, & in improprium seu figuratum. *Proprius* est, quem verba in propria sua significatione usurpata immediatè significant: prout fit, dum dicitur David esse Rex, Jerusalem capta, &c. *Sensus improprius, seu figuratus* est, quem verba improprie seu figuratè accepta significant: puta, quem habent per quandam Metaphoram, Metonomiam, Catechresin, aut aliam figuram Rhetoricam: quales locutiones figuratæ in S. Scriptura sunt satis frequentes, ac præsertim in Prophetis, imò & alibi. Sic Christus Dominus noster dicitur Leo, Petra, Lapis angularis, Agnus, Viris, &c. per similitudinem quandam, ac metaphoram, non per proprietatem. Sic etiam Deus, qui tamen est purissimus Spiritus, dicitur habere manus, quatenus est Omnipotens; videre oculis, quatenus est Omniscius; habere pedes, quia est ubique; irasci, poenitere, ac hujusmodi, ob diversos effectus suos.

Sensus mysticus, quis?

36. *Sensus mysticus, seu spiritualis* S. Scripturæ est ille, qui non significatur per verba immediatè, sed mediatè solum, quatenus significatur per res illas, quas verba immediatè significant. Sic historia Agni Paschalis, *Exodi cap. 12.* relata, literaliter significat ritum Agni Paschalis à Judæis olim immolandi, spiritualiter verò seu mysticè significat Christum pro salute totius Mundi in ara Crucis postmodum immolatum: idem videre est in alijs innumeris.

37. Cæterum Sensus spiritualis, seu mysticus S. Scripturæ, ^{Et multus} ^{plex, ut} rursus dividitur in Allegoricum, Analogicum, & Tropologicum seu Moralem, juxta numerum videlicet trium Virtutum Theologicarum, quibus hi tres Sensus mystici S. Scripturæ correspondent. Siquidem *Sensus Allegoricus* correspondet Fidei; & *Sensus Analogicus*, tunc habetur, quando verba S. Scripturæ præter sensum litteralem, quem habent, significant aliquid pertinens ad Fidem. *Sensus Anagogicus* correspondet Spei; habeturque, quando verba ^{Anagogicus, &} præter sensum litteralem, quem continent, significant aliquid pertinens ad vitam æternam, quam speramus. *Sensus tandem Tropologicus seu Moralis* correspondet Charitati; & habetur, quando præter sensum litteralem verborum significatur aliquid ^{Tropologicus seu Moral.} pertinens ad instructionem morum, seu opera Charitatis exercenda.

38. Et conformiter dictis communiter à Doctoribus dicitur esse quatuor Sensus S. Scripturæ, videlicet Litteralis, Allegoricus, Anagogicus, & Tropologicus seu Moralis, de quibus exstant sequentes duo versiculi. ^{Universum} ^{quatuor} ^{sensus S.} ^{Scripturæ;}

Littera gesta docet: quid credas, Allegoria.

Moralis, quid agas: quò tendas, Anagogia.

Et hi quatuor Sensus commodè ostenduntur in nomine *Jerusalem*: nam hæc vox Litteraliter significat urbem Palestinæ, Allegoricè Ecclesiam Militantem, Anagogicè Ecclesiam Triumphantem, & Tropologicè seu Moraliter quamcunque Animam fidelem. Idem sensus vel omnes, vel saltem aliqui, reperiuntur in Cæremoniis veteris Legis, Vasibus Sanctuarij, & alijs hujusmodi, quæ proinde variè exponuntur à Sanctis Patribus, & Doctoribus Ecclesiasticis.

39. Notatum quoque est à Viris doctis, juxta hos quatuor Sensus S. Scripturæ quatuor dari præcipuos Doctores Ecclesiæ, videlicet S. Hieronymum, S. Ambrosium, S. Augustinum, S. Gregorium Papam; & singulos in singulis S. Scripturæ sensibus principaliter excelluisse, Hieronymum in Litterali, Ambrosium in Allegorico, Augustinum in Anagogico, & Gregorium in Morali. ^{Etia sine} ^{lis excell-} ^{bant singuli} ^{Ecclesiæ} ^{Doctores.}

40. Tacetur hic Sensus Accommodaticius S. Scripturæ, quo videlicet dicta de uno, postmodum accommodantur alteri, ac de eo dicuntur: siquidem iste propriè non est verus aliquis S. Scripturæ sensus, sed potius traductio verborum S. Scripturæ à suo sensu ad alium, ab Authore Deo non intentum. ^{Quid sensus} ^{Accommo-} ^{daticius S.} ^{Scripturæ?} Nihilominus

nus hic modus applicandi, seu accommodandi S. Scripturam, si cætera concurrant, malus non est, imò practicatur ab Ecclesia Catholica passim in Breviario, & Missali Romano, dum dicta de Abraham, Noë, & aliis Sanctis veteris Testamenti, accommodantur ad diversos Sanctos novi Testamenti. Idem Sensus Accommodatitius à SS. Patribus frequenter adhibetur in suis Libris ac Homilijs, idemque in Concionibus frequens est ac utilissimus; nam verba S. Scripturæ miram quandam gravitatem & energiam præferunt, ita ut ad persuadendum sint accommodatissima. Cavendum tamen, ne quavis occasione verba S. Scripturæ accommodentur, seu applicentur ad profana, scurrilia fabulosa, & hujusmodi: id enim nefas est, atque etiam in Concilio Trid. *sess. 4.* graviter prohibitum.

S. Scriptura
sæpius est
obscura.

41. CONCL. II. Sacra Scriptura sæpius est obscura, neque est tam perspicua, aperta, & intellectu facilis cuivis, etiam indocto homini vel mulieribus, quin indigeat verâ & genuinâ interpretatione. Ita omnes Catholici Doctores contra Hæreticos. Ratio est: quia S. Scriptura tractat de summis & altissimis Fidei Mysterijs, rebûsque supernaturalibus, nempe de SS. Trinitate, Incarnatione Filii Dei, Sacramentis, Prædestinatione, & alijs hujusmodi capram humanum, nisi Fides adjuvet, longè superantibus. Insuper sacra Scriptura continet plurimas locutiones allegoricas, & figuratas; imò non pauca, quæ primâ fronte videntur contraria; verba etiam ambigua, ac phrasés Hebraicas. Atqui talia non illicò possunt patere hominibus idiotis & indoctis, multò minùs quibusvis mulierculis. Alioquin certè SS. Patres, atque Ecclesiæ Doctores, frustra tantum temporis consumpsissent in studio, & intelligentia S. Scripturæ.

Ipsamet S.
Scriptura
hoc testatur.

42. Confirmatur. Ipsamet S. Scriptura testatur, quædam in ea reperiri obscura, & intellectu difficilia, quæ proinde indigent verâ interpretatione. Hinc quippe Christus, incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur duobus Discipulis, euntibus in Emmaus, Scripturas, quæ de ipso erant, *Luc. 24.* Similiter Christus Dominus post suam gloriosam Resurrectionem *aperuit illis* (id est, Discipulis suis) *sensum, ut intelligerent Scripturas, Luc. cap. 24.* Atqui hoc non fuisset necesse, imò frustra, post tot prædicationes integro triennio ex ore Christi jam auditas, si S. Scriptura esset ex se prorsus clara, & cuilibet aperta, ut præsumptuosè jactitant Hæretici. Accedit, quòd ipsemet Spiritus sanctus per os D. Petri expressè testificetur, in S. Scriptura,
&

& præsertim in Epistolis D. Pauli, esse quædam intellectu difficilia, sic enim habetur 2. Petri, cap. 3. *In quibus (nempe Epistolis D. Pauli) sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Hæcibi.

43. CONCL. III. Interpretatio canonica & infallibilis S. Scripturæ, verique sensûs illius, ad Ecclesiam pertinet. Ita omnes Catholici; habeturque expressè in Concilio Trid. Sess. 4. hisce verbis: *Quem (sensum S. Scripturæ) tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare, de vero sensu & interpretatione Scripturarum Sanctarum.* Unde dicitur Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.*

Interpretatio canonica S. Scripturæ pertinet ad Ecclesiam.

44. CONCL. IV. Interpretari S. Scripturam etiam doctrinaliter, non cuilibet convenit, sed Viris duntaxat doctis & idoneis, ac præsertim ijs, quibus id ex officio incumbit, utputà Ecclesiæ Doctores, Episcopis, & hujusmodi. Ita communis. Ratio est: quia alioquin adesset manifestum periculum errandi in interpretatione S. Scripturæ, si hanc indocti passim & præsumptuosè attentarent. Accedit, quòd Deus in Ecclesia sua voluerit observari hierarchiam, & subordinationem subditorum erga Superiores, atque esse ordinem inter Doctores & discipulos, inter Pastores & oves, ut alij doceant, alij discant, alij Scripturam interpretentur, alij alia officia exercent. Unde *Ephes. 4.* dicitur: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum.* Et *1. Corinth. 12.* *Nunquid omnes interpretantur? Quasi diceret, non; sed illi solùm, quibus id ex officio incumbit, qui que à Deo ad hoc electi sunt.*

Doctrinaliter eam interpretari, quibus conveniat?

QUÆSTIO V.

De Traditionibus.

45. **T**raditionis nomine intelligitur in proposito doctrina quædam ad Religionem spectans, quæ tamen expressè in S. Scriptura non habetur, neque ex illa clarè deducitur; sive dein hujusmodi doctrina in libris SS. Patrum scripta reperitur, sive non.

Traditio, quid?

46. Dividitur autem Traditio in Divinam, Apostolicam, & Ecclesiasticam. Traditio Divina (quæ & *Verbum Dei non scriptum* nempe Traditio)

D d

appel-

ditio Divi-
na.
appellatur) ea est, quam Apostoli immediatè à Spiritu sancto dictatam, vel ex ore Christi acceperunt, quæque ab Apostolis promulgata, & continuâ successione in Ecclesia Catholica conservata, & quasi de manu in manum ad nostra usque tempora tradita fuit: qualis traditio potissimum habetur circa materiam & formam Sacramentorum, & alia hujusmodi in Ecclesia Catholica perpetuò custodita, quæ tamen in S. Scriptura expressè non habentur. *Traditio Apostolica* solet nonnunquam confundi cum Divina, eò quòd hæc ab Apostolis promulgata fuerit: propriè autem *Traditio Apostolica* vocatur ea, quæ ab Apostolis instituta est cum assistentia Spiritus sancti, nec tamen in S. Scriptura reperitur expressa; ut est jejunium Ecclesiasticum, certis temporibus ab Apostolis institutum. *Traditio* tandem *Ecclesiastica* dicitur, consuetudo quædam antiqua ab Episcopis, vel populo fidei in Ecclesiam introducta. In præsentī sermo est præcipuè de Traditionibus Divinis, seu Verbo Dei non scripto.

Traditiones
Divinæ sunt
& admittendæ.
47. CONCL. I. Præter S. Scripturam sunt admittendæ, & observandæ quædam Traditiones, seu Verbum Dei non scriptum. Ita omnes Catholici; estque novissimè definitum in Concilio Trid. *Sess. 4. in Decreto de Canonicis Scripturis.* Idem communiter probatur ex S. Scriptura, 2. *Thessal. 2.* ubi Apostolus præcipit, dicens: *Itaque fratres state, & tenete Traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* In quem locum S. Chrysostomus ita scribit: *Hinc patet, quòd non omnia per epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris: eadem verò fide digna sunt tam illa, quam ista.* Eodem modo passim loquuntur alij Sancti Patres.

Ipsæ sunt
ejusdem in-
fallibilitatis
ac Verbum
Dei scriptum,
48. CONCL. II. Traditiones Divinæ sunt ejusdem infallibilitatis & autoritatis, cujus est ipsum Verbum Dei scriptum. Ita rursus omnes Catholici. Unde Tridentinum Concilium *Sess. 4.* sic ait: *Sacrosancta Synodus Traditiones tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenens à Christo, vel à Spiritu sancto dictatas, & continuâ successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentiâ suscipit, & veneratur.* Accedit ratio: quia Verbum Dei, sive scriptum, sive non scriptum, eandem vim atque infallibilitatem habet; cum non solum in scriptis, sed & in verbis suis, Deus semper sit infallibilis.

Regula dignoscendi
49. CONCL. III. Regula dignoscendi Traditiones Divinas ab Apostolicis, vel Ecclesiasticis, ex eo habetur, si Ecclesia ipsa judi-

judicet, hanc vel illam Traditionem esse Divinam: quod quidem patere potest vel ex definitione Ecclesie facta in Concilio Generali, aut per Summum Pontificem loquentem (ut ajunt) ex Cathedra; vel si unanimis consensus SS. Patrum, & Doctorum id reitetur.

Traditiones Divinas.

QUESTIO VI.

Quanam sit totius Fidei Resolutio?

30. **A**dvertendum, quod *Resolvere Fidem* aliud non sit, quam ordine retrogrado ea, quibus ad actum Fidei pervenimus, relegendo investigare principium seu motivum primum, cui totius Fidei certitudo innititur. Quando enim interroganti redditur ultima ratio nos movens ad actum Fidei, & ad quem nulla alia nos movit, tunc Fides nostra ultimo resolvi dicitur; ac proinde ibidem standum est, ne detur processus in infinitum. Hoc prenotato sic

Resolvere Fidem, quid?

51. CONCL. I. Loquendo de Resolutione Fidei in objectum suum formale, sic Fides Divina a priori & ultimata resolvitur in primam veritatem, seu veracitatem Dei nobis revelantis. Ita Doctor noster in 3. dist. 33. estque communis Theologorum. Ratio est; quia objectum formale, & motivum Fidei supernaturalis, est prima & infallibilis veracitas Dei, seu veritas ipsius in revelando, ut dictum superius (b) & consequenter in eam Fides Divina a priori ac ultimata resolvitur. Unde si queras, cur credam Mysterium SS. Trinitatis? Resp. Quia Deus hoc revelavit. Si rursus queras, cur credam Deo revelanti? Resp. Quia Deus est prima Veritas, quae nec fallere potest, nec falli. Et hic datur status in assignanda ratione Fidei supernaturalis, & a priori.

Resolutio Fidei a priori, sit in primam veritatem Dei nobis revelantis. (b) Dist. 2. quest. 1. n. 8.

52. Si dicas. Deus est prima veritas in revelando ratione Deitatis; ergo Fides ultimata resolvitur in Deitatem, utpote ratione cujus competit Deo infallibilis veracitas. Resp. negando consequentiam: etsi enim veracitas resolvatur in Deitatem tanquam in rationem essendi, non tamen resolvitur in eam tanquam in rationem formalem credendi: haec enim potius sistit in ipsa veracitate, quia Fides non attendit, unde ista veracitas Deo competit. Hinc in dist. 2. de Fide, quest. 3. num. 11. Vel dic cum alijs, distinguendo consequens: ergo Fides ultimata resolvitur in Deitatem materialiter, sive in sensu reali, conceditur;

An resolvatur ultimata in Deitatem?

formaliter, seu tanquam in rationem formalem credendi, negatur consequentia.

Instantia de
circulo Pro-
ponitur,

53. Neque dicas, prius datam responsionem non sufficere, cum ulterius quæri possit, cur credam, hoc Mysterium SS. Trinitatis Deum revelasse? Neque respondere juvat (inquies) quia in sancto Evangelio sic scriptum habetur: nam urgetur, quærendo, cur potius credam Evangelio S. Matthæi &c. quam Evangelio Nicodemi, vel Nazaræorum, vel hujusmodi? Quod si cum S. Augustino *lib. contra Epistolam Manichæi, cap. 5.* dicam, Evangelio S. Matthæi credo, quia me Catholicæ Ecclesiæ illud amplectentis, atque à Deo revelatum esse attestantis, & veluti Fidei Divinæ credendum proponentis, commovet autoritas; non sic Evangelio Nicodemi, vel Nazaræorum, aut alijs ejusmodi scripturis, cum non sic ab Ecclesia admittantur. Rursum urgebis, quærendo, cur credam Ecclesiæ? Et si hujus infallibilem autoritatem ex S. Evangelio probare quis conetur, replicabis, hic committi circulum vitiosum, probando S. Scripturam per autoritatem Ecclesiæ, & hujus autoritatem vicissim probando per S. Scripturam.

Et solvitur.

54. Ad hanc instantiam, quæ in quacunque sententia urget, Respondetur negando assumptum, vel potius suppositum totius discursus: nam dum quæritur, cur credam, Deum hoc revelasse, non amplius petitur ratio à priori, seu causa formalis & motiva credendi Mysterium à Deo revelatum; sed petitur ratio à posteriori, seu quoad nos ipsius revelationis factæ. Porrò hæc duo, ut patet ex terminis, sunt valde diversa: & primum quidem spectat ad Motivum formale Fidei, posterius verò ad Motiva credibilitatis Fidei. Quod ut melius intelligatur, sit

Motiva credi-
bilitatis
Fidei, quæ?

55. CONCL. II. *Motiva credibilitatis Fidei* dicuntur ea, propter quæ moraliter fit evidens, quòd Mysteria nostræ Fidei sint à Deo revelata, & consequenter propter infallibilem ejus veracitatem credibilia: juxta quod *Psal. 92.* dicitur: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Porrò hujusmodi Motiva Doctor noster *Subtilis quæst. 2. Prologi, §. Contra omnes istos, & seqq.* ad octo capita aptè reducit; quæ sunt, Prænunciatio Prophetica, Scripturarum concordia, Autoritas scribentium, Diligentia recipientium, Rationabilitas contentorum, Irrationabilitas singulorum errorum, Ecclesiæ stabilitas, & Miraculorum claritas. Et propter hujusmodi Motiva credibilitatis, Mysteria Fidei fiunt evi-

evidenter credibilia, hoc est evidenter digna, quod credantur esse à Deo revelata, prout tradit Ecclesia Catholica.

56. Nec dicas. Omnia ista Motiva sunt humana, nobisque innotescunt merâ fide humanâ, utputâ per libros, narrationem Seniorum, prædicationem Parochorum, vel dictamen rationis naturalis: atqui Fides Divina resolvitur in talia Motiva; ergo sequitur, eam resolvi in mera Motiva humana, quod est absurdum. Resp. enim, quidquid sit de majori, negando minorem: quia ipsa Fides Divina non resolvitur in talia Motiva, tanquam rationem formalem & ultimam credendi, sed judicium duntaxat credibilitatis objecti Fidei. Nam quia Deus regulariter non loquitur immediatè nobis singulis, hinc assensus fidei supernaturalis ordinariè non fit, nisi præviâ fide humanâ, qua quis prius credit suo Prædicatori, vel Ecclesiæ (quam per suprâ dictas Notas, veram esse Ecclesiam Christi agnovit) proponenti Mysteria Fidei, atque testificantis, ea esse à Deo revelata, juxta illud Rom. 10. *Fidei ex auditu.* Hoc autem semel supposito, intellectus fidelis ac persuasus, talia esse à Deo revelata, totum se convertit in ipsius Dei veracitatem, ac propter istam unice per actum Fidei supernaturalis assentitur Mysterijs veræ Fidei.

Fides non resolvitur in motiva humana.

57. Hoc ipsum amplius declaratur ex eo: quia actus Fidei supernaturalis non est merus actus intellectus, sed ad eum etiam prærequiritur actus voluntatis, imperantis assensum Fidei propter infallibilem veracitatem Dei revelantis. Siquidem actus Fidei Theologicæ sunt liberi (alioquin enim meritorij non essent) ac proinde non præcisè consistunt in actibus intellectus, quæ est potentia naturalis; sed insuper ad eos requiritur pia affectio supernaturalis voluntatis, qua isthæc, propositis sibi Mysterijs divinitus revelatis, ipsisque Motivis credibilitatis Fidei, liberè cooperando Divinæ gratiæ excitanti, & adjuvanti, propter infallibilem veracitatem Dei revelantis firmissimè assentitur ejusmodi Mysterijs, credendo vera esse, quæ Deus nobis revelare dignatus est. Quod ipsum apertius docet Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 6 ibi: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati gratiâ Divinâ, & adjuti fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt.* Et hinc fit, quod auditâ eadem veræ Fidei prædicatione quidam credant. alij non: quia nimirum illi gratiæ Divinæ excitanti, & adjuvanti liberè cooperantes, suo intellectui imperant, simulque eliciunt actum Fidei supernaturalis, non verò cæteri.

Actus Fidei non est merus actus intellectus;

Sed ad ipsum requiritur pia affectio voluntatis.

Propositio
damnata
referatur, ac
reiciatur.

58. Huc facit novissimum Decretum Innocentii XI. inter alias Propositiones sequentem, ordine 19. damnantis: *Voluntas non potest efficere; ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Et merito hæc Propositio damnatur: siquidem intellectus ex vi objecti propositi non necessitatur ad assensum, nisi ubi adest evidentia veri: atqui in objectis Fidei non adest evidentia veri (nam *Fides, est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*, Hebr. 11.) ergo ex vi solius objecti, intellectus nunquam necessitatur ad assensum Fidei; & consequenter ad hunc determinari debet per imperium voluntatis: quale imperium potest esse firmitus, quam sint pondera rationum, propter infallibilem Dei revelantis veracitatem.

Alia duæ
propositio-
nes damna-
tæ quæ ad
propositum.

59. Quantum ad præsentem de Fide materiam, sunt insuper cavendæ aliæ duæ Propositiones, itidem ab Innocentio XI. damnatæ. Earum prior, ordine 20. sic sonat: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.* Altera verò, ordine 21. ita docuit: *Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitia solum probabili revelationis; imò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.* Ambæ Propositiones, sicut jacant, damnatæ sunt, ac proin vitandæ.

DISTINCTIO IV.

De vitijs Fidei oppositis,

QUÆSTIO I.

Quotuplex, & quàm grave peccatum sit
Infidelitas?

Infidelitas
aliam positi-
vam, aliam ne-
gativam.

1. **I**nfidelitas hic sumitur, prout est opposita Fidei Theologicæ. Et hæc generatim est duplex: una positiva, qua aliquid creditur contrarium Fidei; qualis est in Hæreticis, Judæis, ac Ethnicis adultis. Altera negativa, quæ est absentia, vel carentia Fidei; qualis habetur ab ignorantibus Mytheria veræ Fidei.

2. Ultra-

2. Utraque Infidelitas subdividitur in culpabilem, & inculpabilem: nam potest quis non tantùm vincibiliter & culpabiliter ignorare Myſteria Fidei, aut credere erroneum in Fide; ſed quandoque etiam invincibiliter, credendo erroneè aliquid à Deo eſſe revelatum, quod tamen tale non eſt, imò à parte rei exiſtit falſum atque erroneum.

3. Porrò ignorantia invincibilis Myſteriorum Fidei, ſeu carentia involuntaria Fidei, vocatur à Theologis *Infidelitas purè negativa*: qualis datur in ijs, qui nihil unquam de Fide audierunt, ſive ſint parvuli, ſive adulti. Ignorantia autem vincibilis, & voluntaria Myſteriorum Fidei, appellatur *privativa*; nec aliud eſt, quàm carentia Fidei in eo, qui cùm poſſet, & deberet fidem habere audiendo prædicationem Evangelij, id negligit: quo modo ſolùm in adultis reperiri poſteſt, eſtque ex genere ſuo peccatum mortale. His prænotatis ſit

4. CONCL. I. Species Infidelitatis generatim ſunt tres, videlicet Paganismus, Judaismus, & Hæreſis. Ita Theologi communiter, cum D. Thoma 2.2. q. 10. art. 5. Unde & Eccleſia Catholica in die Paraſceves pro iſtis tribus tantùm generibus Infidelium, nempe pro Hæreticis, Judæis, & Paganis, ſingillatim orare conſuevit. Accedit ratio: quia aut Infidelitas adverſatur veræ Fidei nullo modo ſuſceptæ; & eſt *Paganismus*: aut adverſatur Fidei, ſuſceptæ ſolùm in figuris, & umbra veteris Legis, nempe in Circumſiſione, aliſque cæremonijs Legis Moſaicæ; & eſt *Judaismus*. Aut adverſatur Fidei in ſe formaliter ſuſceptæ, & eſt *Hæreſis*; vel ſi quis ad Paganismum, ſive Judaismum deficiat, appellatur proprio nomine *Apoſtaſia à fide*: quo modo Julianus Imperator; à Chriſtianis ad Ethnicos deficiens, dicitur *Julianus Apoſtaſia*.

5. Igitur *Pagani* ſunt, qui ſentiunt contraria Fidei Chriſtiana, quam nullo modo profitentur: ut ſunt Idololatræ colentes plures deos, aut idola ſua; item Turcæ, qui licet unum Deum profiteantur, cæli terræque Conditorum, negant tamen & SS. Trinitatem & Chriſtum, neque alias veritates Fidei admittunt ut à Chriſto revelatas, vel quatenus ad fidem Chriſtianam pertinent, ſed quatenus à Mahometh Pſeudopropheta eas acceperunt. *Judæi* dicuntur, qui etiamnum legem Moſaicam ad litteram obſervant, circumcidendo ſe, ac alia Legalia (quæ fuerunt umbra futurorum, per Chriſtum jam completorum) ſuperſtitioſè

Culpabilis,
& inculpabilis.

Infidelitas
purè negativa,
& privativa,
quid?

Species infidelitatis generatim ſunt tres, nempe

Paganismus,
Judaismus,
&
Hæreſis.

Pagani, quæ

Judæi, &
tiosè

Heretici,
qui?

tiosè custodiendo, totumque novum Testamentum negando, sperantes Christum primum venturum, utpote quem necdum venisse pertinaciter credunt. *Heretici* tandem vocantur, qui post receptum Sacramentum Baptismi pertinaciter sentiunt, seu errant contra aliquam veritatem Fidei Catholice: duo siquidem ad hæresin formaliter sumptam requiruntur, videlicet & error in intellectu contra aliquam veritatem Fidei, & pertinacia in voluntate, ut magis dicitur *Quest. seq.*

Quæ Infidelitas sit
cæteris gravi-
or?

6. CONCL. II. Quamquam extensivè, seu ratione errorum materialium cum Fide pugnantium, gravior sit Infidelitas Paganorum, quàm Judæorum; & dein gravior Judæorum, quàm Hæreticorum: nihilominus intensivè, seu loquendo quantum ad rationem culpæ, gravior est Infidelitas Hæreticorum, quàm Judæorum, & horum quàm Paganorum. Ita Doctor Angelicus 2. 2. q. 10. art. 6. & Theologi communiter. Ratio primæ partis est: quia Gentiles, seu Pagani, in pluribus articulis errant contra Fidem, quàm Judæi; & hi in pluribus, quàm Hæretici, ut patet: quia Paganismus negat omnia divinitus revelata, Judaismus ea solum, quæ sunt novi Testamenti, Hæresis autem aliqua horum. Atqui per Infidelitatem extensivè graviolem intelligitur ea, quæ pluribus Fidei articulis opponitur, seu quæ in pluribus errat contra veram Fidem; ergo. Altera pars desumitur ex *Epist. 2. S. Petri, cap. 2.* ubi de Hæreticis, seu relapsis a Fide, dicitur: *Facta sunt eis posteriora pejora prioribus: melius enim erat illis, non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem retrorsum converti.*

Infidelitas,
an sit peccatum?

7. CONCL. III. Etsi Infidelitas merè negativa, qualis reperitur in ijs, quibus vera Fides nunquam fuit annuntiata, sicque hanc inculpabiliter ignorant, propriè non sit peccatum, sed potius pœna peccati originalis; Infidelitas tamen positiva voluntaria, est gravissimum peccatum. Ratio primæ partis desumitur ex defectu voluntarij ad peccatum requisiti; unde Christus *Joan. 15.* ait: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent, videlicet Infidelitatis.* Altera verò pars Conclusionis, nempe Infidelitatem positivam esse gravissimum peccatum, habetur ex S. Scriptura passim, ut Marci ult. *Qui verò non crediderit, condemnabitur.* Item *Joan. 3.* *Qui non credit, jam judicatus est;* & alibi.

Et quale?

8. Cæterum hoc peccatum incredulitatis, seu Infidelitatis positivæ gravius est, quando est directè volitum per voluntatem repugnantem auditui Fidei, vel etiam audita, Fidemque contem-
nendo.

nendo. Unde ex genere suo, ac per se loquendo, Infidelitas est gravius peccatum omnibus illis, quæ contrariantur Virtutibus moralibus, puta furto, adulterio, homicidio, & hujusmodi: quamvis per accidens, nempe propter imperfectionem actûs, possit interdum Infidelitas esse minus grave peccatum.

QUÆSTIO II.

Quid requiratur ad formalem & perfectam Hæresin?

ET si præsens Quæstio procedat de omnibus tribus Infidelitatis speciebus, specialiter tamen moveri solet de Hæresi, utpote magis obvia: quamvis quæ de hac dicuntur, suo modo locum habeant in alijs Infidelitatibus. Porro Hæresis est nomen græcum, & dicitur sic ab electione; atque ex usu Scriptorum Ecclesiasticorum plerumque accipitur in malam partem, nempe pro ea electione, qua ex arbitrio nostro contra doctrinam Christi, & sensum S. Matris Ecclesiæ eligimus nobis, quid credere velimus.

Hæresis una de sic dicitur?

10. CONCL. I. Hæresis est error voluntarius, quem quis pertinaciter tenet contra aliquam veritatem Fidei Christianæ, quam suscepit seu professus est. Ita in re communis Doctorum, & magis patebit ex dicendis. Solum nota, ad Hæresin requiri, ut quis Fidem Christi aliquando suscepit per Sacramentum Baptismi, vel alias eandem publicè professus sit; alioquin enim error contra Fidem esset Paganismus, vel Judaismus. Catechumeni tamen, id est, in Christum credentes, sed nondum baptizati, si post susceptam Christi Fidem ad hæreticos deficiant, coram Deo verè sunt Hæretici, licet non subiaceant pœnis ab Ecclesia contra Hæreticos latis, eò quod per Baptismum necdum sint ingressi in Ecclesiam. Pirhing *tit. de Hæretic. num. 3. & alij.*

Et quid sit?

11. CONCL. II. Ad Hæresin formaliter sumptam duo simul requiruntur, nimirum & error in intellectu, & pertinacia in voluntate. Ita communis. Et quidem requiri errorem in intellectu, patet: quia Hæresis est species Infidelitatis, hæc autem importat errorem in intellectu contra veram Fidem.

Ad hæresin formaliter sumptam requiritur & error in intellectu,

Contra-
nam.

12. Inferunt proinde Doctores, quod si quis metu mortis, seu poenarum neget exterius fidem, aut aliquid fidei contrarium affirmet absque tamen interiori mentis assensu (id est, non credendo id, quod ore profert) quamvis graviter peccet contra preceptum profitendi exterius fidem, verò tamen & propriè coram Deo, & in Foro conscientie non sit hæreticus: quia Hæresis essentialiter consistit in interno iudicio erroneo intellectus contra veram fidem, quale hic non adesse supponitur. Additur notanter, *contra Deo, & in Foro conscientie*. Siquidem in Foro externo Ecclesia talis censetur hæreticus, atque ut hæreticus per Inquisitores hæretice pravitate merito puniatur: nam *Ecclesia non iudicat de occultis, c. Erubescant. dist. 32. & c. Sicut quis de a-*

Exponit
in vo.
hæretic.

13. Quod autem simul ad formalem & perfectam Hæresin requiratur pertinacia in voluntate, sciunt passim Doctores. Unde D. Augustinus *Epist. 162* ac refertur *can. Dixit Iulianus 24. q. 3.* sic ait: *Quia sententiam suam quantum falsam, atque peruersam, nulla pertinacia universitate defendens, per asertum quem non audiat sine presumptione pepererunt, sed a fratribus atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quorum non unum casum à sillicitudine veritatis, corrigi putatis, cum invenimus, nequaquam sicut inter hæreticos de qua audet. Hæc ibi.*

Hinc etiam
contra Fi-
dem, sed pu-
erius crede-
re quod er-
ret Ecclesia,
non est hæ-
reticus.

14. Inferunt rursus Doctores, quod errans contra fidem, simultamen iudicio Ecclesie sese submittens, paratus credere, quod ipsam credere intellexerit, non sit hæreticus: quia in suo errore non est pertinax. Idque demonstratur ex Jure Canonico, *cap. Damnum, de Summa Trinitate*; ubi hoc de causa Joachim Ab-
bas non censetur hæreticus, non obstante, quod doctrinæ sententiam hæreticam eidem damnatam: quia videlicet scriptura sua submitit iudicio Sedis Apostolicæ, sique non fuit pertinax, ac proinde neque hæreticus, sed erraticus, ut loquitur *Flagellans ad c. c. Damnum, n. 20.* Et hoc de causa Scriptores Catholicæ in principio, vel fine librorum suorum, solent apponere proclama-
tionem, qua omnia sua dicta & scripta iudicio & correctioni Sanctæ Ecclesie Catholicæ subijciunt: per hoc siquidem evitant periculosa hæreticæ pravitate, cum forsitan in eorum scriptis, per inadvertentiam inireperserit doctrina ab Ecclesia damnata reperiretur. *Flagellans loc. cit. n. 23.*

Contra
Scriptorum
Catholicorum
nam.

Quod, si ali-
quis igno-

15. Quomodo addunt Doctores, quos citat, & sequitur *Pirhing tract. de Hereticis, num. 2.* quod si quis ignoret, etiam ex igno-

rantia mortaliter culpabili & crassa, opinionem suam adversari doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ, jam non sit propriè hæreticus, neque Ecclesiasticis Hæreticorum poenis obnoxius. Rationem dant: quia deest pertinacia, quæ requirit scientiam, quòd contrarium teneatur ab universali Ecclesia Christi. Accedit, quòd peccatum hærelis non sit peccatum ignorantia, sed peccatum infidelitatis positivæ: ad hanc autem requiritur, ut Mysteria Fidei cuius sufficiens proponantur. (a)

16. CONCL. III. Pertinacia ad Hæresin formalem requisita non consistit in hoc, quòd quis errorem suum acriter & mordicus diu retineat, & pertinaciter tueatur: sed in eo consistit dicta pertinacia, quòd quis suum contra Fidem errorem retineat, postquam contrarium est ipsi sufficiens propositum, sive quando scit contrarium teneri à reliqua universali Christi Ecclesia, cui iudicium suum vult præferre. Ita Mastrius *disp. 10. Theolog. Moral. n. 24.* estque in re communis. Ratio est: quia quilibet in rebus credendis tenetur se subicere regulis ab Ecclesia præfixis, utpote quæ est *columna & firmamentum veritatis*, 1. *Timoth. 3.* Igitur si quis hoc non fecerit, jam plus nimio & inordinatè adhæret errori suo, atque ideò pertinax in eo censeri debet.

17. Inferitur proinde, quòd ad hanc pertinaciam non requiratur major mora temperis, quam quæ requiritur ad hoc, ut cum plena advertentia possit quis judicare de veritate Fidei sufficiens sibi proposita, & nihilominus suo velit iudicio adhærere. Multò minùs requiritur prima, vel secunda correctio; quamvis hæc possit conducere ad plenè cognoscendam latentem pertinaciam contra veritatem Fidei.

18. CONCL. IV. Rectè proinde Hæretici dividuntur in formales, & in materiales tantùm. *Formales Hæretici* dicuntur illi, qui cum pertinacia eligunt, vel sequuntur sententiam hæreticam contra definitionem Ecclesiæ; sive id fiat lucri temporalis gratiæ, sive intuitu vanæ gloriæ, vel odij, aut vindictæ. Et de his loquitur S. Augustinus *lib. de Fide Catholica*, atque refertur c. *Firmissimè de Hæretic. Firmissimè tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum, vel schismaticum, cum diabolo & angelis ejus, aterni ignis incendio participandum, nisi ante finem vita, Catholica fuerit incorporatus, & re-integratus Ecclesiæ.* Hæc ille.

19. *Hæretici materiales* (qui tamen juxta S. Augustinum *num. 7. relata, nequaquam sunt inter hæreticos depurandi*) dicuntur illi, qui

ret, opinio-
nem suam
adversari
sensui Ec-
clesiæ?

(a) *Juxta
dicta Dist.
2. n. 30.*

Pertinacia
ad hæresin
requisita, in
quo con-
sistat?

Corolla-
rium.

Hæretici
formales, &

Hæretici
materiales,
qui?

qui non ex malo animo aut pertinacia, sed ex simplicitate, aut defectu debitæ informationis errant circa Fidem. Et horum multi sunt in vulgo Hæreticorum: nam defectu pertinaciæ nemo est hæreticus formaliter, qui paratus est iudicium suum Ecclesiæ submittere, aut nescit veram Christi Ecclesiam contrarium tenere, vel ita dispositus est saltem habitualiter, ut à suo errore discederet, si sciret eum esse veræ Fidei contrarium. *Maitrius loc. cit. & alij.*

Dubitans
de Fide pec-
cat peccato
hæresis.

20. Quæres, an dubitans de Fide sufficienter sibi proposita committat Hæresin? Resp. I. Qui circa Fidei articulum, seu propositionem aliquam sufficienter sibi propositam deliberatè dubitat, peccat peccato hæresis; cum virtualiter iudicet, ejusmodi articulum Fidei habere incertam veritatem. Hinc Stephanus Papa, relatus *cap. 1. de Hæreticis*, ait: *Dubius in fide, infidelis est, sive hæreticus.*

Dummodo
excipiatur
natus inter
hæreticos,
donec suffi-
cienter in-
struatur.

21. Dicitur notanter, *circa articulum Fidei sufficienter sibi propositum*. Nam, ut cum alijs notat Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 13. n. 5*, hinc excipiendi sunt illi, qui inter hæreticos nati & educati, Catholicam Religionem ignorant: his enim dubitare interim licet, donec instruantur, & argumenta seu motiva credibilitatis Fidei nostræ sufficienter & rectè apprehendant. Ratio est: Quia talis dubitatio in istis non est conjuncta cum pertinacia, imò eam ordinant ad penetranda melius fundamenta Fidei Catholicæ; exemplo Beroënsium, qui auditâ prædicatione S. Pauli *susciperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent*, ut legitur in Actibus Apostolorum, *cap. 17.*

Quid dicen-
dum de in-
voluntarijs
cogitatio-
nibus hære-
ticis?

22. Additur etiam, *deliberatè dubitat*; alioquin enim ob defectum voluntarij peccatum non incurritur. Et hinc annotandum est, eximendum fore scrupulum ijs, qui de Fide Catholica dubitare se putant, eò quòd hæreticæ aut blasphemæ cogitationes ipsis occurrere soleant: cum enim has serio detestentur, & nunquam (uti supponitur) in animum venire exoptent, insuper proreitationem faciant eis nunquam consentiendi, non possunt culpæ imputari, sed magis merendi apud DEUM occasionem præbent.

Dubitans in
Fide, an in-
currat ex-
communicationem?

23. Resp. II. An dubitans de Fide, suamque dubitationem signo exteriori sufficienter manifestans, præter peccatum mortale insuper incurrat excommunicationem ipso jure latam in Hæreticos, major est difficultas. Affirmant plerique in casu, quando quis deliberatè dubitat, suamque dubitationem signo

ex-

externo sufficienter prodit; idque asserunt propter rationes num. 20. allatas. Negat Tannerus *tom. 3. disp. 1. quæst. 8. n. 109.* post Sâ, eò quòd talis hæresin planè consummatam & perfectam non habeat. Idem probabile censet Lud. Engel *in Collegio Juris Canonici, tit. de Hæreticis, num. 2.* cum alijs.

QUÆSTIO III.

De conditionibus ad incurrendam excommunicationem ob Hæresin latam requisitis, ejusque absolutione.

24. **I**nter varias Hæreticorum pœnas, Jure tum Canonico, tum Inter alias hæreticorū pœnas prima est excommunicatione, Civili contra eosdem latas, de quibus fusiùs agunt Juris-consulti, maxima & prima est excommunicatio major: quam non quidem ipso Jure Divino, sed antiquissimo Jure Ecclesiastico incurrunt. Et licet olim hæc excommunicatio non fuerit latæ sententiæ, post modum tamen & ipso jure incurrebatur tanquam censura latæ sententiæ, & defacto est reservata Summo Pontifici per Bullam Cœnæ Domini, sic dictam, quia quot annis à Summo Pontifice promulgari solet in die Cœnæ Domini. His prænotatis sit

25. **CONCL. I.** Ad excommunicationem ob Hæresin incurrendam sequentes quatuor conditiones requiruntur. Prima est, ut quis sit hæreticus formalis: nam hæretici materiales duntaxat, sicuti juxta S. Augustinum superiùs relatam inter hæreticos deputandi non sunt, ita neque excommunicationem in hæreticos formales latam incurrunt. Hinc tales à proprio Parocho possunt sacramentaliter absolvi: quamvis aliquarum Ecclesiarum consuetudo exigat, ut tales etiam materiales hæretici mittantur ad eos, qui ab hæresi potestatem absolvendi habent. Layman Ad excommunicationem ob hæresin incurrendam quatuor conditiones requiruntur. ibidem *cap. 13. n. 4.* Pirhing *tit. de Hæreticis, n. 16.* & alij.

26. Secunda conditio ad incurrendam dictam excommunicationem requisita est, ut quis hæresin internam signis externis manifestet: siquidem ob solam hæresin mente conceptam non incurri excommunicationem, eò quòd Ecclesia non puniat actum merè internum, passim fatentur Theologi; ac proinde ab eadem possunt absolvi qui vis expositi Confessarij. Sufficit autem ad incurrendam excommunicationem propter hæ-

Ec 3

sin,

sin, quòd hæc sufficienter exprimaturn signo exteriori quamvis occultissimo, ac nullo prorsus alio teste præsentente. Dicitur tamen, *sufficienter exprimaturn*, propter sequentes conditiones.

III.

27. Tertia itaque conditio est, ut actio externa, per quam hæresis interna manifestatur, sit mortaliter peccaminosa. Unde excommunicatus non est, qui hæresin animo conceptam alteri manifestat consilij petendi causâ, vel ut ab eo melius instruaturn: nam hujusmodi manifestatio non est mala seu peccaminosa, quinimò actus bonus, qui ab Ecclesia puniri non potest.

Et IV. Con-
ditio.

28. Quarta tandem conditio est, ut aliquis hæresin suam exterius manifestet animo eam asserendi, seu profitendi. Ratio est: quia excommunicatio lata est propter externum peccatum hæresis, quale non est nisi illud, quod ab interna hæresi informaturn, dum quis eam exterius asserere, vel astruere intendit. Hinc si quis lapsus internè in hæresin Lutheri, carnes comedat die ab Ecclesia interdicto ex mera voracitate seu gula, excommunicationem non incurrit: quia comedere carnes, ex se est res indifferens; ipsas verò manducare die jejuniij, est peccatum gulæ, ob violatam legem Ecclesiasticam, ex motivo Temperantiæ latam. Quòd si verò per talem carniurn comestionem velit suam hæresin internam exterius manifestare (quod ipsum ex alijs circumstantijs, puta loci, temporis &c. determinandum erit) tunc excommunicationem in Hæreticos latam incurrit, quia hæresin interiorem sufficienter opere externo manifestat.

De iure
communi
nequeunt
Episcopi ab-
solvere ab
hæresi.

29. CONCL. II. Quamvis de iure communi non possint Episcopi, multò minùs alij inferiores, absolvere ab excommunicatione propter hæresin contractâ extra mortis articulum, seu periculum, ac secluso privilegio speciali: nihilominùs tale privilegium in partibus Germaniæ habent plerique Episcopi, possuntque talem potestatem quibusdam alijs viris idoneis communicare. Prima pars, licet ob textum Concilij Trid. *Sess. 24. cap. 6. de Reformat.* à nonnullis Doctoribus fuerit olim in dubium revocata, desumitur ex terminis Bullæ Coenæ Domini, in qua inter alia sic diciturn: *Ceterùm à prædictis sententijs nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstitâ, absolvi possit.*

Solvitur in-
stantia.

30. Nec obstat, quòd hæc verba per quosdam Authores explicata fuerint de absolutione ab hæresi duntaxat publica. Resp. enim,

enim, eorum sententiam amplius sustineri non posse, ob Decretum Alexandri VII. inter alias Propositiones etiam sequentem, ordine 3. damnantis: *Sententia asserens, Bullam Coena solum prohibere absolutionem haeresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, Anno 1629. 18. Julij in Consistorio Sacrae Congregationis Emin. Cardinalium visa & tolerata est.* Haec tamen Propositio damnata.

31. Altera verò pars patet ex praxi: siquidem, ut testatur Gobat tract. 7. Theol. exprim. n. 371. plerique Episcopi Germaniae inter alias complures facultates spirituales, ad reiteratam supplicationem, à Sede Apostolica de quinquennio in quinquennium obtinere solent specialem licentiam absolvendi ab haeresi, quam & quibusdam alijs viris idoneis valeant communicare. Unde in casu emergente talis licentia (si aliunde à Sede Apostolica specialiter non habeatur) erit petenda à Reverendissimo Domino Ordinario loci, vel ejus in Spiritualibus Vicario Generali.

32. CONCL. III. In mortis articulo, vel etiam probabili periculo, possunt quilibet Confessarij (imò & Sacerdotes quicumque) absolvere ab haeresi, atque annexâ excommunicatione, omnibusque alijs casibus Papae reservatis quoslibet poenitentes; dummodo de stando Ecclesiae mandatis, & satisfaciendo cautionem, si opus fuerit, idoneam praestiterint. Ita communis Doctorum: idque patet tum ex relatis verbis Bullae Coenae Domini, ubi articulus mortis expressè excipitur: tum ex Concilio Trid. Sess. 14. cap. 7. ubi sic habetur: *Verum tamen pie admodum in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque idcirco omnes sacerdotes quoslibet poenitentes, à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.* Ita Concilium Tridentinum, admodum providè pro salute animarum sic disponens. Ex quibus verbis S. Concilij tam amplis docet unanimis Doctorum, quòd quilibet etiam simplex Sacerdos, imò & Sacerdos degradatus, excommunicatus, irregularis, apostata, possit in mortis articulo absolvere, si non adsit proprius Confessarius, Parochus, vel Episcopus.

33. Num autem praesente proprio Confessario, puta Episcopo, vel Parocho, possit simplex Sacerdos absolvere in mortis articulo, variant Doctores. Negant multi, eò quòd praedicta facultas absolvendi solum videatur tunc concessa simplici Sacerdoti ob extremam moribundi necessitatem; quae jam cessat, si adsit proprius Episcopus, vel Confessarius, aut Parochus. Et haec

Tamen in Germania solent habere specialem licentiam absolvendi ab ea.

In mortis articulo potest quilibet Sacerdos absolvere ab haeresi, & alijs casibus &c.

An tunc simplex Sacerdos possit absolvere praesente proprio Confessario sen-

sententia in praxi merito est observanda, ne ob defectum praxis, atque uberioris scientiæ, contingat error per simplicem Sacerdotem cum periculo salutis æternæ morituri. Nihilominus secluso tali periculo posse tunc simplicem Sacerdotem absolvere, non obitante præsentia proprii Parochi vel Confessarij, probabile censent multi alij Doctores; eò quòd Concilium Tridentinum *loc. cit.* loquatur indistinctè, quòd nulla sit reservatio in mortis articulo: atqui *ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus*, l. de pretio. ff. de Publiciana in rem action.

Quis sit
modus reci-
piendi hæ-
reticos re-
sispicentes?

34. Quæres, quis sit modus recipiendi Hæreticos resispicentes? Resp. I. Eos, qui à secta Lutheri, Calvini, vel alia recedere volunt, antequàm ad professionem Fidei, atque ad Sacram Confessionem admittantur, cum primis sufficienter esse instruendos in necessarijs Fidei Catholicæ. Alioquin enim multi fictè accedent ob timorem Magistratús sæcularis, aliàmve causam, nec diu in Fide Catholica permanebunt, sed facillè in suos errores hæreticos relabentur; unde multa incommoda oriri poterunt. II. Hæreticus resispiciens debet abjurare hæresin suam, prout ordinatur in Jure Canonico, *c. Si qui voluerint. & c. Saluberrimum. l. 9. 7.* Et hæc abjuratio communiter fit coram Sacerdote & testibus, faciendo publicam Professionem Fidei, prout præscribitur in Ritualibus Diœcesanis, aliisque Libris de hac materia tractantibus. Tandem III. peractâ istâ Professione Fidei, post præviam sufficientem instructionem perficiendâ, resispiciens ab hæresi admittitur ad Sacramentum Pœnitentiæ, & Communionis.

In praxi
quid dicen-
dum de ab-
solutione
eorum, qui
sunt hæreti-
ci materia-
liter,

35. Porrò si talis reperiat solùm fuisse materialiter hæreticus, aut ex quacunque causa non incurrisse sententiam excommunicationis latam in hæreticos, poterit is absolvi à quolibet Confessario approbato. Siquidem Summus Pontifex ordinariè nullum peccatum sibi reservat, nisi propter annexam excommunicationem sibi reservatam: unde sublatâ istâ excommunicatione, vel ob ignorantiam, aut aliam causam non contractâ, potest quilibet Confessarius ab hæresi quoad culpam absolvere.

(b) Ut di-
stinguitur
Aut etiam
formaliter?

In praxi tamen attendere oportet consuetudinem locorum, juxta quam tales etiam materiales hæretici mittuntur ad eos, qui potestatem absolvendi ab hæresi habent. (b) Quòd si verò quis fuerit hæreticus formaliter, neque Confessarius potestatem absolvendi ab excommunicatione propter hæresin contracta habeat, tunc vel mittat pœnitentem ad eum, qui simili potestate pollet, vel ipsemet hanc licentiam per speciales supplices litte-
ra

fas ab Episcopo loci, seu ipsius Vicario Generali obtinere satagat: nam in hisce partibus fermè omnes Episcopi specialem habent facultatem absolvendi ab hæresi, quam etiam aliis Viris qualificatis delegare possunt. (c) Ut dicitur in 2° d. 3°

Q U Æ S T I O I V.

De Apostasia, Lectione Librorum prohibitorum, &c Disputatione cum Hæreticis.

36. **C**ONCL. I. *Apostasia à Fide*, est totalis discessio à Fide Christiana. Ita communis. Unde tunc propriè committitur *Apostasia à Fide*, cum quis non tantum in parte susceptam Fidem Christianam deserit, sed in totum; puta deficiendo ad Paganismum, prout fecit Julianus Apostata, vel ad Judaismum. Fatendum tamen, quod communiter etiam à Fide Catholica transiens ad Hæreticos, dicatur apostatate; sed hæc locutio non est tam propria.

37. Dicitur, *Apostasia à Fide*. Nam præter hanc est adhuc duplex *Apostasia*, videlicet à Religione, & ab Ordine. *Apostasia à Religione*, est criminosa & mortifera recessio ab Instituto Ordinis Religiosi sine animo revertendi. Et rectè apponitur, *criminosa recessio*: nam qui cum licentia Prælati egreditur, v. g. transiens ad arctiorem Religionem, vel ejectus à Religione, aut secundum Canones ad Episcopalem Dignitatem promotus, Apostata non est. Additur etiam, *sine animo revertendi*: nam si quis ad tempus vagaretur sine licentia Prælati, Fugitivus potius censeretur spectato Jure Communi, quam Apostata; licet juxta particulares quarundam Religionum Constitutiones etiam hi nomine Apostatarum quandoque comprehendantur, eorumque pœnis subiaceant; ut de Ordine FF: Minorum observat Sanctorus de Melfi in *Statuta Generalia*, cap. 2. *Statuto* 62. Huc reducitur *Apostasia à Conventu*, vel *Conventu*, vel *habitum*; & fit, quando aliquis Religiosus sine licentia Prælati recedit à Conventu, vel omninò habitum Regularem dimittit.

38. *Apostasia ab Ordine* dicitur, cum quis in sacris Ordinibus constitutus, puta Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos, ad statum ab Ordine, conjugij, vel laicalis conversationis, dimisso habitu Clericali, propriâ temeritate se transfert. Pœnæ talium Apostatarum

ff

præ-

præter peccatum mortale, quod incurrunt, plures sunt in Jure Canonico statuta, de quibus alij.

Lectio librorum perverforum, præsertim hæreticorum, rectè prohibita.

39. CONCL. II. Lectio Librorum perverforum, præsertim hæreticorum, quando ex ea aliquod morale periculum subversionis imminet, est indubiè Jure Divino naturali prohibita: hinc quia ejusmodi periculum frequenter imminet, absolute loquendo, rectè S. Mater Ecclesia lectionem Librorum perverforum, præsertim hæreticorum, prohibuit. Nam, ut dicitur 2. Timoth. cap. 2. *Sermo eorum ut cancer serpit*: unde est meritò vitandus, atque per modum justæ cautelæ piè admodum Ecclesia Catholica Fideles ab hujusmodi venenosis scriptis avertit.

Duplex circa eam prohibitio Ecclesiæ, una contenta in Bulla Cœnæ; altera in Bulla Cœnæ;

40. CONCL. III. Circa Lectionem librorum prohibitorum duplex defectò est consideranda prohibitio Ecclesiæ. Una est contenta in Bulla Cœnæ Domini, in qua excommunicantur, excommunicatione Papæ reservatâ, Hæreticorum libros hæresin continentem, vel de Religione tractantes, sine autoritate Sedis Apostolicæ scienter legentes, retinentes, imprimentes, vel quomodolibet defendentes.

Sed excusat parvitas materiæ, & quæ talis sit

41. Cæterùm hoc intelligendum est, nisi excuset parvitas materiæ; ut est una pagina, etiam libri in folio impressi. Pirhing *tit. de Hæreticis, num. 20.* citans alios. Imò plures Doctores censent, dictam excommunicationem non incurri ab eo, qui secluso alio subversionis periculo legit Epistolam, Concionem, aliamve brevem scripturam, etiam impressam, alicujus hæretici, atque hæresin continentem: quia verba Bullæ Cœnæ in rigore intellecta loquuntur de libris; prædictæ autem scripturæ non censentur vulgariter nomine libri, prout observat Herincx *disp. 9. de Fide, quest. 8. num. 86.* & Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 10. n. 29.* Ideoque Catholici his in locis non faciunt sibi scrupulum, si secluso alio periculo legant Epistolam, vel Concionem quandam hæreticam, quam interdum ab amicis hæreticis accipiunt: quamvis, quia facile venenum latentis hæresis potest inficere corda incauta, Parochis & Confessarijs meritò sit invigilandum, ut talia evitentur.

Altera in Indice librorum prohibitorum.

42. Altera Ecclesiæ prohibitio circa Lectionem librorum, ob errores vel errorum suspicionem prohibitorum, continetur in Indice Librorum prohibitorum, qui jussu S. Concilij Tridentini, & autoritate SS. Pontificum editus est, & continet plures regulas. Et quidem virtute dicti Indicis Librorum prohibitorum, ubi is receptus est, incurrunt excommunicationem, non tamen refer-

reservatam Papæ, qui legunt libros ob errores vel errorum suspicionem prohibitos. Dicitur, *ubi is receptus est*: nam Indicem librorum prohibitorum quoad secundam Classẽm non esse in Germania receptum, asserunt multi Authores, ac præsertim Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 15. n. 8.*

43. CONCL. IV. Etsi licitum sit Viris doctis, & quandoque necessarium, justam ob causam de rebus Fidei cum Infidelibus disputare, id tamen non nisi debitis cum circumstantiis est faciendum. Ita communis. Et quidem prima pars patet exemplo Christi, qui disputavit cum Phariseis, *Joan. cap. 8.* & alibi. Similiter S. Stephanus disputasse legitur cum Judæis, *Actor. 6.* Paulus cum Judæis & Græcis, *Actor. 9.* quod ipsum SS. Patres contra Hæreticos sæpius fecisse dignoscuntur. Altera verò pars probatur inductione: inprimis enim ad id ex parte disputantis requiritur congrua scientia; quia viris indoctis de Fide disputare non licet, ob periculum multos errores proferendi, cum jactura & dedecore Fidei Catholicæ, atque scandalo audientium.

Disputare de rebus Fidei, quando licitum?

44. Secundò requiritur ex parte disputantis, ne eidem sit inibita disputatio lege aliquâ positivâ humanâ. Sic quippe in Jure Canonico, *cap. 2. de Heret. in 6.* sub pœna excommunicationis ferendæ sententiæ, prohibetur laicis, *publicè vel privatim de Fide Catholica disputare.* Notat tamen Herincx *disp. 9. de Fide, quest. 3. num. 34.* post Coninch, & alios, præmissam legem seu prohibitionem vel non esse usu receptam, vel usu contrario abrogatam in terris, in quibus Hæretici cum Catholicis permixti vivunt: quia passim ibidem cum hæreticis in privatis colloquijs disputant laici, & sæpè id necessarium est pro avertendo pusillorum scandalo, præsertim ubi propter persecutiones hæreticorum Clerici non tolerantur.

Laicis prohibetur esse disputare

45. Tertiò requiritur finis honestus, videlicet defensio veræ Fidei, errorum confutatio confirmatio Fidelium, Infidelium conversio, aut infirmorum confortatio. Item, ut ex tali disputatione sperare liceat utilitatem quandam & fructum: sive in eo, cum quo fit disputatio, sive in audientibus: alioquin enim disputatio foret inutilis, aut ob prævum finem penitus illicita.

Tertiam Requisitam &c.

46. Quæres, an liceat Catholicis comitari funera Hæreticorum ad sepulturam? Resp. hic opus esse distinctione. Et quidem in locis, ubi prohibitum est Catholicis conversari cum Hæreticis sub pœna excommunicationis, palàm est, non licere eorum funera comitari: alioquin enim quis ageret contra justam,

Catholicis an liceat comitari funera hæreticorum?

gravemque prohibitionem. Econtrà verò in illis locis, ubi Catholici promiscuè vivunt cum Hæreticis, & quotidie sine alia prohibitione cum eisdem conversantur, licitum est Catholicis comitari funera Hæreticorum, si præcisè spectetur sepultura. Ratio est: tum quia hic cessat omne scandalum, simulque nulla est prohibitio in contrarium, uti supponitur. Tum quia sepelire mortuos, secundum se est opus bonum Misericordiæ corporalis. Tum tandem, ut norat Layman *lib. 1. tract. 5. part. 2. cap. 4. circa finem*, talis comitatus, cognationis vel necessitudinis gratiæ præstitus, potius spectat ad communionem politicam, non autem est approbatio hæresis.

DISTINCTIO V.

De Spe, atque oppositis Vitij.

QUÆSTIO I.

De Spe Theologica, ejusque obligatione.

Spei varia
acceptio:
nes,

I. **O** Missis alijs Spei acceptionibus, huc minùs attinentibus, Spei nomen aliquando sumitur pro ipsa re sperata, juxta illud D. Apostoli ad Titum 2. *Expectantes beatam spem*. Quandoque pro aliquo, in quo speratur, seu spes nostra ponitur, prout accipitur Psalm. 90. *Tues Domine spes mea*. Magis tamen ad propositum, sumitur Spes pro habitu, vel actu quodam voluntatis, expectantis bonum futurum, arduum item ac difficile. Quòd si bonum illud sit naturale, ita ut viribus naturæ acquiri possit, erit spes humana: si verò supernaturale, ut bonum gratiæ & gloriæ cælestis, ad quod consequendum opus est auxilio Dei, dicetur Spes Theologica seu Divina. Et de hac loquendo sit

Spe Theo-
logica, quid?

2. CONCL. I. *Spes Theologica* est virtus divinitus infusa, qua desideramus consequi Bonum infinitum, ex gratia & meritis in patria adipiscendum. Ita desumitur ex Doctore nostro 3. *dist. 26. q. un.* Nec in re differt ab illa vulgata definitione, qua dicitur: *Spes est virtus divinitus infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis, & æternæ vitæ bona expectantur*: nam nostræ salutis, & æternæ vitæ bona, primario & principaliter consistunt in consecutio-

curione infiniti Boni, qui est Deus Ter Opt. Max. ejusque visione & fruitione beatifica, quam non nisi ex gratia Divina, & accedentibus meritis nostris consequimur.

3. Cæterum Spes Theologica actualis est actus supernaturalis, quo desideratur Bonum infinitum Deus: nam desiderare idem est in re, ac sperare æternam beatitudinem, ut notat Sannig tom. 4. dist. 4. quæst. 1. n. 7. Porro per Spem divinam, veluti anchoram fortissimam, firmantur Viatores ad obtinendum æternum beatitudinis Bonum in Cælis, quod prius fide perceperunt: unde non immeritò à Magistro Sententiarum (id est, Petro Lombardo) in 3. dist. 26. appellatur Spes, certa expectatio futura beatitudinis, veniens ex Dei gratia, & meritis precedentibus: sine meritis enim sperare, non spes, sed presumptio dici potest.

Spes actualis.

4. CONCL. II. Objectum materiale primarium, seu principale Spei Theologicæ est Deus, seu consecutio Boni infiniti, consistens in visione & fruitione beatifica Dei. Ita in re communis. Siquidem illud Spe Divinâ primariò ac immediatè speramus, seu consequi desideramus, quod nos perfectè beatificat: atqui hoc non præstat, nisi Deus Ter Opt. Max. quatenus eodem in cælis cum Sanctis suis beatificè fruimur. Accedit, quòd si Deus non esset objectum immediatum Spei supernaturalis, Spes non esset virtus Theologica; siquidem ad virtutem Theologicam requiritur, ut actus principalis ipsius tendat in Deum tantamquam objectum immediatum. (a)

Objectum materiale primarium Spei, est Deus.

Ut dicitur in Tract. 4. Dist. 1. n. 8. & seq.

5. CONCL. III. Ad objectum materiale & secundarium Spei Theologicæ spectant omnia bona, tam ordinis supernaturalis, ut sunt auxilia Divina, gratia sanctificans, condonatio peccatorum, ac hujusmodi; quàm ordinis naturalis, quæ aliquo modo remorè conducunt ad attingendum objectum principale Spei, utputà panis quotidianus, &c. Ita communis. Siquidem ea omnia possunt ordinari ut media, vel proxima, vel saltem remota, ad attingendum objectum principale Spei, id est, Dominum Deum in æterna gloria beatificè possidendum.

Ad objectum materiale secundarium Spei, quæ spectant?

6. CONCL. IV. Objectum formale Spei Theologicæ est ipsamet bonitas Dei, quatenus nobis bonus est. Ita Doctor Subtilis 3. dist. 26. quæst. un. Tannerus tom. 3. disp. 2. quæst. 1. num. 14. citans D. Thomam, Suarez, & alios; Herincx disp. 10. de Spe, quæst. 1. num. 11. Sannig, & alij: quamvis nonnulli dissentiant, & præferunt illi, qui tenent, quòd objectum formale Spei, seu motivum sperandi, sit summa & infinita Dei promittentis Fidelitas; qui

Objectum formale Spei Theologicæ, quod?

Ca-
alia
licis
ura,
mul-
pe-
po-
4.
aiâ
au-

is,
ex-
m.
r,
ad
a-
dd
ic,
&
di-
ua
ri-
ro
ua
no-
&
se-
o-

qui quod promittit, potest præstare, quia omnipotens est; vult præstare, quia benignissimus est; & certissimo præstiturus est, quia fidelissimus est: ut proinde (inquiunt) sicuti objectum formale Fidei Theologicæ est infallibilis Veracitas, & Charitatis infinita Bonitas Dei, sic & Spei objectum formale sit summa ejusdem Fidelitas in servandis promissis. Sed quidquid sit de hac Sententia, capto cæteroquin faciliori, ratio Conclusionis est: quia illud est objectum formale Spei, quod propriè movet ad appetitum, seu desiderium objecti materialis: sed talis ratio motiva est bonitas Dei, ut nobis bonus est, seu commodum affert; ergo Minor ex eo patet: quia voluntas nihil appetit, nisi sub ratione boni.

Solvitur in-
stantia.

7. Nec obstat, quòd Deus sub ratione Boni sit objectum formale Charitatis. Resp. enim, adhuc disparitatem esse: quia Deus est objectum Charitatis, ut est infinite bonus in se, seu ut est summum Bonum propter se diligibile amore amicitiae: Spei vero est Deus objectum formale, ut est bonus nobis, & diligibile amore concupiscentiae. Duplex quippe à Theologis solet distingui amor Dei: unus amicitiae, sive (ut alij loquuntur) benevolentiae, quo bona Deo volumus, quatenus ipsi sunt bona. Alter concupiscentiae, quo Deo bona volumus, quatenus nobis sunt bona: ut si Deum amamus, quia est nobis benignus, misericors, &c. Additur notanter, *nobis*: quia si Deus amatur, quatenus in se est bonus, misericors, infinite perfectus &c. erit amor amicitiae, qui est proprius Charitatis Theologicæ: amor autem concupiscentiae, est proprius Spei Theologicæ, & imperfectior priori. Solum adde cum Herincx *loc. cit. n. 10.* quòd promissio Divina sit conditio requisita, ut possimus convenienter sperare; non autem ratio formalis, & motiva Spei Theologicæ.

Amor Dei
duplex, ami-
citiae scilicet,
& concupiscentiae.

Spes Divina
est infallibilis quo-
modo?

8. CONCL. V. Etsi Spes Divina absolute loquendo sit infallibilis, & certa, juxta illud Rom. 5. *Spes autem non confundit*, & alibi: nihilominus per accidens, & ex parte nostra, ea potest esse incerta & fallax. Ita Fillucius *tract. 22. num. 248.* & alij. Ratio est: quia Spes consequendi vitam æternam supponit etiam nostram cooperationem, & merita: atqui de his non habemus certitudinem; nam, ut dicitur Ecclesiastes cap. 9. *Sunt justi, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit.* Et hinc fit, quòd ex parte nostra Spes sit incerta, imò quandoque vana & fallax, ob defectum nostræ cooperationis; quamvis in se.

seipsa propter infallibilem promissionem Dei sit certissima, dummodo aliunde nihil deficiat.

9. CONCL. VI. Certum est, extare præceptum Spei Divinae: idque aliud est negativum, quo tenemur nunquam desperare, neque præsumere; ac proinde obligat semper, & pro semper: aliud affirmativum, quo aliquoties per vitæ decursum tenemur elicere actum Spei. Hinc quippe Psal. 4. dicitur: *Sperate in Domino, Et ad Titum cap. 2. Sobriè, justè, & pie vivamus in hoc seculo, expectantes beatam spem.* Et similia in S. Scriptura passim occurrunt: unde merito Alexander VII. hanc inter alias, ordine 1. Propositionem damnavit: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Hæc Propositio est damnata.

10. CONCL. VII. Præceptum affirmativum Spei per accidens seu indirectè obligat, quoties obligat aliquod aliud præceptum, quod observari nequit absque actu Spei Divinae, saltem virtuali. Sic fit, quando urget præceptum agendi poenitentiam de peccatis; nam veram poenitentiam non potest quis agere, nisi saltem virtualiter speret, sese veniam suorum peccatorum consecuturum ex meritis Christi, Dei que misericordia; prout in simili dictum est superius (b) de præcepto affirmativo Fidei.

11. CONCL. VIII. Præceptum affirmativum Spei per se & directè obligat imprimis circa initium vitæ, quando videlicet quis sufficienter instructus de rebus Fidei, sese ad Deum convertere tenetur; juxta illud Hebr. 11. *Accedentem ad Deum credere oportet, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Alterum tempus est finis vitæ, quando homo in extremo constitutus maximè in Deum sperare tenetur, tum ob tentationes eo tempore ingruentes; tum etiam, quia tunc potissimùm eò debemus intentionem dirigere, quò migrandum est, nempe ad Deum in æterna beatitudine æternaliter consequendum. Obligat insuper quandoque præceptum affirmativum Spei Divinae sub decursu vitæ nostræ: verumtamen hujusmodi obligationi sufficienter satisfit per actus Spei, qui concurrunt in exercitio aliarum virtutum; prout in simili dictum est supra (c) fusiùs declarando, quo tempore teneantur Fideles elicere actum Fidei Theologicae, quæ (servatâ tamen proportione) huc erunt applicanda.

Præceptum Spei aliud negativum, aliud affirmativum.

Affirmativum, quando obliget per accidens?

(b) Dist. 2. quest. 3. n. 36. & 37.

Et quando obliget per se & directè?

(c) cit. Dist. 2. quest. 3. per totum.

QUÆSTIO II.

De Vitijs Spei oppositis, Desperatione scilicet, ac Præsumptione.

Spei per de-
fectum op-
ponitur De-
speratio, per
excessum
Præsum-
ptio.

(d) *Uti di-
ctum Dist.
1. n. 17.
& seqq.*

Desperatio,
in quo con-
sistat?

Cum quælibet virtus suo modo consistat in medio (d) hinc contra eam contingit peccari partim per defectum, partim per excessum. Idipsum videre licet in Spe Theologica, utpote cui per defectum opponitur Desperatio, per excessum autem Præsumptio; non quidem, ac si nimium possimus in Deo sperare (Deus enim est infinitè bonus, omnipotens, fidelis, misericors &c. ac proinde ex parte objecti sui formalis non potest fieri excessus contra Spem Theologicam) sed solum, quatenus ex parte actus, seu exercitij Spei Theologicae, potest fieri excessus, in quantum actus Spei exercetur modo indebito. Siquidem Spes Theologica includit iudicium, & desiderium consequendi æternam beatitudinem modo debito, id est, ex meritis Christi, & accedente propria cooperatione: Desperatio e contra involvit iudicium de ea nunquam consequenda; Præsumptio verò includit iudicium, ac desiderium consequendi æternam beatitudinem modo aliquo indebito, v. g. per solam fidem, vel ex puris naturalibus, aut vivendo sceleratè, ut amplius in progressu declarabitur. Hinc fit

13. CONCL. I. Desperatio opponitur virtuti Spei per defectum; & committitur, cum quis desperat, sese remissionem peccatorum, & gloriam æternam esse consecuturum, atque ideo omnem conatum eandem consequendi intermittit. Duo siquidem in Desperatione interveniunt; primò iudicium intellectus, quo quis iudicat, sibi nimis arduum, & impossibile esse consequi beatitudinem. Secundò fuga voluntatis, qua quis refugit salutem tanquam obtineri impossibilem, atque ideo ab eius procurratione ob difficultatem mediorum apprehensam desistit. Ita Mairius *disp. 10. Theol. Moral. n. 40.* & alij: quamvis benè notet Herincx *disp. 10. n. 50.* quòd Desperatio propriè sit in ipsa voluntate, & actu ipsius, quo quis non vult amplius prosequi beatitudinem, aut media ad eam consequendam opportuna adhibere; iudicium verò illud, quo quis putat, se non amplius obtenturum

bea-

beatitudinem, potius sit aliquid prævium, atque inducens ad Desperationem, non autem propriè Desperatio.

14. CONCL. II. Desperatio ex genere suo est peccatum mortale, atque inter cætera maximè periculosum. Ratio est clara: quia Desperatio directè opponitur Spei Theologicæ: & quia avertit hominem ab ultimo Fine suo, seu cælesti beatitudine, simulque media omnia ad hanc consequendam abjicit, quis neget, eam esse maximè periculosum peccatum? Unde Isidorus lib. 2. de Summo Bono, cap. 14. ait: *Perpetrare flagitium, mors animæ est; desperare autem, descendere in infernum.*

Quale sit peccatum?

15. Hoc tamen intelligendum est de vera, & voluntaria Desperatione: nam quandoque accidunt tentationes violentæ, afflictiones graves, & inconsolabiles mæstitiæ, quibus interdum animæ cruciantur, ita ut omni Spe destitutæ videantur. De his autem non procedunt hætenus dicta; quia sunt potius timores, & angustia excitata à diabolo, vel ex turbatione quadam, aut etiam complexione melancholica provenientes, absque vero & deliberato consensu voluntatis. Super his tamen prudenter invigilare debent Confessarij, hujusmodi afflictas personas in Domino paternè consolando, eisque ostendendo, quòd talia culpâ vacent, quamdiu voluntas eisdem non consentiat; ac proinde easdem adhortando, ut agnitâ proprâ infirmitate, atque demeritis, sese projiciant in sinum bonitatis & misericordiæ Dei, meritaque Salutiferæ Passionis Jesu Christi Domini nostri; simulque non obstantibus quibuscunque afflictionibus, & mæstitijs, bonum operari minimè desistant.

Quid agendum circa personas afflictas?

16. CONCL. III. Desperatio rectè connumeratur inter peccata in Spiritum sanctum, quæ communiter cum Magistro Sententiarum 2. dist. 43. & D. Thoma 2. 2. quæst. 14. art. 2. sex enumerantur; videlicet Desperatio, Præsumptio, Impœnitentia, Obsinatio, Impugnatio veritatis agnitæ, & fraternæ gratiæ Invidentia. Ita Doctores communiter: nam Desperatio ipsam Dei oblatam munificentiam & gratiam, quæ Spiritui sancto, ceu Fonti omnium honorum, tribui peculiariter solet, ex malitia contempnim abjicit; juxta quod impij dixerunt, Jeremiæ 18. *Desperavimus: post cogitationes enim nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus.*

Peccata in Spiritum S. quæ?

Inter ea cur numeretur Desperatio?

17. CONCL. IV. Desperatio potest consistere sine actu Infidelitatis, quamvis non rarò habeat annexam Infidelitatem.

Hæc potest consistere.

G g

Ita

cum. & sine
actu infide-
litaris.

Ita Mastrius *loc. cit. n. 34.* cum alijs. Ratio primæ partis est: quia potest quis actum Desperationis elicere, quamvis non sentiat aliquid contra fidem: ut si quis credat quidem, Deum esse iustum ac misericordem, desperet tamen ex eo, quia iudicat salutem sibi esse impossibilem ob suam pronitatem ad peccandum, & contrarietatem, quam in se experitur ad bene agendum. Altera pars ex eo liquet: quia Desperatio facile excæcat intellectum, ut quis credat, Deum non esse infinite bonum, ac misericordem. Unde Cain ob Abel occisum à Deo correptus, desperans, Deique misericordiam negans, ait: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Gen. 4. Et in hoc posteriori sensu Magister Sententiarum *loc. cit.* definit Desperationem dicendo: *Desperatio est, quæ quis diffidit penitus de bonitate Dei, estimans suam malitiam Divinae bonitatis magnitudinem excedere.*

Desperatio,
quid?

18. Quantum nunc attinet ad Præsumptionem, quæ est alterum peccatum Spei Divinæ oppositum per excessum, ea rectè definitur, dicendo: *Præsumptio est Spes obtinendi à Deo gratiam & gloriam æternam inordinate; id est, aliter quam Deus obtinendam statuit.* Et huiusmodi Præsumptionem esse peccatum ex genere suo mortale, atque unum ex sex peccatis in Spiritum sanctum, conveniunt Doctores.

Potest com-
mitti dupli-
citer.

19. Dupliciter autem peccatum Præsumptionis committi potest. Primò, cum quis præsumit, se Divinam gratiam, aut æternam gloriam ex seipso, & proprijs naturæ suæ viribus adipisci posse: quo modo Pelagiani, antiqui hæretici, & à D. Augustino acerrimè impugnati, præsumebant, se posse proprijs viribus sine supernaturali auxilio Dei omnia præcepta servare, & æternam beatitudinem mereri. Secundò contingit Præsumptio, quando e contra quis præsumit, se solâ Dei misericordiâ ac liberalitate, Christi que meritis, absque propria poenitentia, & cooperatione per bona opera, beatitudinem vicamque æternam consecuturum. Et talis erat Præsumptio Lutherianorum, aliorumque quorundam Hæreticorum, qui per solam fidem in Christum absque alijs bonis operibus sperârunt beatitudinem adipisci, quam S. Concilium Trid. *Sess. 6. cap. 9.* appellat *inanem hæreticorum fiduciam.* & in progressu pluribus refutat.

DISTINCTIO VI.

De Charitate, ejusque Obligatione.

QUÆSTIO I.

Quid sit Charitas, & quæ ejus obligatio?

1. **C**haritatis nomen generatim quidem significat idem, ac amor seu dilectio; plerumque tamen in S. Scriptura, cum à SS. Patribus sumitur in bonam partem, nempe pro amore boni honesti, seu bona voluntate: Amor autem indifferenter in bonam & malam partem accipitur, nempe vel pro amore Dei, vel Mundi, & pro amore tum honesto, tum illicito, & carnali. In præsentibus igitur loquimur de Charitate, pro ut est tertia virtus Theologica, & omnium aliarum virtutum præstantissima, de qua Apostolus, 1. Corinth. 13. inquit: *Nunc autem manent fides, spes, charitas; tria hæc: major autem horum est charitas.*

Charitas, & amor, generatim quid?

2. **CONCL. I.** Charitas est virtus divinitus infusa, qua diligitur Deus propter se super omnia, & proximus propter Deum. Ita in re communis. Porro objectum materiale primum Charitatis est Deus: objectum verò secundarium ipsius est proximus noster, & omnia alia honestè amabilia, seu quæ possunt ad gloriam Dei, sicque propter ipsum amari; nam *universa propter semetipsum operatus est Dominus*. Proverb. c. 16. Objectum formale Charitatis Dei, est ipsa met infinita Dei bonitas, qua ipse in se bonus est, & amabilis amore amicitiae; (a) ob hanc quippe bonitatem, veluti propter rationem formalem, atque motivam, Deus tanquam infinitum Bonum, est amandus super omnia.

Charitas, ut virtus Theologica, quid, & quod objectum ejus?

(a) Juxta dicta Dist. 5. num. 7.

3. **Dices.** 1. Joan. cap. 4. dicitur: *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet*; ergo Charitas non est virtus aliqua infusa. **Resp.** negando consequentiam: etenim textus allegatus imprimis est intelligendus causaliter, eo modo, quo Deus dicitur spes nostra, patientia nostra, justitia nostra, & hujusmodi, prout passim legitur in S. Scriptura. Deinde Deus dicitur esse

Deus quomodo appellatur Charitas?

Charitas, eò quòd sit essentialiter Charitas increata; unde etiam Spiritus sanctus appropriatè dicitur *Amor*. Hoc tamen non obstante adhuc in hominibus justis datur Charitas creata, qua ipsi super omnia diligunt Deum propter se, seu infinitam bonitatem suam, & proximum propter Deum.

Præceptum de diligendo Deum, partim affirmativum, partim negativum.

4. CONCL. II. Extat Præceptum de diligendo Deum super omnia; idque partim est negativum, ne videlicet Deum odio habeamus, aut aliquid agamus, quod dissolvat amicitiam nostram cum Deo, peccando videlicet mortaliter; partim affirmativum, ut observemus mandata ejus. Ita unanimis Fidelium, & patet ex plurimis S. Scripturæ locis. Sic enim *Deuter. 6. & Matth. 22.* legitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua: hoc est maximum, & primum mandatum.* Item *Joan. 14. Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.* Et similia plura occurrunt passim. Hinc Alexander VII. sequentem inter alias, ordine 1. Propositionem damnavit: *Homo nullo unquam vita sua tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum divinarum ad eas virtutes pertinentium.*

Ei satisficit diligendo Deum super omnia appetiatiivè,

5. CONCL. III. Præcepto diligendi Deum super omnia, seu ex toto corde, satisficit diligendo efficaciter Deum super omnia appetiatiivè. Ita communior Doctorum, paucis exceptis, qui volunt adesse obligationem diligendi Deum super omnia etiam intensivè. Cæterum ut hæc Conclusio meliùs intelligatur;

Deum super omnia amari intensivè, & appetiatiivè, quid?

6. Norandum cum Scoto 3. dist. 27. q. un. §. *Quantum ad illum*, & alijs, dupliciter posse Deum super omnia amari, videlicet intensivè, & appetiatiivè. Tunc Deus dicitur *super omnia amari intensivè*, quando actus amoris Dei est intensior, ac vehementior omni alio amore. Tunc verò dicitur *Deus amari super omnia appetiatiivè*, quando Deus magis æstimatur, quam omnes creaturæ; ita ut his omnibus præferatur, & nullius creaturæ timore, aut amore, velit quis Deum offendere. Sic Christus *Matth. 10.* ait: *Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus.* Et Paulus *Rom. 8.* *Nulla creatura poterit nos separare à charitate Dei.* Potest autem facile contingere, ut quis magis intensivè unum diligat, & simul aliud magis appetiatiivè: sic enim mater magis intensivè diligit filium parvulum, sed magis appetiatiivè filium adultum, qui gubernat rem domesticam; quia hunc magis æstimat præ illo, quamvis alterum juniorem teneriori affectu amoris prosequatur. Hac terminorum explicatione præmissâ,

7. Pro.

7. Probatur Conclusio. Nam sensus præcepti de diligendo Deo ex toto corde, &c. est, ut Deum diligamus super omnia, ita ut nullius creaturæ amore velimus eius præcepta transgredi, ipsúmque mortaliter peccando offendere. Sic quippe 1. Joan. 2. dicitur: *Qui autem servat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta est.* Accedit, quòd defactò nobis constare vix possit, quisnam actus amoris sit intensior altero, quinimò plerumque parentes solent multùm intensè amare filios, & conjuges sese mutuò; ergo, si magis intensivè tenerentur amare Deum, forent in perpetuo periculo transgrediendi hoc præceptum; quod non est dicendum. Sufficit igitur, amare Deum appreciativè super omnia, quatenus plus æstimatur Deus cæteris omnibus, adeò ut nullius creaturæ amore velit quis Deum offendere.

8. CONCL. IV. Præceptum diligendi Deum obligat ad frequens exercitium, ita ut actus amoris Dei non multo tempore omittatur. Desumitur hoc ex magnitudine hujus præcepti, de quo Salvator ait, Matth. 22. *Hoc est maximum, & primum mandatum: & consequenter per vitæ decursum sæpiùs obligat.*

9. Quo autem determinato tempore currat ejusmodi obligatio, variant Doctores, quamvis convenient' passim in hoc, quòd censeant obligare I. Circa initium usùs rationis. II. Circa finem vitæ. III. Quando quis gravi urgetur tentatione, præsertim odij Dei cum periculo consensùs, nisi ad Deum per actum amoris convertatur. IV. Totà vitâ sæpiùs, ita videlicet, ut non multo tempore differendus sit actus dilectionis Dei, eo fermè modo, quo superiùs (b) determinatum est tempus, quo Fideles tenentur elicere actum Fidei Theologicæ. Hinc conformiter dictis ibidem num. 33. Doctor Subtilis 3. dist. 27. q. un. §. quantum ad secundum, dubitativè tamen, innuit, hoc præceptum urgere singulis diebus Dominicis, dum ait: *Quando autem sit hoc (ut quis teneatur habere actum dilectionis Dei) fortè determinavit hoc illud præceptum divinum: Sanctifica Sabbatum, &c. & Ecclesia specificavit quantum ad Missam audiendam in die dominico, de consec. dist. 2. cap. Missas.* Hæc ille. Solùm nota, sequentes Propositiones esse vitandas, utpote quas damnavit Innocentius XI. quarum prima, ordine 5. sic habet: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.* Altera, ordine 6. talis est: *Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquennijs per se obligare præceptum charitatis erga Deum.* Ultima, ordine 7. ita sonat: *Tunc solùm obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam,*

Probatio
Conclusio

Præceptura
diligendi
Deum obli-
gat ad fre-
quens exer-
citiu.

Quo deter-
minato
tempore il-
lud obliget?

(b) Dist. 2;
q. 3. per to-
tum.

Tres propo-
sitiones
quoad hoc
damnatæ.

qua iustificari possumus. Omnes hæ tres Propositiones sunt damnatæ, sicut jacent; & merito, ut probant autoritates S. Scripturæ num. 4. & 8. allegatæ.

Tria sunt diligenda, Deus, nos ipsi, & proximus.

10. CONCL. V. Ex Charitate generatim tria nobis sunt diligenda, videlicet Deus, Nosmetipsi, & Proximus. Patet hoc ex illo Matth. 10. *Diliges Dominum Deum tuum; & proximum tuum, sicut teipsum*: nam hoc ipso, quod mandatur, ut quis diligat proximum, sicut seipsum, dilectio simpliciter non tantum inhietur (quamvis, cum hæc à natura satis dederetur, quinimò homini congenita existat, expressiori præcepto opus non fuerit) sed insuper ipsa præfertur dilectioni proximi.

Præceptum diligendi proximum, quoniam, & unde oriamur?

11. Cæterum in allato S. Scripturæ textu *ly. sicut* denotat similitudinem, non æqualitatem; prout accipitur Matth. 5. *Esote perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est*, & alibi sæpè. Hinc non jubemur diligere proximum, quantum nos, sed sicut nos; hoc est, primo loco post Deum nos ipsos, deinde ad normam, & exemplar nostræ dilectionis, proximum. Charitas enim inclinatur potius in bonum sui subjecti, quam alicujus extranei, idque ob majorem conjunctionem; nam potior est unitas, quam unio. Verum ipsa dilectio proximi necessario sequitur ex præcepto diligendi Deum, prout notat Doctor subtilis 3. dist. 37. q. 1. §. *contra*: nam amans perfecte Deum, hoc ipso debet velle, quod & proximus amet Deum: quia proximus est quoddam bonum extrinsecum Dei, cujus gloria augetur per hoc, quod proximus ipsum amet, eique seruiat. Unde ad Charitatem spectat hæc & similia bona desiderare proximo propter Deum (quod etiam dicendum de bonis proximi corporalibus, aliisque externis, quatenus considerantur ut cædencia ad gloriam Dei) quia ad eandem virtutem pertinet intentio finis, & electio mediæ. *He. rince part. 3. disp. 11. q. 4. & alij.*

Ei non satisficit per se los actus exteriori?

12. CONCL. VI. Præcepto diligendi proximum (quando videlicet illud obligat in occasionibus sublevandæ necessitatis, aut deponendi odium, vel hujusmodi) non satisficit per solos actus externos, sed adest obligatio diligendi ipsum etiam per actus internos & formales Dilectionis. Desumitur hoc ex pluribus S. Scripturæ testimonijs: ut ex illo Matth. 22. & Luc. 10. *Diliges proximum tuum, sicut teipsum*. Item 1. Joan. 4. *Charissimi, si Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere*; ubi in sequentibus plura quoad hoc. Unde Apostolus Rom. cap. 12: vult, ut sit dilectio sine simulatione: atqui ea, quæ exhiberetur actu exteriori, sed absque ullo

ullo actu interno dilectionis, non esset sine simulatione; ergo. Et hinc Innocentius XI. sequentes duas Propositiones damnavit, quarum prior, ordine 10. sic sonat: *Non tenemur proximum diligere actu interno & formali.* Altera verò, ordine 11. est talis: *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.* Et merito utraque est damnata: nam diligere, toties in S. Scriptura præceptum quoad proximum, importat etiam actum internum & formalem, suo tempore prodeuntem in opus externum, juxta illud 1. Joan. 3. *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate, cum concordantijs.*

13. Addunt quoad præmissa Doctores cum S. Augustino *Debemus etiam diligere corpus nostrum.* lib. 1. de Doctrina Christiana, cap. 23. etiam corpus proprium ex charitate esse diligendum, eo quòd possit participare æternam beatitudinem, postquam fuerit reunitum animæ post generalem Resurrectionem. Verùm hoc membrum sufficienter jam includitur sub dilectione superioris. Neque huic dilectioni corporis repugnat moderata & rationabilis castigatio carnis: quinimò cum ejusmodi discreta carniæ mortificatio sic medium consequendi æternam cum anima felicitatem, ea spectat ad verum corporis amorem, sicut ad amorem filij disciplina debita à dilectissimis parentibus imposita.

14. Quæres, an etiam creaturæ irrationales ex Charitate sint diligendæ? Resp. cum D. Thoma 2. 2. q. 25. art. 3. & alijs passim, quamvis ex charitate possimus diligere creaturas irrationales, sicut bona, quæ alijs ex charitate dilectis volumus, quatenus scilicet ex charitate volumus eas conservari ad honorem Dei, & utilitatem nostram, vel proximorum; juxta quod Exodi 23. præcepit Deus: *Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis eum.* Nihilominus creaturæ irrationales non sunt amandæ secundum se, quasi ipsis propter semetipsas, & absque respectu ad honorem Dei, vel utilitatem nostram, aut proximorum, velimus bonum: quia charitas fundatur super communicatione beatitudinis æternæ, cujus creatura irrationalis capax non est: neque etiam ea est proximus noster, ac proinde præceptum Dilectionis ad ipsam non extenditur.

QUÆ

Q U Æ S T I O II.

De Dilectione Inimicorum.

Datur speciale præceptum de diligendis inimicis.

15. **C**ONCL. I. Certum est, dari speciale præceptum Charitatis de inimicis diligendis. Ita omnes Catholici: sic enim expressè præcepit Christus Dominus, Matth. 5. *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos.* Et hoc non esse consilium duntaxat, sed verum præceptum, est communis, & concors omnium Theologorum sententia, prout notat Mairius *disput. 10. Theolog. Mor. n. 53.* Accedit illud Levit. 19. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo: non quaras ultionem, nec memor eris injuriæ.* Et Proverb. 23. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei bibere.* Item ad Rom. cap. 12. *Nulli malum pro malo reddentes &c.* Cæterum Quæstio potissimum remanet, ad quamnam se extendat isthoc præceptum Charitatis de diligendis inimicis: unde fit

Vilius tenemur inimicis exhibere generalia signa dilectionis.

16. **C**ONCL. II. Ex speciali præcepto Charitatis sunt inimicis exhibenda generalia signa dilectionis, quæ communiter omnibus ejusdem status & conditionis hominibus præstare solemus. Ita communis. Ratio est: quia talis negatio generalis signi dilectionis, seu exclusio ab eo, vindictæ cupiditatem indicat, quæ privatis est interdicta, juxta cit. textum, *non quaras ultionem,* & alibi.

Vindicta quibus interdicitur?

17. Dicitur notanter, *que privatis est interdicta.* Nam alia ratio est in Parente, Prælate, aliisque Superioribus, qui subditos in se peccantes à communibus beneficijs, aut amoris indicijs, correctionis gratiâ aliquamdiu possunt excludere; quamvis si alter sit emendatus, & sufficienter correctus, ejusmodi communia amoris indicia rursus sint exhibenda. Sic pater offensus à filio, potest in locum poenæ eidem negare reconciliationem; imò à domo ad tempus excludere, donec resipiscat, aut convenientem poenam luisse censeatur, exemplo Regis David, qui diu à facie sua exclusit Absalon filium suum, 2. *Reg. 14.*

Exempla de Dilectione inimicorum.

18. Ex præmissa Conclusionem infertur primò cum Doctoribus passim, inimicum non esse excludendum à generali dilectione proximorum. Unde si quis communiter oret pro omnibus, excluso inimico, peccat: quamvis enim ad orandum nullo præcepto tenetur

neatur, tamen eo ipso, quo pro omnibus orat, nequit tutâ conscientiam inimicum excipere. Similiter qui omnibus pauperibus accurrentibus elemosinam distribuit, peccat eam negando uni pauperi suo inimico. Idem multi extendunt ad casum, quo quis pluribus simul occurrens, salutat omnes præter inimicum: quia in tali eventu videtur negare signum universale Charitatis, & videtur adesse notabilis contemptus, aut scandalum. Veruntamen etsi frequenter id accidat, nihilominus Bassæus *¶. Charitas. n. 14.* cum alijs Auctoribus notat, benè ponderandam esse magnitudinem scandali, & intentionem personæ: si enim vel nullum, vel parvum sit scandalum, idque fiat non ex odio, sed in significationem gravaminis accepti, ut alter deinceps caveat offensam inferre, non videtur peccatum saltem mortale incurri.

19. Inferitur II. Quemlibet obligari ad deponendum odium, & internum rancorem erga inimicum, qui comitatur appetitum vindictæ: idque tum per textus S. Scripturæ *num. 15.* allegatos, tum ex illo *Matth. 6.* ubi Christus nos in hunc modum orare præcepit: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hinc idem Servator noster *Matth. 18.* dixit: *Sic & Pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Et hac ipsa de causa tenetur quis etiam cavere à signis quibusdam propinquis, quæ gerunt probabilem suspicionem rancoris: ut cum quis nunquam vult loqui injurianti, vel cum ei obviat, divertit, vel torvo vultu respicit, & hujusmodi: nam ex talibus signis patet inimicitia, simulque oportet etiam ab omni specie mali abstinere. *1. Thessal. 5.* Hoc tamen limita, nisi ejusmodi signa exteriora amicitiae ad tempus negentur in justam punitionem, quam comitatur zelus justitiæ (c) vel (c) *Ut dicitur n. 17.* nisi negentur ex eo, quia alioquin timetur inimicus in sua malitia futurus obstinatio, aut provocandus ad aliud malum inferendum, sive aliud inconveniens inde oriturum prævideatur. Angelus *¶. Diligere, & alij.*

20. Inferitur III. Quod proximo veniam sincerè roganti tenemur remittere injuriam. Hinc quippe Christus *Luc. 17.* præcepit, dicens: *Si peccaverit in te frater tuus, & poenitentiam egerit, dimitte illi: & si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens, veniet me, dimitte illi.* cum concordantijs. Non tamen ideirco ab offenso necessariò remittenda est satisfactio pro injuria, vel damno sibi illato: quinimò injuriam, vel damnum

Tenemur deponere odium, & internum rancorem erga inimicum.

(c) Ut dicitur n. 17.

Eique veniam roganti, remittere injuriam; Non item satisfactio- nem, vel damnum illatum.

Hh

pas.

passus, potest petere debitam satisfactionem; & si alter hanc ultro præstare nolit, etiam viâ Juris, intentando videlicet Actionem injuriarum, vel petendo restitutionem, seu recompensationem damnorum illatorum, coram competenti Judice justam satisfactionem postulare. Ratio hujus est: tum quia licitum est cuilibet, jus suum in Judicio prosequi (dummodò hoc fiat secluso omni pravo affectu, atque animo sese vindicandi) hinc enim constituuntur Judices, tanquam publici Ministri justitiæ. Tum quia aliud est malevolentia, aliud offensa, vel damnum illatum: illam quidem nunquam licitum est fovere, bene tamen pro hac debitam petere satisfactionem, vel damni dati recompensationem.

Specialia signa dilectionis, an exhibenda inimicis?

21. CONCL. III. Specialia signa. & argumenta Dilectionis, inimicis exhibere, vel eosdem peculiari benevolentia & dilectione prosequi, consilium est, non præceptum. Ita communis. Ratio est: quia non tenemur inimicos magis diligere, quam alios proximos. Nihilominus consilij, & majoris perfectionis est, ita sese propter Deum superare, ut etiam singularem benevolentiam inimicis impendamus, exemplo Christi Domini, qui pro suis crucifixoribus oravit.

Corollaria.

22. Infertur proinde cum Laymano *lib. 2. tract. 3. cap. 4* & alijs, inimicum ægrotum invisere, mæstum solari, hospitio recipere, obviâ factum salutare, familiariter cum eo agere, ac hujusmodi, per se loquendo, atque extra casum necessitatis, aut scandali, non esse de præcepto: quia hæc sunt specialia amoris signa, quæ inimicis nemo tenetur exhibere; quamvis talibus specialibus benevolentia signis exhibitis inimicos diligere, sit opus Misericordiæ spiritualis, & valdè meritorium.

Limitatur allata doctrina.

23. Additur notanter, *per se loquendo &c.* Nam secus est, si cæteroquin sequatur scandalum, aut inimicus in necessitate positus ejusmodi benevolentia, vel auxilio specialiter indigeat. Siquidem inprimis quilibet tenetur scandalum, & ruinam proximi vitare, quoties potest absque gravi suo detrimento. Unde peccat, si quis negando specialia signa amoris, quæ antea præstare solebat, majus erga se hominis odium, vel iram concitet. Idem dicendum, si speret, salutatione inimici, vel simili benevolentia signo, animum ejus sibi, ac Deo faciliè reconciliandum, & nihilominus ejusmodi signa subtrahat. Layman *loc. cit.* Deinde si inimicus sit in casu necessitatis constitutus, urget illud, quod

quod habetur Proverb. cap. 25. & Rom. 10. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum.* Hinc observant Doctores, quod quilibet semper debeat animo paratus esse, speciatim subvenire inimico, cum is graviter indigerit, & alter commode potuerit.

24. CONCL. IV. Licitum tamen est & honestum, in peccatoribus & inimicis odisse atque detestari peccatum, illudque per emendationem tollere, & optare, ut à Deo, aut à Superioribus puniatur. Ita Scotus *in 3. dist. 30. q. un. Maltrius dispnt. 10. Theol. Mor. num. 55.* & alij. Ratio est: quia sic non habetur odio persona inimici, quæ ad imaginem Dei formata est, & capax existit æternæ beatitudinis; sed potius ejus peccatum, quod tolli, & corrigi, atque puniri volumus. Unde & Regius Psalter, *Psal. 103. exoptat, dicens: Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ut non sint: id est, efficiatur, ne amplius sint peccatores.*

25. Et hac ratione per Judices, ac publicos justitiæ Ministros, rectissime peccatores puniuntur, imò & pro communi Reipublicæ tranquillitate, aut exigente justitiâ, ultimo quandoque supplicio afficiuntur. Atque eadem ratione licitum est, de ejusmodi malefactorum punitione lætari, quatenus nimirum per eam tollitur malum peccati, & publicum Reipublicæ incommodum; & econtra tristari, si videmus peccatores prosperari. Aliud enim est, peccatum in proximo odisse, ejusque punitionem, & correctionem optare: aliud verò, personam proximi odio habere, quæ ad imaginem Dei facta est, atque æternæ gloriæ capax existit. Illud licitum est atque bonum, non autem istud.

QUÆSTIO III.

De multiplicibus actibus Charitatis.

26. CONCL. I. Plures sunt actus, vel potius effectus Charitatis, videlicet Dilectio, Beneficentia, Gaudium, Pax, & Misericordia; hujusque rursus alia sunt opera corporalia, & alia spiritualia. Ita communis, & patet inductione.

27. Primus igitur, ac præcipuus Charitatis actus internus, est *Dilectio*, qua alteri per charitatem volumus bonum. Porro huic interno actui Charitatis, quatenus tendit ad proximum nostrum,

Beneficentia. strum, respondet actus aliquis externus, qui dicitur *Beneficentia*, estque veluti executio ipsius dilectionis internæ: siquidem per Beneficentiam proximo re ipsâ bonum tribuimus, quod ei volumus ex interno Charitatis affectu, sive dilectione. Hinc i. Joan. cap. 3. dicitur: *Filioli, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate*; id est, tum animo, tum externâ exhibitione.

Gaudium. 28. *Gaudium* non tam virtus est, quam effectus virtutis, seu ipsius Charitatis; nec aliud est, quam quies animi in bono præfente, & possessio. Nam dum Deum ex Charitate diligimus, mox lætamur de ipsius bonis, utputâ de infinitis perfectionibus Divinis, de exaltatione Nominis sui, conversione Gentium, ac huiusmodi: ac similiter, si proximum veraciter diligimus, gaudemus de bonis ipsius, videlicet de conversione ejus a peccatis, de profectu in virtutibus, imò & de bonis alijs tum spiritualibus, tum temporalibus.

Pax, & 29. *Pax* similiter est actus, seu potius effectus Charitatis, juxta illud Apost. ad Galat 5. *Fructus autem spiritus sunt charitas (id est, actus dilectionis internæ) gaudium, pax &c.* Et Psal. 118. *Pax multa diligentibus legem tuam.* Porrò *Pax* secundum D. Augustinum lib. 13. de Civit. Dei, cap. 13. est *tranquillitas ordinis.* Consistit autem in hoc, quòd nostra voluntas Divinæ voluntati cohæreat, ad eamque reliquas interiores appetitiones accommodet. Item in eo, quòd nostra voluntas cum proximi voluntate concordet in ijs, quæ ad ejus salutem æternamque beatitudinem pertinent.

Misericordia, quid? 30. *Misericordia* est virtus proximè ex Charitate trahens originem, eaque inter virtutes proximum respicientes tenet principatum. Definitor autem à S. Augustino lib. 9. de Civit. Dei, cap. 5. quòd sit *aliena miserie in corde nostro compassio, qua si possumus, subvenire compellimur.* Duo quippe *Misericordia* complectitur, videlicet dolorem illum, qui ex alieni mali consideratione nascitur: & actum virtutis, quò si possumus, alienæ miseriæ subvenire conamur; quod fit per opera *Misericordiæ*, tum corporalia, tum spiritualia. Huic virtuti *Misericordiæ* per excessum opponitur nimia cordis mollicies, seu nimia indulgentia: per defectum verò cordis durities, atque crudelitas.

Opera Misericordiæ corporalia, 31. CONCL. II. Opera *Misericordiæ* rectè dividuntur in corporalia, & spiritualia. Ita communis. Et quidem corporalia (sic dicta, quia ad corpus referuntur, & circa illud exhibentur) sunt septem; videlicet, Esurientes pascere, sitientibus potum dare,

dare, nudos operire, captivos redimere, ægrotos visitare, peregri- nos hospicio suscipere, mortuos sepelire. De quibus omnibus fit mentio *Matth. cap. 25.* atque extant plurimi alij textus S. Scriptu- ræ passim occurrentes, & loquitur ille vulgaris versiculus:

Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

32. Opera Misericordiæ spiritualia, seu quæ ad animum re- feruntur, sunt itidem septem; videlicet, Peccantes corrigere, ignorantem docere, dubitantibus rectè consulere, pro salute pro- ximi orare, consolari mæstos, improborum injurias patienter ferre, aliorum offensam remittere. Et de his loquitur alter vul- garis versiculus, sub ly *consule etiam docere* complectens, dum habet:

Consule, castiga, solare, remitte, ser, ora.

33. Cæterum dimissis alijs actibus Charitatis, utpote de quibus minor est difficultas, Theologi potissimum bina opera Misericordiæ examinare solent, videlicet largitionem Eleemo- synæ, per quam pleraque opera Misericordiæ corporalis exer- centur, & Correctionem fraternam: unde de his, eorúmque ob- ligatione, speciales Quæstiones instituentur.

Et Spiritua- lia, quæ?

Ex ijs du- præcipue examinan- tur à Theo- logis.

Q U Æ S T I O IV.

De Præcepto dandi Eleemosynam.

34. **A**dvertendum, quòd *Eleemosyna* generalissimè accepta communiter definiatur, quòd sit alienæ miseriæ suble- vatio. Et hoc modo Eleemosyna tam latè patet, quàm latè sese extendunt miseriæ, quibus creatura rationalis est subiecta; sicque Eleemosyna complectitur sub se omnia opera Misericor- diæ, tam corporalia, quàm spiritualia. Magis tamen ad propo- situm, Eleemosyna accipitur pro opere Misericordiæ corporali; estque opus, quo aliquid ex compassione propter Deum indi- genti datur. Unde Eleemosyna est actus externus virtutis Mi- sericordiæ, quatenus procedit ex motivo sublevandi miseriam proximi; quamvis etiam esse possit actus Charitatis, si fiat ob amo- rem Dei.

Eleemosy- na, quid?

35. **CONCL. I.** Eleemosyna quandoque est in præcepto, tenemurque sub peccato mortali aliquando per Eleemosynam succurrere proximo. Ita omnes Catholici. Patet id ex S. Scriptura,

Eleemosyna quandoque est de præ- cepto.

ut Ecclesiastici 4. *Eleemosynam pauperis ne defraudes.* Item Luc. 21. *Veruntamen quod superest, date Eleemosynam,* & alibi. Et quidem Eleemosynam corporalem non tantum sub consilio, sed quandoque cadere sub præcepto, patet ex illo Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum: esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.* Siquidem nullus damnatur ob omissionem consilij, sed solum ob violationem præcepti.

Ad obligationem dandi Eleemosynam duo concurrere debent: quæ?

36. CONCL. II. Ad incurrendam obligationem dandi Eleemosynam duo concurrere debent, videlicet quod & accipiens in necessitate constitutus sit. & dans habeat bona superflua, unde dare possit Eleemosynam. Ita Doctores passim. Idque desumitur ex S. Scriptura clarè, ut ex illo, 1. Joan. 3. *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo Caritas Dei manet in eo?* Et consequenter, ut propter negatam Eleemosynam perdatur Caritas Dei, seu gratia sanctificans, requiritur, ut frater seu proximus noster habeat necessitatem; simulque nos habeamus substantiam, seu media sufficientia eum iuvandi. Idem patet ex cit. verbis Matth. 25. *Esurivi enim, & non dedistis mihi &c.*

Corollarium.

37. Infertur proinde, si quis non habeat, unde det Eleemosynam, eundem contra hoc præceptum non peccaturum: quia ad impossibile nemo obligatur. Similiter si quis habeat quidem bona plurima, sed non adsit, qui habeat veram necessitatem, non tenebitur præcepto dandi Eleemosynam. Sed mox restat difficultas, quæ necessitas proximi inducat obligationem dandi eidem Eleemosynam; & quis censeatur habere bona superflua, ita ut obligetur de ipsis dare Eleemosynam, suppositâ sibi que patet factâ verâ necessitate proximi.

Necessitas proximi triplex, extrema, gravis, & communis.

38. Pro resolutione huius Questionis necessariò est præmittendum, quod triplex possit intelligi necessitas proximi. Una extrema, cui si non succurratur, proximi vita certò, vel probabiliter periclitabitur. Altera necessitas dicitur gravis, cui si non subveniatur, proximus vitam ægrè & difficulter conservabit. Tertia necessitas est communis, & ordinaria, qualis est eorum, qui ostiatim mendicare solent.

Bona superflua naturalia, &c.

39. Deinde etiam dupliciter potest quis intelligi, habere superflua bona. Primò quidem superflua naturæ: qualia censeantur ea, quæ non sunt necessaria ad vitam suam suorumque sustentandam, sive deinde requirantur ad honestam conservatio-

tio-

tionem statûs sui, siue non. Secundò superflua statui personæ: Superflua qualia bona consentur ea, quæ etiam non sunt necessaria ad conditionem, seu statum personæ conservandum. Et hæc distinctio ostenditur à contrario sensu: nam, ut ex terminis patet, Necessaria ad naturam dicuntur, quæ requiruntur præcisè ad vitam conservandam. Necessaria ad statum verò, quæ ad suum, suorumque statum conservandum requiruntur. Nunc sit

40. CONCL. III. Tempore necessitatis extremæ, vel quasi extremæ proximi, Eleemosyna est danda sub præcepto de superfluis naturæ seu vitæ, quamvis sint necessaria statui personæ; maxime si id fieri possit sine gravi dispendio proprii statûs. Ita communis, & certissimum asserit Joannes Cardenas, ad Proposit. 12. Innocentij XI. n. 9. Et hoc quidem clarè desumitur ex hætenus citatis, aliisque pluribus textibus Sacræ Scripturæ. Accedit ratio: quia ordine Charitatis, per se loquendo, præferenda est vita proximi decentiæ statûs nostri. Hinc S. Ambrosius, relatus e. Pasce. dist. 86. sic ait: *Pasce fame morientem: quisquis enim pascendo hominem servare poterat, si non pavisti, occidisti.*

Tempore necessitatis extremæ proximi, danda est Eleemosyna de superfluis naturæ sub præcepto.

41. Dicitur, maxime si id fieri possit sine gravi dispendio proprii statûs. Quia in primis cessat hæc obligatio, quando quis non potest succurrere proximo, nisi cum plena eversione sui statûs: tum quia Charitas non obligat respectu proximi cum detrimento proprio respectivè gravi: tum etiam, quia utilius est Reipublicæ, Nobilem retinere statum suum, quam quòd privatus pauper vitam, alioquin ad breve tempus duraturam, non tam citò finiat, prout argumentatur Herincx disp. 12. quæst. 3. n. 46. Deinde, nemo tenetur pauperi magnam dare quantitatem pecuniæ ad emendâ exquisitissimam medicinam ipsi necessariam, sed sufficit adhibere media communia. Layman lib. 2. tract. 3. cap. 6. n. 4. Sâ. Eleemosyna, n. 4. & alij. Insuper cessat isthæc obligatio, si tibi constet, quòd ab alio juvandus sit pauper; nam tunc is non censetur esse in extrema necessitate.

Limitatur hæc doctrina.

42. CONCL. IV. Loquendo nunc de bonis superfluis & naturæ, & statui personæ, conveniunt Doctores, ex eisdem dandam esse Eleemosynam non solum patientibus extremam, sed etiam gravem duntaxat necessitatem. Hinc, ut omittantur citati Sacræ Scripturæ textus, S. Ambrosius lib. 1. Officiorum, cap. 31. ait: *Grandis culpa est, si sciente te fidelis egeat: si scias enim fame laborare, arumnam pati, præsertim si mendicare erubescat.* Quibus potest

De superfluis naturæ, & statui danda est Eleemosyna etiam gravem necessitatem patientibus.

stremis verbis eos indicat, qui honestis parentibus nati sæpè graviore paupertate premuntur, dum publicè mendicare erubescunt. Et quia in nonnullorum sententia vix amplius dabatur superfluum statui, sicque præsens præceptum, dandi Eleemosynam graviter indigentibus de superfluis statui, plurimum enervabatur; jure meritiissimo Innocentius XI. inter alias sequentem, ordine 12. Propositionem damnavit: *Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad Eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.*

In necessitate communi tenetur quis de bonis superfluis naturæ, & statui dare Eleemosynam subveniali. Nisi subfir ratio negandi; & quæ?

43. CONCL. V. Tandem loquendo de necessitate communi, utrum ex bonis superfluis naturæ, & statui personæ, sit sub præcepto, vel tantum de consilio, danda Eleemosyna pauperibus communem necessitatem patientibus, variant Doctores. Verùm communior & probabilior sententia ait, adesse obligationem saltem sub veniali: cum quilibet ex præcepto Charitatis teneatur subvenire proximo necessitatem patienti, si facile possit.

44. Intellige, nisi adsit ratio aliqua negandi: quia tunc nulla omnino culpa foret, negare Eleemosynam. Porro ejusmodi justa causa negandi Eleemosynam pauperibus rogantibus, inter alias censetur ea, si dives propositum habeat alijs pauperibus dandi, vel loco aut tempore opportuniore, sive pauperibus magis indigentibus. Quòd si verò abundans divitijs omnes propius pauperes à se repellat, in malo planè statu versari videtur, utpote cum divite Epulone omni Charitate Dei & proximi exutus, atque inordinato nimium amore divitiarum affectus, cum Christus dicat Matth. 6. *Non potestis Deo servire, & Mammona.* Layman hoc. cit. n. 5. & alij.

QUÆSTIO V.

De Correctione fraterna.

Correctio proximi duplex, Judicialis, &

45. **A**Dvertendum, quòd Correctio proximi delinquentis duplex sit, una judicialis, altera fraterna. *Judicialis* dicitur illa, quæ fit à Potestate publica in bonum commune: id est, quando adhibetur remedium peccatis delinquentium à publicis Justitiæ Ministris, secundum quòd ea redundant in de-

erri-

trimentum boni communis. Et talis correctio est actus Justitiæ vindicativæ: verum de ipsa in proposito non est sermo. *Correctio fraterna* dicitur ea, quæ adhibet remedium peccato, in quantum est quoddam malum ipsius delinquentis. Et hæc est actus Misericordiæ spiritualis, quo per convenientem sermonem proximum à malo peccati avertere, & ad bonum honestum adducere conamur, juxta illud Psal. 140. *Corripiet me justus, & increpabit me.* De qua loquendo sit

46. CONCL. I. De Correctione fraterna habetur speciale præceptum, juxta illud Salvatoris Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, & alibi.* Quinimò hoc præceptum non solum est Divinum positivum, sed etiam naturale, quo membra ejusdem corporis se mutuò juvare tenentur; unde dicitur 1. Corinth. 12. *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.* Et generaliter in Lege Evangelica nullum præceptum Divinum continetur, quod non sit Juris naturalis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide. D. Thomas 1. 2. quest. 108. art. 1. & 2. & alij.

De Correctione fraterna habetur speciale præceptum.

47. CONCL. II. Præceptum hoc ex genere suo obligat sub mortali. Ita Matrius *disp. 10. Theol. Mor. num. 67.* cum communi. Ratio est: quia Correctio fraterna fit ad lucrandum fratrem amissum per peccatum mortale, juxta cit. textum Matth. 18. *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum;* & consequenter hoc præceptum est de materia gravi. Accedit, quòd præceptum Eleemosynæ corporalis obliget quandoque sub mortali; ergo multò magis Correctio fraterna, utpote Eleemosyna spiritualis, per quam subvenitur necessitati spirituali proximi.

Quod ex genere suo obligat sub mortali.

48. Intellige tamen cum Bassæo, *tom. 1. §. Correctio fraterna, num. 7.* & alijs, quòd hoc præceptum obliget, non quidem semper & pro semper (cùm sit præceptum affirmativum) sed duntaxat pro aliquo tempore, seu concurrentibus certis conditionibus. Inter has autem conditiones prima est, ut moraliter certus sim de peccato proximi: aliàs enim non nisi temerariè agerem, ipsum corripiendo. Secundò, ut sit spes fructus, saltem probabilis: nam si nulla adsit spes fructus ex nostra correctione secuturi, sed magis appareat periculum secururæ deteriorationis, aut aliorum malorum, ea erit omittenda, aut differenda in aliud tempus opportunus. Tercia conditio est, ut correctio

Quatuor conditiones requiruntur, ut hoc præceptum obliget, quæ?

reptio commodè fieri possit. Et quarta, ut non adsit magis idoneus ad corripiendum, qui possit, ac velit hoc onus subire.

Hoc præceptum obligat omnes, magis tamen Superiores, quàm subditos.

49. CONCL. III. Etli hoc præceptum Correctionis fraternæ generatim omnes obliget, tam subditos, quàm Superiores; strictius tamen obligat Prælatos & Superiores, quibus aliorum cura incumbit. Ita Mastrius *loc. cit. num. 68.* cum communi. Ratio primæ partis (quæ tamen intelligenda est concurrentibus præfatis quatuor conditionibus) patet ex illis generalibus verbis Christi, Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum.* Altera verò pars ex eo probatur: quia subditi tantum ex Charitate tenentur corrigere proximum; Superiores verò non solum ex Charitate, sed simul etiam ex Justitia, ac vi officij sui.

Et hi rariùs contra illud mortaliter peccant.

50. Quinimò in hominibus vulgaribus, qui non habent tantam auctoritatem, neque tantam prudentiam ad corripiendum proximum, hoc præceptum non tam frequenter occurrit. Unde præceptum istud est amplè accipiendum, nec facilè credendum, timoratos homines mortaliter contra illud peccare, præsertim si non fuerint Superiores. Imò etiam concurrentibus supra dictis quatuor conditionibus fieri potest, ut tantum peccetur venialiter, si nempe omittatur correptio ex quadam pusillanimitate, verecundia, timore aut tepiditate, qua quis reputat se minùs idoneum ad faciendam correctionem, vel non existimat, se tam strictè obligari ad eam faciendam.

In Correctione fraterna servandus est ordo à Christo præscriptus,

51. CONCL. IV. In Correctione fraterna servandus est ordo, quem Chritus, explicando obligationem Legis Naturalis, præscripsit Matth. 18. illis verbis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum &c. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos testes: ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Quòd si non audierit eos, dic Ecclesia.* Ratio hujus saluberrimæ constitutionis est, ut sic consulatur famæ proximi; & fraterna correctio fiat modo, quo potest, secretiori, ac peccatum ipsius absque causa non manifestetur.

Casus, in quibus non est necesse præmittere monitionem secretam.

52. Cæterum hoc ipsum intelligendum est regulariter loquendo, & concurrentibus certis conditionibus: unde in pluribus casibus necessarium non est, servare hunc ordinem, imò interdum non expedit eundem observare. Et ita in primis accidit, quando peccatum proximi est publicum: hinc quippe dicitur I. Timoth. 5. *Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.* Quod intelligitur de peccatis publicis: nam, ut loquitur S. Augustinus, *c. Quis aliquando. §. Hac ergo. de penitent. dist. 1. relatus*

latus, Publica noxa publico eget remedio. Secundò, si ex prima admonitione secretò faciendâ non speretur aliquis fructus, quin potius timeantur lites, odia, dissensiones inde orituræ, aut quòd delinquens suum peccatum sit confirmaturus, cessat obligatio eam faciendi: siquidem ad inutile, vel nocivum, nemo obligatur: simulque deficiente fine adæquato legis (qualis in proposito est emendatio fratris, ejusque spiritualis profectus) cessat ipsa lex. Terriò, si peccatum proximi, quamvis occultum, sciatur adhuc futurum, simulque vergat in perniciem Communitatis; ut est proditio patriæ, disseminatio hæresum, aut hujusmodi. Nam cum talibus peccatis communiter privatâ monitione satis certò, & efficaciter, consultum esse non videatur; imò potius perversi homines, dum se deprehendendos vident, callidiùs suam nequitiam occultare soleant, cessat præviæ secretæ monitionis obligatio: quia juxta ordinem Charitatis, spectatis omnibus circumstantijs, major est habenda ratio boni communis, quam privatæ famæ delinquentis.

53. CONCL. V. Nihilominùs urgente præfato præcepto aliter corripiendus est inferior, aliter æqualis, & aliter Superior. Ita certa, & communis Doctorum; & patet clarè ex S. Scriptura. Siquidem inferior plerumque priùs increpandus, & postea mansuetè hortandus est, monente Apostolo Galat. 6. *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis. Æqualis verò amicè commonendus est, juxta illud 2. Thesal. 2. Nolite quasi inimicum reputare, sed corripite ut fratrem.* Superior denique humiliter potius rogandus est, quam redarguendus, secundùm quod dicitur 1. Timoth. 3. *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem.*

Aliter corripiendus inferior, aliter æqualis, aliter Superior; quomodo?

54. Præcipuè tamen cavendum, ne Prælati Ecclesiæ in publicis Concionibus taxentur coram plebecula: ex hoc enim nullus fructus sperari potest, quin potius timenda est mentis amari- catio plebis offensio, & scandalum, ac vilipensio Prælatorum. Hinc merito in Clem. 1. de Privileg. *Religiosis in virtute sancta obedientia & sub interminatione maledictionis æternæ districtiùs inhiberur, ne in Sermonibus suis Ecclesiarum Prælati detrahant.* Et S. Hieronymus Epist. 4. ad Rusticum, relatus can. *Si clericatus. 16. q. 1. optimum omnibus relinquens exemplum, ait: Non est humilitatis meæ, neque mensura judicare de Clericis, & de ministris Ecclesiarum sinistrum quidpiam dicere; habeant illi ordinem, & gradum suum.*

Prælati Ecclesiæ in Concionibus non taxandi.

DISTINCTIO VII.

De Vitijs Charitati oppositis,

QUÆSTIO I.

De Odio Dei, & Proximi.

Deus secun-
dum se ne-
quit odio
haberi, sed
solum quo-
ad effectus
suos.

Advertendum, quòd Deus dupliciter considerari possit: primò secundum se, ut est summum, ac infinitum Bonum; & sic à nullo potest Deus odio haberi: nam ubi nulla est ratio mali, ibi nullus potest esse actus odij. Deinde potest Deus considerari quoad effectus suos, quatenus scilicet punit peccatores, leges ac præcepta carni contraria posuit, immittit calamitates hujus sæculi diversas, & tandem transgressores mandatorum suorum æternaliter cruciat in inferno: & hoc pacto dæmones, & nonnulli perversi homines, Deum odio prosequuntur.

Odium Pro-
ximi, du-
plex, perso-
næ, seu Odium
inimicitie.
Et qualita-
tis, seu Odium
abomina-
tionis.

2. Advertendum ulterius, quòd Odium proximi duplex esse possit. Unum dicitur *Odium persone*, quo personæ cuiquam nobis displicenti malum volumus, quatenus ipsi malum est: & hoc alio nomine dicitur *Odium inimicitie*. Alterum appellatur *Odium qualitatis*, quo personam aversamur duntaxat secundum malum ipsi adjacens, quod nobis vel alijs contrarium est, non autem secundum seipsam: & hoc vocant *Odium abominationis*, Layman lib. 2. quæst. 3. cap. 8. n. 1. & alij.

Odium Dei,
quale pec-
catum?

3. CONCL. I. Odium Dei est peccatum gravissimum Charitati oppositum, neque illud ob parvitatem materiæ potest fieri veniale. Ita Bonacina *disp. 3. de Præceptis Decalogi, quæst. 4. punct. ult.*, & alij. Ratio est: quia quodlibet odium in Deum repugnat summæ ejus Bonitati.

Odium Pro-
ximi est ex
genere suo
mortale.

4. CONCL. II. Odium proximi ex genere suo est peccatum mortale, oppositum Charitati. Ita communis. Ratio est: quia sicuti virtute Charitatis Deum & proximum diligimus, ita actibus Charitati oppositis homo Deum & proximum detestatur; ergo & odium proximi est ex genere suo peccatum mortale, cum opponatur excellentissimæ virtuti Charitatis.

5. Di-

5. Dicitur, ex genere suo. Siquidem odium proximi potest fieri veniale, tum ob imperfectum animi consensum, seu indeliberationem actûs (quod etiam in odio Dei locum habet) tum ob paritatem materiæ: ut si quis leve malum alicui optet, aut si levem aliquam displicentiam, seu modicam aversionem habeat erga proximum: hic enim non peccat mortaliter. Idem dicendum, etiam si quis fastidium, indignationem, & quandam modicam aversionem concipiat erga eos, qui nobis spiritualia consulunt, puta erga Concionatores, Confessarios, &c.

Potest per accidens fieri veniale.

6. CONCL III. Et si interdum licitum sit, hominibus malis, sive peccatoribus, ex odio abominationis, seu ob qualitates pravas ipsis adjunctas, optare malum, v. g. ut fur Republicæ noxius suspendatur; non quidem hoc oprando, quatenus malum ipsis est, sed quatenus boni rationem habet, atque inde mala impediuntur (a) nihilominus odium inimicitiae, quo personam proximi odio habemus, Charitati semper adversatur, ut dictum Concl. præced. Hinc

Oidium inimicitiae semper illicitum, non sic Odium abominationis. (a) Ut dicitur in Diff. 6. n. 25.

7. Inferitur I. Eum graviter peccare contra Charitatem, qui alicui magnum malum exoptat ex displicentia personæ, seu quatenus absolute ipsi malum est, non verò ob bonum ipsius vel alterius. Idem de eo dicendum, cui persona alterius tanquam infesta & odiosa displicet, sicque ipsam non esse desiderat, aut aliud grave malum ex animo precatur. Et hoc ipsum procedit de illo, qui gaudet de gravi malo proximi, quia ipsi malum est. Ratio est clara: quia hæc pertinent ad odium personæ, quod vocant *Oidium inimicitiae*.

Corollaria de Odio inimicitiae, seu personæ,

8. Inferitur II. Secus esse dicendum de eo, qui gaudet de malo alicujus, vel tristatur de ipsius bono ex honesto motivo. Sic quippe à peccato mortali excusatur, qui de alicujus infirmitate, vel morte lætatur, eò quòd sic non possit amplius nocere Communitati, aut sibi esse occasio peccandi. Similiter non peccat, qui tristatur, Dignitates conferri indignis, impios exaltari, sicque habere ansam amplius nocendi probis hominibus: quia hæc spectant ad odium qualitatis personæ, quod alio nomine *Oidium abominationis* appellant. Quinimò Bonacina loc. cit. num. 7. hoc extendit ad matrem, quæ mortem filiarum exoptat, eò quòd non habeat, unde eas vel ob deformitatem, vel ob inopiam, honestis nuperis tradat.

Et Odium qualitatis personæ, quod vocant abominationis,

9. Insuper passim Doctores à peccato excusant eos, qui cum debita resignatione in Divinam voluntatem, atque patientiam

Optare sibi mortem à

Deo, quando non sit peccatum?

tia (secus, si fiat ex impatientia, aut desperatione) sibi à Deo mortem exoptant ad subterfugiendas multiplices miseras huius sæculi. Et multò magis id dicendum, si tale desiderium concipiatur ex metu Deum offendendi peccato mortali, aut ex desiderio ipsum æternaliter videndi in æterna beatitudine: nam tale desiderium passim à Libris Asceticis commendatur tanquam bonum, laudabile, Deoque placens, juxta illud Apostoli, Philipp. i. *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.*

Cavendæ quoad propositum quædam Propositiones damnatæ.

10. Ne autem in præsentī materia laxentur habent malitij hominum ob indiscretas, imò scandalosas quorundam illationes; meritò huic malo Sedes Apostolica providendum censuit, dum Innocentius XI. Anno 1679. sequentes Propositiones, sicut jacent, ut minimùm tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas (ita sonat censura) esse damnandas, & prohibendas statuit, & decrevit. Una, & ordine 13. sic sonat: *Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.* Ita Propositio damnata.

Ratio damnationis refertur.

11. Ratio hujus damnationis est: quia quamvis ordinatè, & salvâ Charitate fieri valeat, quòd quis sive ob bonum spirituale ipsius, vel alterius, aut propter bonum commune Reipublicæ, vel etiam ad evitandum ingens malum temporale, optet alteri mortem, vel aliquod temporale incommodum; prout notat Doctor Angelicus 2. 2. q. 76. art. 1. & in 3. dist. 10. art. 1. cum Doctor Subtilis in 3. dist. 30. quæst. un. (sic enim principalis intentio non fertur ad malum, sed ad bonum spirituale ipsius, vel alterius, vel ad bonum Communitatis, & ut alter nocere desinat) Nihilominus illicitum est, & Charitati repugnans, optare mortem proximo ob bonum temporale non necessarium, aut quodcunque etiam modicum: quia tale bonum censetur esse levioris momenti factâ comparatione cum vita hominis; ut rectè notat Joan. Cardenas in *Crisi Theologicâ ad cit. Propositionem 13. Innocentij XI. cap. 3.*

Aliæ Propositiones damnatæ.

12. Altera, & ordine 14. Propositio damnata, sic sonat: *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem, ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.* Similiter & sequens Propositio, ordine 15. meritò est damnata: *Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.* Hæ proinde Propositiones, tanquam damnatæ, erunt cavendæ; idque

idque ob rationes *num. præc.* allatas, quæ fortius urgent in proposito, ob amorem à filiis specialiter debitum parentibus.

13. Quæres, quale peccatum sit Maledictio, qua alicui homini malum imprecamur, v. g. ut fulmine, laqueo pereat, diabolus eum rapiat, &c. Resp. I. Certum est, maledicere alicui serio, & ex animo, esse ex genere suo peccatum mortale, quamvis ex inconsideratione actus, vel levitate materiæ, aut si non fiat serio, sed potius ad ostendendam suam displicentiam, vel indignationem, possit esse veniale: puta, si parens filio, hera ancillæ malum imprecetur, non ex animo, ut ita eveniat, simulque id fiat absque notabili honoris imminutione; uti post alios exemplificat Layman *loc. cit. cap. 8. num. 8.*

Maledictio quale peccatum sit?

14. Resp. II. Proximo sine justa causa serio maledicere, seu malum optare, Charitati repugnat, & ad peccatum Odij pertinet; interdum etiam Justitiæ repugnat, & ad Contumeliam spectat. Ita communis. Exemplum prioris est: si quis cuiusdam absentis ex animo maledicat; nam hoc soli Charitati contrariatur. Exemplum posterioris est: si quis serio maledicat præsentis, ac in faciem ipsius; hoc enim insuper continet Contumeliam, quia lædit honorem Proximi.

Et cui virtuti repugnet?

15. Solent hoc loco Doctores agere pariter de Invidia, & Acedia, utpote quæ etiam sunt peccata mortalia Charitati repugnantia. Verùm de istis jam dictum superius (b) explicando septem Peccata Capitalia, inter quæ & hæc duo connumerantur.

De Invidia, & Acedia, remissive.

(b) Tract. 3. Dist. 3. quæst. 4. & 7 per totum.

QUÆSTIO II.

De Scandalo.

16. **C**ONCL. I. Scandalum rectè definitur, dicendo: *Scandalum* est dictum, vel factum minus rectum, præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis. Ita communis. Dicitur, *dictum, vel factum*: quia externa tantum actio (subintellige quoque omissionem ejus) potest habere rationem Scandali, non autem sola cogitatio interna. Et additur, *minus rectum*: quia non solum actio mala, sed quæ tantum habet speciem mali, potest habere rationem Scandali, si alteri occasionem peccandi præbitura sit.

Scandalum, quid?

17. CONCL.

Scandalum
activum seu
datum, quid?
Est adhuc
duplex.

17. CONCL. II. Ejusmodi Scandalum dividitur in activum, & passivum. *Scandalum activum*, quod & datum appellant, est illud, cui proximè data definitio convenit, & de quo ex professo loquimur. Et hoc rursus duplex est: nam Scandalum activum aliud est proprium, seu per se tale, dum scilicet quis expressâ intentione dat alteri occasionem peccandi, hortando, inducendo, vel faciendo aliquid, quod per se est inductivum ad peccatum; & hoc dicitur *Peccatum speciale Scandali*. Aliud est improprie activum; ut fit, si quis ejusmodi actionem exercent, quæ *suapte naturâ* apta est alteri occasionem peccati præbere, etsi hoc non intendat: ut si quis die jejunijs carnes comedat coram talibus personis, quæ spectatis circumstantijs possunt inde accipere occasionem violandi præceptum Ecclesiæ, vel Fidei iacturam faciendi.

Scandalum
passivum
generatum.

18. *Scandalum passivum* generatum est ipsa spiritualis ruina proximi, in quam quis labitur occasione ab alterius dicto, vel facto acceptâ. In proposito tamen passivum accipitur, prout contradistringitur ab activo, arque alio nomine dicitur *Scandalum acceptum*, seu *Scandalum mere passivum*; estque illud, cum & præter intentionem operantis, & præter naturam, seu conditionem operis, alter ex eo peccandi occasionem accipit. Et hoc subdividi potest in *Scandalum pusillorum*, quod ex hominis ignorantia, vel fragilitate provenit; & in *Scandalum Phariseorum*, quod ex mera malitia alterius ortum habet: prout olim Pharisei, propriâ malitiâ, & invidiâ erga Christum excæcati, ex optimis ejus actionibus, miraculis, & doctrinis scandalizati sunt, à quibus proinde *Scandalum Pharisaicum* appellatur.

Peccatum
speciale
Scandali,
quando
committitur?

19. CONCL. III. Peccatum speciale Scandali committitur, quoties quis dat, seu dare intendit alteri occasionem ruinae spiritualis, eâ nempe intentione aliquid dicendo, vel faciendo, ut ille peccet: & talis, qui alium inducit ad peccatum, intendens illius damnum spirituale, peccat duplici peccato, videlicet peccato speciali Scandali, quod opponitur Charitati, & Correctioni fraternæ; simulque eo peccato, quod ab altero committitur, seu ad quod induxit alterum. Ita Doctores communiter. Ratio est: quia, qui ex intentione est causa peccati alterius, hoc ipso vult illud peccatum; & consequenter etiam ipsius est reus, & non solius peccati Scandali. Hinc talis non satisfacit in Confessione, dicendo, se alterum ad peccatum induxisse, sed tenetur insuper exprimere speciem peccati, ad quod induxit, utpote vel directè, vel saltem indirectè & in sua causa voliti.

20. Ad:

20. Adverendum tamen, non semper esse peccatum mortale, licet quis expressè intendat ruinam proximi: quia si hoc sicut duntaxat peccatum veniale, ut puta levis indignatio, ad quam quis proximum inducere intendit, erit tantum peccatum veniale. Ratio est: quia quantitas culpæ peccati Scandali ex solo proximi damno desiderato pensanda est. *Basilius §. Scandalum,*

Non semper est peccatum mortale.

21. CONCL. IV. Scandalum activum ex suo genere est peccatum mortale, quoties quis tenetur impedire occasionem peccati proximi, abstinendo ab opere illo, quod est occasio Scandali, & non abstinere, sive deinde intendat ruinam proximi, sive non. Ita communis; & ratio clara est: quia (ut supponitur) tenetur impedire occasionem peccati proximi, & non impedit; unde locum habet illud Salvatoris, Matth. 18. *Va homini illi, per quem scandalum venit.* Additur notanter, quoties tenetur impedire abstinendo &c. & non abstinere: quia non semper tenetur quis abstinere, ut amplius declarabitur in sequentibus.

Scandalum activum quando, & quale peccatum sit?

22. CONCL. V. Licet is, qui absque sufficienti & justa causa facit opus indifferens (idem à potiori dicendum de opere ex se malo, seu peccaminoso) quo credit alios abusuros ad peccatum, censetur cooperari peccato alieno, dando scandalum activum, & consequenter peccet: nihilominus si quis aliquid ex se indifferens faciat iustâ intercedente causâ, non peccat, quamvis ex eo alterum videat sumpturum occasionem peccandi, dummodo hoc nullatenus intendat. Ita Doctores passim. Ratio primæ partis est: quia quilibet tenetur, quantum commodè potest, præcavere, atque impedire peccatum proximi; aliter enim faciendo censetur illud indirectè, sive in sua causa velle. Altera verò pars suadetur ex eo: quia talis non censetur cooperari, neque velle peccatum alterius, sed jure suo utendo illud duntaxat permittere.

Idipsum amplius ostenditur.

23. Porro justa causa faciendi aliquid indifferens, quamvis eo credatur alter abusurus, non solum est grave damnum, quod quis pateretur abstinendo à tali opere, verum etiam quævis alia causa, quæ iudicio viri prudentis iusta censetur. Nam non semper æqualis causa erit proportionata ad excusandam ministracionem indifferentium, cuiusdam abusus factam: sed quandoque major, vel minor requiritur causa, prout & illa indifferentia remotius, aut propinquius ad illum abusum propinquant; vel etiam gravior, aut minus gravis est obligatio illius virtutis, cui

Causa justa faciendi aliquid indifferens, quo alter creditur abusurus, quæ?

peccatum illud proximi hac occasione committendum opponitur, uti notat Sanchez *lib. 1. in Decalogum, cap. 7. num. 12.* cum alijs. Sic vendens ornamenta, vel fucos, quibus mulier jam parata abutetur, excusari potest à peccato mortali, si ipso non vendente alter venderet: quia vendere talia ex se est indifferens, ac remorè solùm dat ansam peccato, simulque subest proportionata causa vendendi; nam alioquin mercatori sequeretur damnum notabile, cùm negando talia passim amitteret emptores. Et ob eandem causam excusari possunt caupones vinum præbentes illis, qui timentur se inebriaturi; vel præbentes coenam eis, qui eandem in die jejunii petunt; item & famuli parantes mensam, aut mensæ inservientes, vel cibos coquentes: quia hi non concurrunt ad potationem, vel comestionem, ut est inebriatio, vel fractio jejunii, sed ut est quid deserviens ad refectioem, quod non est intrinsecè malum, sed indifferens.

Vitanda ratio
men Propo-
sicio dam-
nata.

24. Econtra verò Innocentius XI. jure sequentem Propositionem, ordine 51. damnavit: *Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem deservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis damni, puta ne à Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.* Et meritò hæc Propositio damnata, sicque vitanda est, eò quòd actiones illæ admodum propinquæ ad peccatum accedant, imò ad id cooperentur, dum quis eas scienter exercet.

Scandalum
merè passi-
vum inter-
dum per-
mitti potest,
interdum
non.

25. CONCL. VI. Scandalum merè passivum, seu acceptum ex nostra operatione, quæ neque in se, neque in specie externâ illicita est, interdum permitti potest, interdum non. Ita Layman *lib. 2. tract. 3. cap. 13. num. 8.* cum alijs communiter. Ratio est: quia præceptum impediendi spiritualem ruinam proximi non permittendo Scandalum passivum, est præceptum affirmativum: hoc autem non semper obligat, sed concurrentibus certis conditionibus.

Quando
non possit
permitti?
Et quando
possit?

26. Itaque Scandalum merè passivum permitti non potest, sed debet impediri, quotiescunque nulla ratio necessitatis, vel utilitatis propriæ, aut alienæ cogit nos quidpiam agere, ex quo putamus alterum fore scandalizandum, seu sumpturum occasionem peccandi: quia lex Charitatis nos obligat, impedire peccata proximi, non minùs, ac alia eius damna, si facile possumus. Econtra verò ob causam necessitatis, vel utilitatis, potest permitti Scandalum merè passivum; ac proinde, si ur-
get

ger necessitas, vel utilitas, licet aliquid cæteroquin non malum sit à nobis, quamvis exinde alij sumant Scandalum, seu occasionem peccandi. Exempla nonnulla patent ex dictis *num. 23.*

27. Quinimò fas est ob justam causam necessitatis, seu utilitatis, perere ab altero talia, quæ rectè & sine peccato fieri possunt (notanter hoc additur, quia nunquam licet inducere alterum ad agendum id, quod sine peccato fieri nequit) tametsi alter malè, & non sine peccato hoc præstiturus existimetur. Sic licet ab usurario in casu indigentia petatur mutuum, quamvis ille sciat usuras exacturus, & sic peccaturus. Similiter, si id necessitas postulet, possum ab Infideli juramentum exigere, licet sciam ipsum juraturum per falsos deos. Insuper Parochianus potest à Parocho concubinario exigere, & recipere Sacramenta, quamvis timeat, hunc non nisi cum peccato ministraturum. Ratio est: quia talia opera possunt licetè præstari; non potest Sacerdos præmissa, si velit, Confessione, vel saltem Contritione, absque ullo peccato ministrare Sacramenta, alter jurare per Deum verum, si hunc agnoscere velit, aut dare gratis mutuum: unde quia habeo justam causam exigendi, non pecco talia exigendo, ac permittendo eorum peccata.

28. CONCL. VII. Major tamen causa requiritur, ut permittatur Scandalum passivum ex infirmitate, aut ignorantia, quod vocant *Scandalum pusillorum*, quam requiratur ad permissionem Scandali Pharisaici, seu ex malitia. Ita communis. Unde notant Doctores, Scandali Pharisaici nullam plerumque habendam esse rationem: si autem prævideatur Scandalum ex ignorantia, vel fragilitate secuturum, plerumque esse condescendendum, aut præmittendam debitam instructionem, vel admonitionem.

An ex causa licitum sit, perere ab alio talia, quæ non sine peccato præstiturus existimatur?

Exempla, in quibus id licet.

Quid dicendum de Scandalo Pusillorum, & Pharisaicorum?

Q U Æ S T I O III.

De Discordia, Contentione, & Schismate.

27. CONCL. I. *Discordia* est dissensio voluntatum circa bonum, quod ex Charitate velle debemus. Ita D. Thomas *2. 2. quæst. 37. art. 1.* & alij. Sicut enim concordia & pax consistit in consensione voluntatum, ita discordia in earum dissensione. De hac utraque extat vulgatum illud proverbium: *Concordiæ res parva crescunt, Discordiâ magna dilabuntur.* Dicitur in

Discordia, quid?

data definitione, *dissensio voluntatum circa bonum*: nam discordia circa malum non est vitiosa, sed laudabilis. Et additur, *quod ex Charitate velle debemus*: non enim est peccatum Discordiæ, dissentire in bono, quod facere ex Charitate non tenemur, v. g. si socium rogantem, ut cum eo Religionem ingrediaris, aut peregrineris, sequi recuses.

Contentio,
quid?

30. CONCL. II. *Contentio est impugnatio veritatis cum confidentia clamoris.* Ita Layman *lib. 2. tract. 3. cap. 11.* cum alijs. Et hæc dupliciter fieri potest: nimirum vel ex intentione formali, quando scilicet quis agnitam veritatem impugnat: vel ex intentione virtuali, si quis doctrinam impugnet non curans, siue ea sit vera, siue falsa.

Contentio,
quale peccatum?

31. Cæterum Contentio, seu veritatis impugnatio, est ex genere suo peccatum mortale (quamvis ob imperfectionem actûs, vel parvitatem materiæ possit esse veniale) quia opponitur Charitati, & paci. Unde Apostolus *ad Galat. 5.* inter opera carnis, quæ excludunt à regno Cælorum, enumerat *Contentiones.* Hoc tamen intellige de tali veritatis impugnatione, quæ serio fit: nam si à Scholasticis exercitij causâ, aut ad explorandam alterius doctrinam, fiat cum debitis circumstantijs, ea solet esse laudabilis.

Schisma,
quid?

32. CONCL. III. *Schisma est illicita divisio, per inobedientiam ab unitate Ecclesiæ facta.* Ita in re communis. Et sensus est, quod peccatum Schismatis committatur, quando quis sese segregat ab unitate Ecclesiæ, prout ea est Corpus mysticum, ex diversorum statuum Fidelibus, tanquam membris inter se, & cum uno Capite Christo, ejûsque in terris Vicario connexis compositum.

Et quale
peccatum?

33. Schisma opponitur Charitati, qua tenemur diligere Corpus mysticum Ecclesiæ, ejûsque Caput visibile, Christusque in terris Vicarium Romanum Pontificem. Unde D. Augustinus *lib. 1. de Serm. Domini, cap. 5.* ait: *Ubi charitas non est, non potest esse justitia, quam charitatem si Schismatici haberent, non dilaniarent Corpus Christi, quod est Ecclesia.*

Schisma
aliud purum,
aliud con-
junctum cum
hæresi.

34. CONCL. IV. Schisma subdividitur in purum, & conjunctum cum hæresi. *Schisma purum* non opponitur Fidei, sed Charitati duntaxat & paci: ut si quis ex mera malitia abstraheret se ab obedientia veri Romani Pontificis, & alteri adhereret. *Schisma conjunctum cum hæresi* dicitur, quando insuper negatur aliqua propositio Fidei, utputà Primatus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ,
aut

aut huiusmodi. Et quidem Schisma plerumque tandem transit in hæresin, prout notatur *can. Inter hæresin. 24. q. 3. ibi: Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest: ceterum nullum schisma non aliquam sibi confingit hæresin, ut rectè ab Ecclesia recessisse videtur.*

35. Quæres, quid faciendum sit tempore Schismatis, quando electi sunt duo Summi Pontifices? Resp. I. Si sit unus certus Papa, de quo prudenter dubitari non potest, ei erit adhærendum: & qui alteri favent, sunt Schismatici.

36. Resp. II. Si verò in tali casu legitimus Papa sit dubius, ita ut non possit prudenter cognosci, nulli est adhærendum. Ita Suarez *disp. 12. de Schismate, s. 1. num. 11.* Cajetanus, Sylvester, Bassæus, & alij. Ratio est: quia reverà tunc nemo ex istis duobus habet verum jus in Ecclesia acquisitum. Accedit, quòd temerarium sit, ac periculosum, dubia habere pro certis.

37. Itaque unusquisque tunc se gerat, ut unum Ecclesiæ membrum, & Christo Capiti adhæreat, dubios ejus Vicarios habens pro dubijs, paratus uni certo adhærere, quando Ecclesiæ provisum fuerit de certo: quòd si contrarium fiat, Schisma fovetur, & hac ex parte peccari potest. Interea verò Christiana Plebs satisfaciet adhærendo suis Episcopis, Parochis, & Doctoribus Catholicis, semper parata adhærere illi Papæ, quem Ecclesia tanquam legitimum receperit. Et hæc sententia Suarezij est tutior, & in praxi tenenda.

38. Nihilominus Sayrus *in Thesauro lib. 3. cap. 5. num. 22.* & Trullench arbitrantur, quòd quamdiu causa est dubia, & duo vel plures contendunt de Papatu, ac se pro Summis Pontificibus gerunt, nec per Concilium Generale res est determinata, tam ipsi, quàm sequaces eorum à peccato excusentur; dummodo parati sint ad determinationem Concilij Papatu se abdicare, & ejusdem Concilij determinationi, ac Decreto acquiescere. Ceterum prior Suarezij sententia tutior est, & meritò tenenda. Bassæus *tom. 2. §. Schisma. num. 5.* & alij.

Quid faciendum tempore Schismatis, quando electi sunt duo Pontifices?

Optima practica pro tali tempore.

QUÆSTIO IV.

De Bello, & varijs ipsum concernentibus.

Ratio ordi-
nis. 39.

Solent hoc loco passim Doctores agere de Bello, sive quod per ipsum Charitas plurimum lædatur, præsertim si est injustum; sive quia finis Belli pax est, & securitas, *arg. c. No. li. 23. q. 1. ibi: Bellum geritur, ut pax acquiratur.* De quo proinde loquendo fit

Bellum,
quid, &
quomodo
differat à
Seditione,
& Rixa?

40. CONCL. I. *Bellum est conflictus armorum, autoritate Principis Superiorem non recognoscentis indictus. Ita communis. Differt autem à Seditione, & Rixa, quod Bellum sit multitudinis contra extraneos: Seditio multitudinis contra multitudinem ejusdem Communitatis: Rixa verò paucorum, vel singulorum, contra paucos vel singulos.*

Bellum ex
natura sua
licitum est,
si debitas
conditiones
habeat.

41. CONCL. II. *Bellum, si debitis conditionibus vestitum sit, ex natura sua licitum est. Patet hoc ex innumeris S. Scripturæ locis. Idque intelligendum est, sive Bellum sit merè defensivum, utpote quia Jure naturæ licitum est, vim vi repellere: sive etiam offensivum, quo sumitur publica vindicta de gravibus injurijs, si aliunde congrua satisfactio obtineri nequeat.*

Tres ad Bel-
lum justum
conditiones
sequuntur,
quæ?

42. CONCL. III. *Ad Bellum justum tres præsertim requiruntur conditiones, videlicet autoritas legitima Principis Superiorem non recognoscentis, justa causa, & recta intentio. Ita Doctores communiter cum D. Thoma. 2.2. q. 40. art. 4. Et quidem, si prima vel secunda conditio desit, Bellum non solum Charitati, sed etiam Justitiæ contrarium est cum onere restituendi damna illata: si autem deficiat sola tertia conditio, id est, intentio recta, non est contrarium Justitiæ, sed soli Charitati. Maffrius *disp. 10. Theol. Mor. n. 107. & alij.**

Potest dari
Bellum ex
utraque par-
te justum
formaliter,
non autem
materialiter.

43. CONCL. IV. *Potest Bellum ex utraque parte esse justum formaliter, non tamen materialiter. Ita cit. Maffrius *num. 109.* cum communi. Et quidem Bellum non posse ex utraque parte esse justum materialiter, seu à parte rei, ac per se loquendo, patet ex eo: quia realiter, & à parte rei, soli uni parti potest competere jus. Cæterum quia sæpè ob ignorantiam, vel diversarum opinionum probabilitatem, hoc jus ignoratur, hinc per accidens seu formaliter accidere potest, Bellum ex utraque parte esse justum; prout simile quid sæpenumerò contingit in causis civilibus, sive forensibus.*

44 CONCL.

44. CONCL. V. Subditi in dubio de justitia Belli, pro Principe ad Bellum eos vocante praesumere, eiq[ue] parere, & milita-
re possunt. Ita Layman lib. 2. tract. 3. cap. 12. n. 8. cum alijs. Ratio est: quia in dubio quisque tenetur obedire Principi, vel Superiori suo. Sufficit proinde, ut talibus subditis (idem dic de militibus conductitijs, si illis postea Bellum imperetur, de cujus justitia dubitant) manifeste non constet de injustitia Belli.

Subditi in dubio de justitia belli, possunt parere Principi.

45. Caeterum milites extranei, atque voluntarij, vocati ad Bellum, justitiae causam magis examinare tenentur; & si de justitia Belli dubitent, ita ut in neutram partem prudenter assentiantur, plerumque militare non possunt: quia nullam cogente, aut excusante obediendi necessitate, exponunt se periculo gravissimae injuriae inferendae. Dicitur, plerumque: nam si quidem causa bellandi speculative appareat dubia, simul tamen praesumptio fit; Principem cum Consiliarijs causam illam prius diligenter examinasse, bonaque fide ad Bellum procedere; damnari non debent milites, etiam extranei, si eidem, deposito practice suo dubio, pro stipendio serviant. Layman loc. cit. cum alijs.

Quid dicendum de extraneis.

46. Illud vero apud omnes in confessio est, milites, qui parati sunt sequi quemcumque ad Bellum vocantem, sive justum sit, sive injustum, dummodo stipendium praebet, versari in malo statu, & nisi propositum mutent. a Confessario absolvi non posse. Layman ibidem. Bassaeus §. Bellum, n. 9. & alij.

Vel paratis sequi quodcumque Bellum?

47. CONCL. VI. In Bello justo licite occiduntur omnes nocentes ac rebelles, non solum in ipso pugnae congressu, sed etiam post partam victoriam, si eorum mors ad vindicandam injuriam, & pacem atque securitatem firmandam, necessaria videatur: nisi forte sub promissione vitae sese dederint, tunc enim pactum erit servandum. Ita Maltorius loc. cit. cum communi. Additur tamen, nisi forte sub promissione &c. Nam ut dicitur c. No-
li. 23. q. 1. Fides, quando promittitur, etiam hosti servanda est.

In Bello justo licite occiduntur nocentes.

48. Porro Innocentes (quales de Jure naturae sunt pueri, ac mulieres; de Jure vero Ecclesiastico Religiosi, Clerici, peregrini, homines simplices ac rustici, idque secundum juris praesumptionem, quamdiu contrarium de ipsis non ostenditur, arg. c. Innovamus. de Treuga & pace.) Innocentes, inquam, per se atque ex intentione in Bello occidere nunquam licitum est: per accidens tamen, ac praeter intentionem aliquando possunt occidi, ut puta si Bellum geri, vel victoria obtineri nequit, nisi innocentes unacum nocentibus, quibus permixti sunt, simul occiduntur: prout acci-
dit

Quid de Innocentibus?

dit in arcium everfione, urbium expugnatione, &c. Nam tunc ratio boni communis præponderat privato.

In Bello ju-
fto, cui ac-
quirentur
bona ho-
ftium?

49. CONCL. VII. In Bello jufto bona mobilia ab hoftibus capta Jure Gentium fiunt occupantis; quod verum est, nifi confuetudo, vel leges particulares locorum contrarium ftatuant: Bona autem immobilia fiunt Principis, vel Reipublicæ juftum Bellum indidentis. Ita communis; & patet ex §. *Item ea. Inftit. de Rerum divifione*, ibi: *Ea, qua ex hoftibus capimus, Jure Gentium ftatim nofta fiunt.* Concordat textus l. *Si quid bello. ff. de Captivis*, junctâ Glofâ ibidem, rectè hoc de rebus mobilibus intelligente. Quòd fi tamen alicubi vigeat lex particularis, vel confuetudo, ut tota præda in communi reponatur, & fingulis æqualiter dividatur, juxta illud Davidis Regis effatum, 1. Reg. 30. *Æqua pars erit deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas. & ſimiliter dividet: tunc ea omnimodis erit obſervanda.*

Quid de
injufto?

50. Dicitur notanter, *in Bello jufto.* Nam capta ab hoftibus in Bello injufto, omnia ſunt obnoxia reſtitutioni, ut dictum n. 42. Plura de Bello dicere non iuvat, ſi verum eſt illud Poætæ:

Nulla ſalus Bello: pacem depoſcimus omnes.

TRACTATUS V.
DE RELIGIONE, ET VITIJS
OPPOSITIS.

Veritas
præſentis
Tractatus.

1. **P**æſens de Religione Tractatus, & cuius Catholico perutilis, & Confefſarijs ſcitu admodum eſt neceſſarius: cum enim ad Religionis virtutem pertineat, uni DEO debitam exhibere reverentiam & cultum, eadèmq; inter alias virtutes Morales ſit excellentiſſima, utpote proximè ad DEUM accedens. in quantum operatur ea, quæ directè & immediatè ordinantur in honorem Divinum; hinc patet, quàm utilis ſit cuilibet tantæ virtutis exactior notitia, ad perfectiorem illius exercitationem apprimè conducens.

DI-